

Πανεπιστήμιο Κύπρου
Τμήμα Κοινωνικών και
Πολιτικών Επιστημών

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΣΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

(κατεύθυνση Διεθνείς Σχέσεις)

ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑΝΙΚΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ
ΕΥΡΩΠΗ: ΠΩΣ ΟΙ ΝΕΟΙ ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΤΗΝ
ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΩΣ ΕΠΗΡΕΑΖΕΤΑΙ Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥΣ
ΓΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ**

Κωνσταντίνα Χαραλάμπους

Επιβλέπουσα: Δρ. Σοφία Σταύρου

Λευκωσία, 2022

Κωνσταντίνη Χαραλάμπους

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Κωνσταντίνη Χαραλάμπους

2022

Κωνσταντίνη Χαραλάμπους

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία διεξήχθη υπό την επίβλεψη της Δρ. Σοφίας Σταύρου, την οποία θεωρώ υποχρέωσή μου να ευχαριστήσω θερμά για την πολύτιμη καθοδήγησή της, την βοήθεια που μου παρείχε και την υποστήριξή της καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης αυτής της διπλωματικής εργασίας. Οι συμβουλές της, καθώς και οι οδηγίες της συνέβαλαν στο μέγιστο για την ολοκλήρωση της εργασίας αυτής.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Καθηγητή Τάσο Χριστοφίδη για την βοήθεια που πρόσφερε στη συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων, όπως και όσους συμμετείχαν στις ομάδες εστίασης και έδωσαν συνεντεύξεις, οι οποίοι με τις πολύτιμες πληροφορίες που μοιράστηκαν συνέβαλαν στην ολοκλήρωση αυτής της διπλωματικής εργασίας.

Επιπρόσθετα, θα ήθελα να ευχαριστήσω και να αφιερώσω αυτή την διπλωματική εργασία στους γονείς μου και στον σύζυγο μου που μου συμπαραστάθηκαν όλα αυτά τα χρόνια της φοίτησης μου στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αυτή η διπλωματική εργασία έχει σκοπό να ερευνήσει το θέμα της νεανικής κινητικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση που προέκυψε τις τελευταίες δεκαετίες. Με τον όρο κινητικότητα εννοούμε την απόφαση ενός ατόμου να μετακινηθεί στο εξωτερικό. Η νεανική κινητικότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκε ιδιαίτερα μετά την οικονομική κρίση του 2011, κυρίως για εξεύρεση εργασίας, λόγω της αυξημένης ανεργίας.

Σε πρώτο επίπεδο, θα μελετηθεί το πώς η ΕΕ ως υπερεθνικός οργανισμός διαμορφώνει ως αρχή την κινητικότητα των νέων μέσα από τις πολιτικές της, το λόγο πολιτικής και συγκεκριμένα μέτρα τα οποία θεσμοθετεί, καθώς και το πώς αυτή η πολιτική μεταφέρεται στο πλαίσιο της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Σε δεύτερο επίπεδο, θα ερευνηθεί το πώς οι Κύπριοι νέοι αντιδρούν σε αυτή την πολιτική και ποια είναι η σχέση τους με την κινητικότητα. Σκοπός είναι να εξεταστεί εάν οι νέοι εκλαμβάνουν την κινητικότητα στο πλαίσιο το οποίο καθιερώνεται από την ευρωπαϊκή πολιτική, δηλαδή ως ευκαιρία για τους νέους, αν οι νέοι αξιοποιούν το δικαίωμα της κινητικότητας και τα θεσμοθετημένα μέτρα προς όφελός τους. Για πιο ολοκληρωμένη εικόνα αυτής της ανάλυσης, θα δημιουργηθούν δύο ομάδες εστίασης με άτομα που έλαβαν μέρος σε πρόγραμμα Erasmus ή όχι, όπως και με άτομα που εγκατέλειψαν τη χώρα τους για να εργαστούν στο εξωτερικό ή όχι.

Μέσα από τη διεξοδική μελέτη και με τη δημιουργία των ομάδων εστίασης και συνεντεύξεων, παρατηρήθηκε ότι η Κυπριακή κοινότητα έχει βαθιές ρίζες που τη συνδέει με το θεσμό της οικογένειας, κάτι που αποτελεί το μεγαλύτερο εμπόδιο για τους νέους να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που τους προσφέρει η ΕΕ.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: νεανική κινητικότητα, πολιτικές της ΕΕ, δράσεις της ΕΕ, Erasmus, ευκαιρίες εργοδότησης, ανεργία, «ενδοευρωπαϊκή κινητικότητα»

Κωνσταντίνη Χαραλάμπους

Περιεχόμενα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
1.1 Στόχος Εργασίας	10
1.2 Μεθοδολογία και Αποτελέσματα	10
1.3 Οργάνωση Κεφαλαίων	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	13
ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΝΕΟΛΑΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΝΕΑΝΙΚΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ	13
2.1 Τι είναι η Νεανική Κινητικότητα	13
2.2 Ιστορική Αναδρομή των Πολιτικών της ΕΕ και του ΣτΕ για την κινητικότητα των νέων	16
2.3 Κριτική ανάλυση της πολιτικής της ΕΕ για την νεολαία	25
2.4 Χρονολογικό Διάγραμμα των Πολιτικών Αποφάσεων της ΕΕ για την Νεολαία και την Νεανική Κινητικότητα	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	31
Η ΕΝΔΟΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟΥΣ ΚΥΠΡΙΟΥΣ ΝΕΟΥΣ	31
3.1 Η Οικονομική Κρίση και ραγδαία αύξηση της Κινητικότητας στου Κύπριους Νέους	31
3.2 Η Αυξημένη Ανεργία στους Κύπριους Νέους ως αιτία Μετανάστευσης	32
3.3 Τα Χαρακτηριστικά των Νέων που Μεταναστεύουν	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	40
ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ	40
4.1 Χωρίς Ειδικό Νομικό Πλαίσιο για τους Νέους	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	44
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	47
ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ	47
6.1 Ανάλυση Ευρημάτων	47
6.2 Γενικά Συμπεράσματα	57
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	69
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2	85

ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΗ ΟΜΑΔΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	85
Ομάδα Εστίασης για το Erasmus:	85
Ομάδα Εστίασης για Εργασία στο Εξωτερικό:	96
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3	106
ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ	106
Συνέντευξη «Προσώπου Θ»:	106
Συνέντευξη «Προσώπου Γ»:	108

Κωνσταντίνος Χαράλαμπος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Στόχος Εργασίας

Η νεανική κινητικότητα στην Κύπρο αποτελεί ένα θέμα για το οποίο οι μέχρι στιγμής μελέτες που έχουν γίνει δεν κατάφεραν να εξηγήσουν επαρκώς τα χαρακτηριστικά των Κύπριων νέων που αποφασίζουν να εργαστούν ή έχουν εργαστεί στο εξωτερικό, αλλά ούτε τα στοιχεία για τους λόγους που μεταναστεύουν είναι ικανοποιητικά. Στη μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αναφέρεται ότι ο κύριος λόγος που δεν σπούδασαν ή εργάστηκαν στο εξωτερικό ήταν κυρίως οικονομικές δυσκολίες ή οικογενειακές δεσμεύσεις ή ακόμη και η έλλειψη δεξιοτήτων στις ξένες γλώσσες (The Gallup Organization, 2011). Σύμφωνα με άλλη μελέτη όμως που διεξήχθη στην Κύπρο, ο κυριότερος λόγος για τον οποίο οι περισσότεροι Κύπριοι που μετανάστευσαν ή σκέφτονταν να μεταναστεύσουν μετά την κρίση του 2013 ήταν η έλλειψη θέσεων εργασίας σε τομείς που μπορούν να χρησιμοποιήσουν εργαζόμενους υψηλής εξειδίκευσης (N. Trimikliniotis, S. Stavrou, and C. Demetriou, 2016). Στη μελέτη του Van Mol, αναφέρεται ότι πολλοί νέοι στη Νότια Ευρώπη, όπως η Ελλάδα, με τριτοβάθμια εκπαίδευση μεταναστεύουν σε πόλεις της Βόρειας Ευρώπης για να εργαστούν σε εύκαιρες θέσεις εργασίας, όπως σε μπαρ και καφετέριες (Van Mol, C., 2016). Λίγες είναι οι μελέτες που προσπάθησαν να δείξουν τους λόγους που μεταναστεύουν τελικά κάποιιοι για εργασία στο εξωτερικό, αν είναι για καλύτερες συνθήκες ζωής ή για να μπορέσουν να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους, όπως και το πόσο εφικτό είναι να γίνει η μετακίνηση αυτή.

1.2 Μεθοδολογία και Αποτελέσματα

Για να απαντηθούν τα πιο πάνω, η μελέτη θα χωριστεί σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος θα γίνει μια βιβλιογραφική ακαδημαϊκή ανασκόπηση και αρχιακή έρευνα γύρω από τις συνθήκες και τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ψηφίστηκαν και θεσμοθετήθηκαν με σκοπό την προώθηση της ενδοευρωπαϊκής νεανικής κινητικότητας. Θα μελετηθεί το πώς νομιμοποιείται ως αξία και ως πρακτική η κινητικότητα για τους νέους. Είναι σημαντικό να εξεταστεί πώς θεσμοθετείται η πολιτική της «ενδοευρωπαϊκής κινητικότητας» ως μέρος της

πολιτικής για τη «μετανάστευση» και τι προτείνει για την ενίσχυση της προκειμένου να εξαλείψει τα εμπόδια που υπάρχουν, καθώς και η/οι ρητορική/ές που την αιτιολογεί/ούν.

Σε δεύτερο επίπεδο θα εντοπιστεί πώς αντιλαμβάνονται την κινητικότητα οι Κύπριοι νέοι. Η ΕΕ την παρουσιάζει ως ευκαιρία ζωής, λειτουργώντας θετικά στην επαγγελματική τους κατάρτιση και οι Κύπριοι εργοδότες λαμβάνουν σημαντικά υπόψη τυχόν προηγούμενη κινητικότητα του υποψήφιου υπαλλήλου στο εξωτερικό. Για αυτό το λόγο χρειάζεται να διαφανεί εάν είναι μια απόφαση προαιρετική για το νέο Κύπριο εργαζόμενο ή αν απαιτείται να σπουδάσει ή να εργαστεί στο εξωτερικό με σκοπό την επίτευξη των μελλοντικών του στόχων. Για να συλλεχτούν αυτά τα στοιχεία θα γίνει μια ποιοτική έρευνα πεδίου. Αρχικά, θα γίνουν δύο ομάδες εστίασης, με τη συμμετοχή νέων ατόμων που ζουν και σπουδάζουν ή σπούδασαν στην Κύπρο, τουλάχιστον για το πρώτο τους πτυχίο, ηλικίας μεταξύ 25-35 ετών. Το θέμα της πρώτης ομάδας εστίασης είναι η συμμετοχή στο πρόγραμμα Erasmus κατά την διάρκεια των σπουδών, και για τη δεύτερη ομάδα εστίασης το θέμα θα επικεντρωθεί στην εργασία στο εξωτερικό, είτε με προγράμματα κινητικότητας, είτε με άτυπη ατομική κινητικότητα. Τα τελευταία χρόνια οργανώθηκαν προγράμματα κινητικότητας για να προάγουν την δια βίου μάθηση, για πρακτική άσκηση με σκοπό την απόκτηση εμπειρίας και πιο εξειδικευμένων ικανοτήτων, αλλά και για πιο μεγάλης διάρκειας εργασία στο εξωτερικό [\(Κέντρο Euroguidance της Ελλάδας, 2012\)](#). Υπάρχουν όμως και τα άτομα που επιλέγουν να μεταναστεύσουν μόνιμα στο εξωτερικό για σκοπούς εργασίας, με σκοπό ένα καλύτερο μέλλον, και συνήθως, σε τέτοιες περιπτώσεις αυτό γίνεται από άτυπη ατομική επιλογή. Αργότερα, για να εμβαθύνω καλύτερα στις σκέψεις κάποιων ατόμων, θα διεξαχθούν επιπλέον δύο ατομικές (τυπικής περίπτωσης) συνεντεύξεις, από δύο άτομα, στο οποίο το ένα συμμετείχε σε πρόγραμμα Erasmus και τώρα εργάζεται στο εξωτερικό, και το άλλο άτομο ούτε συμμετείχε σε πρόγραμμα Erasmus, ούτε εργάστηκε ποτέ στο εξωτερικό. Αυτές οι εμπειρικές έρευνες πεδίου θα γίνουν ως μια συμπληρωματική προσπάθεια για βαθύτερη ανάλυση των στοιχείων που μελετήθηκαν και αναπτύχθηκαν σε αυτή τη διπλωματική έρευνα. Θα κατανοηθεί βαθύτερα με αυτό τον τρόπο το πώς εκλαμβάνουν και βιώνουν οι νέοι την ιδέα της κινητικότητας. Αν υπάρχουν ανησυχίες και εμπόδια σε μια τέτοια απόφαση.

Ως συμπέρασμα, μέσα από τα στοιχεία που συλλέχθηκαν, διαπιστώνεται ότι για τους Κύπριους νέους, υπήρξε η ανάγκη για εργασία στο εξωτερικό λόγω της αυξημένης ανεργίας στην Κύπρο. Η απογοήτευση των σπουδασμένων αποφοίτων που δεν κατάφεραν να βρουν

μια θέση εργασίας που να πλησιάζει τον τομέα τους, τους εξανάγκασε να ψάξουν για εργασία στο εξωτερικό. Όσοι φάνηκαν τυχεροί και η ανεργία δεν τους επηρέασε, δεν ένιωσαν αυτή την ανάγκη. Επιπλέον, τα άτομα αυτά που επέλεξαν να φύγουν στο εξωτερικό για εργασία, πάντα έχουν στο πίσω μέρος του μυαλού τους ότι μόλις μπορέσουν, θα επιστρέψουν στην χώρα γέννησής τους. Όσο κι αν υπάρχουν δυσκολίες στην εξεύρεση εργασίας στην Κύπρο, οι Κύπριοι επιθυμούν να βρίσκονται κοντά στα άτομα που μεγάλωσαν μαζί τους, την οικογένειά τους και τους φίλους τους. Ο θεσμός της οικογένειας είναι βαθιά ριζωμένος στην καρδιά των Κυπρίων και η βοήθεια που λαμβάνουν από την οικογένεια είναι πάντα πολύ μεγάλη, κάτι το οποίο είναι πιο σημαντικό από το να βρίσκονται μακριά προσπαθώντας να ανεξαρτητοποιηθούν και να αποκτήσουν τις δικές τους οικονομίες. Ίσως σε αυτό να παίζει ρόλο και η προσφυγιά που έζησε η προηγούμενη γενιά και εξανάγκασε πολλές οικογένειες να ξενιτευτούν και να διαλυθούν.

1.3 Οργάνωση Κεφαλαίων

Στο Κεφάλαιο 2 θα μελετήσουμε τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης γύρω από το θέμα της νεανικής κινητικότητας και τις αποφάσεις για την υπερπήδηση των εμποδίων που υπάρχουν, αλλά επίσης και το πώς παρουσιάζονται και θεσμοθετούνται αυτές οι πολιτικές δράσεις. Στο Κεφάλαιο 3 θα παρουσιάσουμε κάποια στατιστικά στοιχεία που αφορούν την κινητικότητα των Κύπριων νέων στην Ένωση. Στο Κεφάλαιο 4 θα δοθεί έμφαση στις πολιτικές που υπάρχουν στην Κυπριακή Δημοκρατία για τους Κύπριους νέους και πώς θεσμοθετούνται. Στη συνέχεια, στο Κεφάλαιο 5 θα παρουσιαστούν τα κύρια εμπόδια που αναφέρονται στην υπάρχουσα βιβλιογραφία, για να καταλήξουμε στο Κεφάλαιο 6 στο οποίο θα γίνει η παρουσίαση και η ανάλυση της εμπειρικής έρευνας που διεξήχθη για τους σκοπούς αυτής της μελέτης. Τέλος, θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα της μελέτης αυτής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΝΕΟΛΑΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΝΕΑΝΙΚΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ

2.1 Τι είναι η Νεανική Κινητικότητα

Αναφερόμενοι στη νεανική κινητικότητα εννοούμε την κινητικότητα των νεαρών ατόμων, κυρίως μεταξύ των ηλικιών 15-30 ετών, προς άλλες χώρες εκτός από την χώρα που ήδη διαμένουν. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο όρισε αυτό το εύρος ηλικιών το 2011, παρόλο που κάθε κράτος διαμορφώνει αυτόν τον ορισμό λαμβάνοντας υπόψη τα δικά του δεδομένα και την κοινωνικοοικονομική εξέλιξη (European Commission, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT: On EU indicators in the field of youth, 2011). Πολλά είναι τα άρθρα που αναφέρουν ότι η ΕΕ υπήρξε πρωτοπόρος στο ζήτημα της πολιτικής για τη νεολαία στην Ευρώπη. Ήταν ο πρώτος διεθνής οργανισμός που επικεντρώνεται συλλογικά στα δικαιώματα και τα συμφέροντα των νέων. Η πρώτη προσπάθεια αναγνώρισης της νεολαίας ως μεμονωμένης ομάδας και της αναγνώρισης της ύπαρξης των προβλημάτων που αντιμετωπίζει, ξεκίνησε από τα πρώτα στάδια της ίδρυσης της τότε ΕΟΚ (Council of the European Union, 1963).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, ανέκαθεν, από την ίδρυση της με την Συνθήκη της Ρώμης το 1957 για τη δημιουργία της τότε Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας μέχρι και σήμερα, είχε ως πρωταρχικό της στόχο την ένωση των χωρών μελών της σε μια ενιαία αγορά εργασίας και την προαγωγή των «τεσσάρων ελευθεριών»: την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, υπηρεσιών, ανθρώπων και κεφαλαίου (Baldwin, R., and Wyplosz, C., 2017, p. 27). Όραμα των δημιουργών της ΕΕ ήταν να οικοδομήσουν μια ενωμένη, ειρηνική και ευημερούσα Ευρώπη (Europa, 2020), αφού τότε η οικονομική κατάσταση και η ευημερία των χωρών της Ευρώπης ήταν σε παρακμή από τους σκληρούς πολέμους που προηγήθηκαν¹.

Το κύριο ερώτημα της μελέτης αυτής και η προβληματική που θα ερευνηθεί, περιστρέφεται κυρίως γύρω από την κινητικότητα των νέων σε άλλες χώρες για εκπαιδευτικούς ή και επαγγελματικούς λόγους. Η ΕΕ αναγνώρισε από την αρχή τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι εργαζόμενοι πολίτες της Ευρώπης, στρέφοντας το ενδιαφέρον της στην κινητικότητα τους. Συνεπώς επικεντρώθηκε στη νεολαία ως μεμονωμένη ομάδα, όπως

---

¹ Α' και Β' Παγκόσμιος Πόλεμος

επίσης και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει, γιατί αποτελεί τους μελλοντικούς εργαζόμενους πολίτες της ΕΕ που πρόκειται να στηριχτεί η οικονομία της. Η ΕΕ μοιράζοντας τις ίδιες θεμελιώδεις αξίες με το Συμβούλιο της Ευρώπης, στηρίχτηκε πολλές φορές στα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εξασφάλιση και διαφύλαξη των δικαιωμάτων των μετακινούμενων νέων εργαζομένων (Council of Europe, The Council of Europe and the European Union, 2022). Από το 1972, το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει καθιερωθεί ως η κύρια κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη της πολιτικής για τη νεολαία και την εργασία των νέων στην Ευρώπη. Υπήρξε πρωτοπόρος στον τομέα της πολιτικής για τη νεολαία, ανάβοντας στις οργανώσεις και στις κυβερνήσεις το φως για μια σειρά προτεραιοτήτων και δραστηριοτήτων. Τα κράτη μέλη του Οργανισμού μέσα από κοινή συνεργασία με τους νέους, προσπαθούν να χαράξουν πολιτικές για τη δημιουργία πιο δίκαιων, πιο δημοκρατικών και ασφαλέστερων κοινωνιών σε όλη την Ευρώπη (Council of Europe, THE COUNCIL OF EUROPE AND YOUTH POLICY: Support, assistance and resources for youth policy development in Member States, 2016, p. 7). Εφαρμόστηκε ένα πρόγραμμα που σκοπό είχε να βοηθήσει τους νέους να μάθουν να εμπλέκονται στα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα και να γίνουν πιο υπεύθυνοι ευρωπαίοι πολίτες, σεβόμενοι τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία [\(Council of Europe, Council of Europe Youth policy, 2020\)](#).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναφέρεται σε αυτές τις ίδιες ευρωπαϊκές αξίες ως βασικό στοιχείο των διαδικασιών της βαθύτερης πολιτικής και οικονομικής ολοκλήρωσής της. Συχνά βασίζεται στα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης κατά τη σύνταξη νομικών πράξεων και συμφωνιών που ισχύουν για τα 28 κράτη μέλη του. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναφέρεται τακτικά στα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης και στις εργασίες παρακολούθησης στις συναλλαγές της με γειτονικές χώρες, πολλές από τις οποίες είναι κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης (Council of Europe, The Council of Europe and the European Union, 2022).

Υποστηρίχτηκε από την ΕΕ ότι η κινητικότητα των φοιτητών και ιδιαίτερα για σκοπούς πρακτικής άσκησης θεωρείται αποτελεσματικό μέσο για τη διάδοση γνώσεων και εμπειρογνωμοσύνης διασυνοριακά, για σκοπούς δημιουργίας απασχολησιμότητας, και τελικά για τη δημιουργία μιας πιο ευημερούσας ΕΕ. Επικρατεί η λογική της αναζήτησης ευκαιριών που παρακινεί τους φοιτητές, τους ασκούμενους και τους επαγγελματίες να μεταβούν στο εξωτερικό λόγω της συνειδητοποίησης ότι πλέον, εάν εξακολουθήσουν να διαμένουν στην πατρίδα τους, στο σπίτι τους, αυτό μπορεί να οδηγήσει σε καθυστέρηση της ένταξής τους στον παγκόσμιο ανταγωνισμό για θέσεις εργασίας και να εμποδίσει τη σταδιοδρομία τους (Cairns D., Cuzzocrea V., Briggs D., and Veloso L., 2017). Επίσης, γίνεται προσπάθεια προώθησης πολιτικών για τη νεολαία που εστιάζουν στις ευκαιρίες, και στην

ενδυνάμωση των νέων, με δημοκρατικές και ειρηνικές αρχές, καθιστώντας έτσι τους νέους Ευρωπαίους «πράκτορες της αλλαγής» (agents of change).

Παρατηρείται ότι υπάρχει μεγαλύτερη ευελιξία στη μετακίνηση για σκοπούς μόρφωσης και εκπαίδευσης. Μέσα στις τελευταίες τρις δεκαετίες περισσότεροι από 10 εκατομμύρια άνθρωποι συμμετείχαν στο πρόγραμμα Erasmus+, ενώ το 2018 συμμετείχαν περισσότεροι από 470 χιλιάδες φοιτητές, εκπαιδευτές και προσωπικό μόνο στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (European Commission, 10 million Erasmus participants and counting, 2022). Τα πανεπιστήμια διευρύνουν τους τομείς τους και προσελκύουν όλο και περισσότερο τους φοιτητές. Αυτό όμως προκαλεί ένα χάσμα μεταξύ εκπαίδευσης και εξεύρεσης ευκαιριών για εργασία. Γιατί όσο αναπτύσσεται η εκπαίδευση, τόσο αυξάνεται ο ανταγωνισμός και ως αποτέλεσμα μειώνονται οι ευκαιρίες. Το αποτέλεσμα είναι να ασκείται περισσότερη πίεση σε αυτούς που έχουν υψηλά προσόντα και αναζητούν εργασία. Σύμφωνα με τις στατιστικές της Eurostat, το 2019 περισσότεροι από το 40% των ατόμων με ηλικία μεταξύ 30-34 ετών στην ΕΕ είχαν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευσή τους (EUROSTAT, 2020). Ιδιαίτερα μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2009 στην Ευρώπη, επιταχύνθηκε η σπατάλη των ακαδημαϊκών κεφαλαίων και αυξήθηκε η ανεργία μεταξύ των ατόμων με μεταπτυχιακές σπουδές, όπως αναφέρει ο Scarpetta στη δική του μελέτη² (Scarpetta S., Sonnet A., and Manfredi T., 2010) και οι Bell και Blanchflower στη μελέτη τους για την ανεργία των νέων μεταξύ ηλικίας 16-24 ετών το 2011 (Bell, David N. F., and Blanchflower, David G., 2011).

Σύμφωνα με τους ακαδημαϊκούς (Ballatore, M., and Stavrou, S., 2017), οι ενδοευρωπαϊκές ανταλλαγές των φοιτητών μπορούν να χαρακτηριστούν ως ένα κυκλικό φαινόμενο. Παρέχεται η δυνατότητα κυκλοφορίας των φοιτητών μεταξύ των χωρών, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η ροή του μεταναστευτικού κύματος, αλλά με βάση μια καθαρά συμβατική αντίληψη των θεσμικών, γεωγραφικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων στην ελεύθερη κυκλοφορία από την οποία κάθε φοιτητής μπορεί να επωφεληθεί. Το ερώτημα όμως είναι αν στην πραγματικότητα όντως όλοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα μέσα της ΕΕ για να απολαύσουν την ελεύθερη κυκλοφορία έστω και μέσα από προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μέσα από την έρευνα των προαναφερθέντων ακαδημαϊκών, η κοινωνικοοικονομική κατάσταση των μαθητών/φοιτητών επηρεάζει σημαντικά την τάση τους να συμμετάσχουν στα προγράμματα ανταλλαγής και κινητικότητας. Επίσης,

---

² Η παγκόσμια οικονομική κρίση έπληξε πολύ τους νέους. Στην περιοχή του ΟΟΣΑ, το ποσοστό ανεργίας των νέων (15-24) αυξήθηκε κατά 6 ποσοστιαίες μονάδες τα δύο χρόνια έως το τέλος του 2009, φτάνοντας σχεδόν το 19%. Υπάρχουν σήμερα περίπου 15 εκατομμύρια νέοι άνεργοι στην περιοχή του ΟΟΣΑ, περίπου τέσσερα εκατομμύρια περισσότερα από ό, τι στο τέλος του 2007. Και σε χώρες όπως η Γαλλία και η Ιταλία, περίπου ένας ενεργός νέος στους τέσσερις είναι άνεργος, ενώ στην Ισπανία πάνω από το 40% είναι άνεργος.

σημαντικό ρόλο σε αυτό παίζουν οι θεσμικές στρατηγικές που λαμβάνονται σε τέτοιες διεθνείς συνεργασίες (Ballatore, M., and Stavrou, S., 2017).

2.2 Ιστορική Αναδρομή των Πολιτικών της ΕΕ και του ΣτΕ για την κινητικότητα των νέων

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει μια ιστορική αναδρομή και ανάλυση των επιτευγμάτων στην Ευρώπη όσον αφορά την αναγνώριση της νεολαίας ως κοινωνικής ομάδας και στα προβλήματα που αυτή αντιμετωπίζει. Θα αντιληφθούμε πως μέσα από την διαμόρφωση των πολιτικών αποφάσεων της η ΕΕ και αναγνωρίζοντας τη δύναμη αυτής της κοινωνικής ομάδας κατευθύνει τα άτομα προς την εκπλήρωση των στόχων της, ως προς το όραμα της για μια ενιαία ευρωπαϊκή οικονομική αγορά και μια ενιαία ευρωπαϊκή κοινότητα. Μέσω των πολιτικών της προσπαθεί να διαμορφώσει συγκεκριμένες συμπεριφορές των νέων και να τις επηρεάσει, επειδή ακριβώς η ΕΕ θέλει να εμπλέξει τους νέους στα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα και να γίνουν πιο υπεύθυνοι ευρωπαίοι πολίτες, σεβόμενοι τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία [\(Council of Europe, Council of Europe Youth policy, 2020\)](#).

Από πολύ νωρίς, ενώ ακόμη η ΕΟΚ βρισκόταν στα πρωταρχικά στάδια της δημιουργίας της, και χωρίς να έχει την υποστήριξη από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, που ακόμη δεν είχαν αιτηθεί την ένταξή τους, κατάφερε να αναγνωρίσει την ύπαρξη του οικονομικού προβλήματος και ευημερίας στις χώρες-μέλη και ξεκίνησε να ψάχνει τρόπους για να επιλύσει το πρόβλημα. Οι νέοι αποτελούν το μέλλον κάθε κοινωνίας. Το μέλλον που μπορεί να διαμορφωθεί μέσα από αυτή την ηλικιακή ομάδα. Για αυτό το λόγο η ΕΟΚ έστρεψε το βλέμμα της εκεί για να μπορέσει να εκπληρώσει το όραμα της, δηλαδή να δημιουργήσει μια ενιαία ευρωπαϊκή ταυτότητα, κάτι στο οποίο πρέπει να θεσμοθετηθεί στην αντίληψη του ανθρώπου πρώτα για να μπορέσει να δημιουργηθεί.

Πέντε χρόνια μετά τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας³, που σκοπό είχε την «κοινή αγορά», διαπιστώνεται από την Επιτροπή της ΕΟΚ ότι παρουσιάζονται νέες ανάγκες στην κοινότητα. Η επιτάχυνση αυτής της ένωσης και η οικονομική ανάπτυξη της εποχής προκάλεσε προβλήματα επαγγελματικής κατάρτισης. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος θεωρήθηκε αναγκαία η πραγματοποίηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, και τόνισε ότι *"πρέπει να γίνεται σεβαστό το θεμελιώδες δικαίωμα καθενός να επιλέγει ελεύθερα το επάγγελμά του, το ίδρυμα και τον τόπο εκπαίδευσής του, καθώς*

---

³ Το 1957 ιδρύεται η ΕΟΚ με τη Συνθήκη της Ρώμης για μια κοινή αγορά, για οικονομική ανακούφιση και για τη διασφάλιση της ειρήνης στην Ευρώπη (EUROPA, 2020).

και τον τόπο εργασίας του” (Council of the European Union, 1963). Για πρώτη φορά η ΕΕ με την απόφαση του Συμβουλίου θεσπίζει τις γενικές αρχές για την εφαρμογή κοινής πολιτικής επαγγελματικής κατάρτισης των νέων ενηλίκων και τους θεμελιώδεις στόχους της απόφασης, που μεταξύ άλλων ήταν να πραγματοποιηθούν οι προϋποθέσεις που θα επέτρεπαν σε κάθε άτομο να έχει το δικαίωμα της επιλογής όσον αφορά την επαγγελματική του κατάρτιση, την εκπαίδευση και τον τόπο που θέλει να διεκπεραιώσει τους στόχους του (Council of the European Union, 1963).

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων αποτελούσε τη βάση για την ιδέα της ολοκλήρωσης της ΕΕ. Η μετανάστευση εντός των συνόρων της Ένωσης αποσκοπούσε τόσο σε οικονομικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο. Αρχικά, προάγει την οικονομία, επειδή ακριβώς οι εργαζόμενοι μπορούν πιο εύκολα να εργαστούν στον τομέα τους και οι επιχειρήσεις να προσλαμβάνουν το πλέον κατάλληλο προσωπικό (Baldwin R., and Wyplosz C., 2017, σ. 290). Εκτός άλλων, οι οραματιστές της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης ευελπιστούσαν ότι η μετανάστευση εντός της ΕΕ θα ενδυνάμωνε το πνεύμα της ευρωπαϊκής ταυτότητας και θα ενίσχυε την κατανόηση μεταξύ των κρατών μελών. Στο βιβλίο «Τα Οικονομικά της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης», των Baldwin και Wyplosz, αναλύονται μερικά στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη μετανάστευση σε παγκόσμιο επίπεδο από τη δεκαετία του '50 μέχρι το 2010, όπου διαπιστώνεται μια σταδιακή αυξητική μεταναστευτική τάση από το Νότο προς το Βορρά. Παρουσιάζεται η Ευρώπη από καθαρή εξερχόμενη μετανάστευση που είχε, να κάνει στροφή και πλέον να αποτελεί προορισμό για τους μετανάστες, ιδιαίτερα κατά τις περιόδους '50-'60 και τα μέσα της δεκαετίας του '80, περίοδοι κατά τις οποίες η Ευρώπη σημείωσε οικονομική άνοδο.

Κατά τη δεκαετία του 1960 το Συμβούλιο της Ευρώπης (ΣΤΕ) ασχολήθηκε για πρώτη φορά με θέματα που απασχολούσαν συγκεκριμένα τη νεολαία. Αυτή η ηλικιακή ομάδα αποτελούσε τη βασικότερη ομάδα για τη στήριξη και θεμελίωση των αρχών του ΣΤΕ, όπως και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για μια δημοκρατική Ευρώπη, βασισμένη στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για την επίτευξη του στόχου αυτού το Συμβούλιο Πολιτιστικής Συνεργασίας αποφάσισε την ένωση των οργανισμών νεολαίας για τη δημιουργία δραστηριοτήτων που θα έδιναν μια νέα ώθηση στους νέους της Κοινότητας (Eberhard, 2002). Από το 1972 για πρώτη φορά το ΣΤΕ ξεκίνησε πρακτικές και δεσμεύτηκε για την ανάπτυξη της πολιτικής για τη νεολαία και την εργασία των νέων στην Ευρώπη. Από τότε το ΣΤΕ αποτελεί τον κύριο φορέα του τομέα της Νεολαίας, ενώ παράλληλα ιδρύεται το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Νεολαίας για την οικονομική υποστήριξη των διεθνών δραστηριοτήτων νεολαίας που οργανώνονται από τις οργανώσεις νεολαίας, με σκοπό τη δημιουργία πιο

δίκαιων, πιο δημοκρατικών και ασφαλέστερων κοινωνιών σε όλη την Ευρώπη [\(Council of Europe, The Council of Europe and youth policy, 2016\)](#). Μέσα από την υποστήριξη πολυμερών δραστηριοτήτων νεολαίας, προσπαθεί να βοηθήσει τους νέους να εμπλέκονται περισσότερο πολιτικά και κοινωνικά, υποστηρίζοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα και να γίνουν υπεύθυνοι ευρωπαίοι πολίτες, και να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών μελών του. Με αυτό τον τρόπο οι νέοι της Ευρώπης θα αποτελούν τον πυλώνα της αλλαγής για μια πιο δημοκρατική και ειρηνική Ευρώπη [\(Council of Europe, Council of Europe, 2020\)](#).

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, σε διάσκεψη της τον Ιούνιο του 1974, έχοντας υπόψη της ότι η εκπαίδευση είναι απαραίτητη για την πλήρη και υγιή ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και για τη βελτίωση της κοινωνίας, αλλά έχοντας επίσης υπόψη ότι είναι σημαντική για τη μελλοντική ευημερία της Κοινότητας, ως προς το βιοτικό της επίπεδο, αποφάσισε να προβεί σε προτάσεις ειδικές στον εκπαιδευτικό τομέα. Το Συμβούλιο, τον Ιούλιο του 1971 είχε δηλώσει ότι απώτερος σκοπός είναι *«να δοθεί στο σύνολο του πληθυσμού η ευκαιρία γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, περαιτέρω εκπαίδευσης και δια βίου εκπαίδευσης που θα επέτρεπε στα άτομα να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους και να ακολουθήσουν ένα εξειδικευμένο επάγγελμα σε μια οικονομία της οποίας οι ανάγκες αλλάζουν συνεχώς»* [\(Economic and Social Committee, 1975\)](#).

Στις 11 Μαρτίου 1974, η Επιτροπή υπέβαλε στο Συμβούλιο τις προτάσεις της για δράση στον τομέα της εκπαίδευσης στην έκθεσή της «Εκπαίδευση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα». Στην έκθεση αυτή, η Επιτροπή περιέγραψε το πρόγραμμα της εκπαιδευτικής συνεργασίας σε τρεις ευρύτερους τομείς, την κινητικότητα (ιδίως για τους μαθητές, το διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό, για τους εκπαιδευτικούς και τους νέους), την εκπαίδευση παιδιών διακινούμενων εργαζομένων, και την ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση. Η απόφαση αυτή ήταν σημαντική όσο αφορά τις οικογένειες και τα παιδιά αυτών που αναγκάζονταν να μεταναστεύουν με τις οικογένειές τους για εξεύρεση εργασίας σε άλλες χώρες της Ένωσης. Οι Υπουργοί Παιδείας, συνελθόντες στα πλαίσια του Συμβουλίου, αποφάσισαν να ξεκινήσουν ένα πρόγραμμα συνεργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης και καθόρισαν τους τομείς στους οποίους θα επικεντρώνονταν [\(Economic and Social Committee, 1975\)](#).

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι μέχρι το 1986, η κυκλοφορία των ανθρώπων μέσα στον ενιαίο αποτελούσε μια ελεύθερη κυκλοφορία εργαζομένων και μόνο αυτών. Αφορούσε δηλαδή μόνο όσους αναζητούσαν εργασία στο εξωτερικό ή η φύση της εργασίας τους ήταν τέτοια που έπρεπε να ταξιδεύουν στο εξωτερικό και ποτέ για ψυχαγωγικούς σκοπούς. Αυτό

άλλαξε με την εφαρμογή της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης⁴, τον Ιούλιο του 1987, που επέκτεινε το πεδίο εφαρμογής του όρου, επιτρέποντας την ελεύθερη κυκλοφορία σε όλους (Trimikliniotis N., Stavrou S., and Demetriou C., 2016, σ. 57).

Η κινητικότητα στην εκπαίδευση υπήρξε ένα πολύ σημαντικό κομμάτι για την Επιτροπή και έπρεπε να ενθαρρύνεται για όλους, για μαθητές και δασκάλους, γιατί είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος διεύρυνσης του οράματος και διεύρυνσης της εμπειρίας των όσων μετακινούνται. Όσο μεγαλύτερη είναι η κινητικότητα, τόσο πιο γρήγορα υποστηρίζεται ότι θα εξαλειφθούν οι εθνικές προτιμήσεις και προκαταλήψεις, γιατί θα προκύπτει μεγαλύτερη κατανόηση των εθίμων και των πολιτισμών του "άλλου" (Economic and Social Committee, 1975). Σύμφωνα με την Επιτροπή, δύο ήταν τα κύρια εμπόδια της κινητικότητας, η απουσία ακαδημαϊκής αναγνώρισης των προσόντων και η έλλειψη ικανότητας στις ξένες γλώσσες. Δεν αγνοεί όμως ότι εξακολουθούν να υπάρχουν νομικά και διοικητικά εμπόδια, ενώ πρέπει η κινητικότητα να ενθαρρυνθεί περισσότερο σε συγκεκριμένα κράτη και κοινωνικές ομάδες και επίσης να ενθαρρύνεται περισσότερο η συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών συστημάτων και των θεσμικών οργάνων.

Στο ψήφισμα του Συμβουλίου των Υπουργών Εκπαίδευσης, στη Συνεδρίαση του Συμβουλίου της 9ης Φεβρουαρίου 1976 [\(European Council, 1976\)](#), περιλήφθηκε το πρόγραμμα δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης. Μετά από την πρόταση δράσης που έγινε στην έκθεση της «Εκπαίδευση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα», δύο περίπου χρόνια μετά καταφέρνουν να περάσει το ψήφισμα και να εφαρμοστεί πρακτικά το πρόγραμμα για ένταξη και προσαρμογή των παιδιών στη χώρα υποδοχής. Θεωρήθηκε ότι μέσω της οργάνωσης και ανάπτυξης του συστήματος υποδοχής θα ήταν δυνατό να βοηθηθούν αυτά τα παιδιά ώστε να προσαρμοστούν στο σχολικό σύστημα και στον τρόπο ζωής της χώρας υποδοχής. Αυτό περιλάμβανε την παροχή περισσότερων ευκαιριών και την παροχή περισσότερων πληροφοριών για τις οικογένειες σχετικά με τις ευκαιρίες κατάρτισης και εκπαίδευσης που έχουν στη διάθεσή τους (European Council, 1976, p. 2).

Στο ίδιο ψήφισμα, στο άρθρο 14, περιλαμβάνονται τρεις αποφάσεις που σκοπό είχαν την προώθηση της ελεύθερης κυκλοφορίας και την κινητικότητα του διδακτικού προσωπικού, των μαθητών και ερευνητών. Οι τρεις αυτές δράσεις αποφασίστηκε να είναι αντικείμενο συζήτησης μεταξύ των εκπροσώπων ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για το ζήτημα

---

⁴Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη είχε στόχο την τροποποίηση των κανόνων λειτουργίας των ευρωπαϊκών οργάνων, όπως και τη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων της ΕΟΚ σε εσωτερικούς και εξωτερικούς πολιτικούς τομείς που εφαρμόστηκαν από την 1^η Ιουλίου 1987. Ένας από τους τομείς αφορούσε την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων, όπου όπως αναφέρεται στο Άρθρο 8Α, «Η εσωτερική αγορά περιλαμβάνει έναν χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα» [\(Ευρωπαϊκή Ένωση, Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, 1987\)](#).

ανάπτυξης κοινής πολιτικής για την είσοδο των φοιτητών από άλλα κράτη μέλη στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και για τη σύνταξη μιας έκθεσης που θα διαβεβαίωνε εάν και σε ποιο βαθμό θα ήταν απαραίτητο να επεκταθούν τα εθνικά προγράμματα υποτροφιών για την αύξηση της κινητικότητας και τέλος, για την κατάρτιση προτάσεων που θα αποσκοπούσαν στην εξάλειψη των εμποδίων στην κινητικότητα των φοιτητών και του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού των πανεπιστημίων (European Council, 1976, σ. 4).

Όσο αφορά την κινητικότητα των εργαζομένων, «το ψήφισμα του Συμβουλίου της 9ης Φεβρουαρίου 1976 περί προγράμματος δράσεως υπέρ των διακινουμένων εργαζομένων και των μελών της οικογενείας τους» (Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ψήφισμα του Συμβουλίου της 9ης Φεβρουαρίου 1976 περί προγράμματος δράσεως υπέρ των διακινουμένων εργαζομένων και των μελών της οικογενείας τους, 1976), το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατέληξε ότι ήταν πρωταρχικής σημασίας να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα οργάνωσης μέσα στις εθνικές υπηρεσίες εργατικού δυναμικού και να προσφέρεται η κατάλληλη βοήθεια στους διακινούμενους εργαζομένους, όπως και στα μέλη της οικογενείας τους, ώστε να διευκολύνεται η ένταξή τους στη χώρα υποδοχής. Επίσης, σε περίπτωση επιστροφής των εργαζομένων στη χώρα καταγωγής τους, να παρέχεται η κατάλληλη βοήθεια στους διακινούμενους εργαζομένους και στα μέλη της οικογενείας τους. Αυτά τα μέτρα έχουν τρεις στόχους, την τήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων που απορρέουν από τις ισχύουσες κοινοτικές πράξεις και που προκύπτουν στις διάφορες φάσεις της διακίνησής τους, τον εντοπισμό λύσεων αναφορικά με τους περιορισμούς των δικαιωμάτων των εργαζομένων, των υπηκόων και μελών της οικογενείας τους, όπως επίσης, την προώθηση της ίσης μεταχείρισης ως προς τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας και των οικονομικών δικαιωμάτων τους (Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ψήφισμα του Συμβουλίου της 9ης Φεβρουαρίου 1976 περί προγράμματος δράσεως υπέρ των διακινουμένων εργαζομένων και των μελών της οικογενείας τους, 1976).

Το 1981 προτείνεται το δεύτερο πρόγραμμα της προώθησης ανταλλαγών νέων εργαζομένων. Για πρώτη φορά στη ιστορία της ΕΕ, γίνεται συζήτηση για ανταλλαγή νέων που όχι μόνο ψάχνουν για εργασία, αλλά ακόμη και αυτών που φοιτούν σε σχολεία. Παρουσιάζονται προτάσεις για δημιουργία ενός οργανισμού ανταλλαγής νέων της ΕΟΚ που θα αναλάβει να προωθήσει την ανταλλαγή ομάδων νέων όλων των ειδών και των νέων που φοιτούν στο σχολείο, σπουδάζουν ή εργάζονται ή είναι άνεργοι, είτε ανήκουν σε οργανισμούς είτε όχι. Συμπεριλαμβάνονται επίσης ειδικά μέτρα υπέρ των νέων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση λόγω χαμηλού εισοδήματος, διαμονής σε μη αναπτυγμένη

περιοχή ή υπέρ νέων με σωματική ή ψυχική αναπηρία [_\(European Parliament and The European Youth Forum, 1981\)](#).

Σημαντικά βήματα έγιναν στα επόμενα χρόνια που ακολούθησαν. Σε αυτή την προσπάθεια συνέβαλαν κι άλλοι φορείς, ανεξάρτητοι φορείς, που ακολουθώντας κάποιους κανόνες και όρους που να αποδέχεται η επιτροπή. Ταυτόχρονα παίρνει μορφή το πρόγραμμα, αφού καθορίζονται πλέον τα χαρακτηριστικά αυτών που έχουν το δικαίωμα στην ανταλλαγή [\(Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2η ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΟΔΟ ΤΟΥ 2ου ΚΟΙΝΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΝΕΩΝ, 1984\)](#) ⁵. Το 1986 ιδρύεται το πρόγραμμα δράσης «YES για την Ευρώπη» για την προώθηση της ανταλλαγής νέων μεταξύ 15 έως 26 ετών κατά την περίοδο 1987-1989. Ήταν ένα πρόγραμμα που αφορούσε επισκέψεις που διαρκούν συνήθως 1 έως 3 εβδομάδες σε άλλο κράτος μέλος και όλα τα έξοδα καλύπτονταν από την Επιτροπή [_\(Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Απόφαση για την κατάρτιση προγράμματος δράσης «YES στην Ευρώπη» με στόχο την προώθηση των ανταλλαγών νέων— πρόταση απόφασης, 1987\)](#).

Να σημειωθεί ότι από το 1985 ξεκίνησε μια σειρά Υπουργικών διασκέψεων που διοργανώθηκαν από το Συμβούλιο της Ευρώπης, με θέμα τη «Συμμετοχή των Νέων». Αυτές οι διασκέψεις επαναλαμβάνονταν κάθε μερικά χρόνια με σκοπό την ένταξη των νέων στις πολιτικές εφαρμογές για τη νεολαία και για να επισημοποιήσουν την υποστήριξη για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων νεολαίας εντός του Ευρωπαϊκού Κέντρου Νεολαίας και του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Νεολαίας και για την επεξεργασία ευρωπαϊκών νομικών μέσων για θέματα που σχετίζονται με τη νεολαία (συστάσεις, συμβάσεις κ.λπ.). Μετά από πρόταση αυτής της Διάσκεψης, η Επιτροπή Υπουργών αναγνώρισε την ανάγκη να καταστεί μόνιμη αυτή η μορφή συνεργασίας, και το 1988, αποφάσισε να μετατρέψει την ad hoc Επιτροπή Εμπειρογνομώνων για Θέματα Νέων (CAHJE) σε μια Ευρωπαϊκή Διευθύνουσα Επιτροπή Διακυβερνητικών Συνεργασιών στον τομέα της νεολαίας (CDEJ) [_\(Council of Europe, Youth: Ministerial Conferences, 2022\)](#). Από τότε έχουν ακολουθήσει ακόμη 8 Υπουργικές διασκέψεις, με την τελευταία να έχει γίνει το 2012, στις οποίες επικεντρωνόταν σε διαφορετικά θέματα που απασχολούσαν τη νεολαία, όπως η ανάγκη για καλύτερη κοινωνική και επαγγελματική ένταξη των νέων στην κοινωνία, η δημιουργία ενός δεύτερου Ευρωπαϊκού Κέντρου

---

⁵ Το 1984, στην Απόφαση του Συμβουλίου της 13^{ης} Δεκεμβρίου 1984 για την κατάρτιση τρίτου κοινού προγράμματος με σκοπό να ευνοηθεί η ανταλλαγή νέων εργαζομένων μέσα στην Κοινότητα, γίνονται δεκτοί για ανταλλαγή νέοι ηλικίας 18 με 28 ετών εάν απασχολούνται ή είναι διαθέσιμοι στην αγορά εργασίας σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία και την εθνική πρακτική, ή εάν διαθέτουν βασική επαγγελματική κατάρτιση ή πρακτική επαγγελματική εμπειρία [_\(Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 13ης Δεκεμβρίου 1984 για την κατάρτιση τρίτου κοινού προγράμματος με σκοπό να ευνοηθεί η ανταλλαγή νέων εργαζομένων μέσα στην Κοινότητα, 1984\)](#).

Νεότητας και ενός Ειδικού Ταμείου κ.α. (Council of Europe, Youth: Ministerial Conferences, 2022).

Το 1985, εκδόθηκε η Λευκή Βίβλος⁶ της ΕΕ, το πρώτο παράδειγμα προσχεδίου που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο και αφορούσε την «Ολοκλήρωση της Εσωτερικής Αγοράς» και ενέκρινε τα συμπεράσματα της ad hoc επιτροπής για μια Ευρώπη των Πολιτών που κάνουν έκκληση για την προώθηση των ανταλλαγών των νέων στην Κοινότητα και τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού δικτύου ανταλλαγών νέων εντός και μεταξύ των κρατών μελών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς: "Λευκό Βιβλίο" που υποβάλλει η Επιτροπή στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (Μιλάνο, 28-29 Ιουνίου 1985), 1985).

Το 1987, έλαβε χώρα η θέσπιση ενός σημαντικού προγράμματος που άλλαξε τη ζωή πολλών ανθρώπων μέχρι και σήμερα. Με την απόφαση του Συμβουλίου, της 15ης Ιουνίου 1987, και λαμβάνοντας υπόψη τους θεμελιώδεις στόχους της κοινής πολιτικής επαγγελματικής κατάρτισης ότι σε κάθε άτομο επιτρέπεται να φτάσει στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο της επαγγελματικής του κατάρτισης, αλλά και με βάση την απόφαση του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976 για την προώθηση της πανεπιστημιακής συνεργασίας στην Κοινότητα, λαμβάνεται η απόφαση για θέσπιση του προγράμματος δράσης της Ευρωπαϊκής Περιφέρειας για την κινητικότητα των φοιτητών πανεπιστημίου (ERASMUS) (THE COUNCIL OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, 1987). Στόχος ήταν να έχει η Κοινότητα επαρκές ανθρώπινο δυναμικό, που να έχει αποκτήσει οικονομική και κοινωνική εμπειρία άλλων κρατών μελών, όπως και να αυξήσει τη συνεργασία των πανεπιστημίων για τη βελτίωση της ποιότητας στην εκπαίδευση. Έτσι θα εδραιωθεί η έννοια της Ευρώπης των πολιτών. Αυτό που δεν πρόβλεψαν ήταν ότι τα κείμενα πολιτικής και οι τρόποι εφαρμογής του προγράμματος ERASMUS δεν κατάφεραν να εκπληρώσουν αυτή την φιλοδοξία του προγράμματος για την ελεύθερη κυκλοφορία. Πιο κάτω θα εξετάσουμε το φαινόμενο του «κοσμοπολίτικου» πολιτιστικού κεφαλαίου που δημιούργησε το πρόγραμμα ERASMUS στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (M. Ballatore and S. Stavrou, 2017).

Αργότερα, ξεκίνησαν να εγκρίνονται κι άλλα διάφορα προγράμματα ανταλλαγής νέων, όπως είναι το πρόγραμμα «Νεολαία για την Ευρώπη», το οποίο εγκρίθηκε για πρώτη φορά το 1988 (Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων , Απόφαση του Συμβουλίου της 16ης Ιουνίου 1988 για την έγκριση προγράμματος δράσης για την προώθηση των ανταλλαγών νέων μένα στην, 1988) και ανανεώθηκε το 1991 (Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων , Απόφαση του Συμβουλίου της 29ης Ιουλίου 1991 για τη θέσπιση του προγράμματος

---

⁶ Η λευκή βίβλος που εκδίδεται από την Επιτροπή της ΕΕ είναι έγγραφα που παρουσιάζονται οι προτάσεις δράσεις της ΕΕ σε συγκεκριμένους τομείς, με σκοπό να ξεκινήσει μια συζήτηση με το κοινό, τους ενδιαφερόμενους, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο (Ευρωπαϊκή Ένωση, EUR-Lex, 2022).

«Νεολαία για την Ευρώπη» (δεύτερη φάση), 1991), ή όπως είναι το EURES (EUROpean Employment Services — Ευρωπαϊκές Υπηρεσίες Απασχολήσεως), το οποίο δημιουργήθηκε το 1993 (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Απόφαση της Επιτροπής της 22ος Οκτωβρίου 1993 για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 του Συμβουλίου περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας, όσον αφορά, ιδίως, την δημιουργία ενός δικτύου με την ονομασία EU, 1993) με σκοπό να παρέχει όλες τις πληροφορίες που χρειάζεται κάποιος που αναζητεί απασχόληση στο εξωτερικό.

Την πιο ολοκληρωμένη και πιο ουσιαστική προσπάθεια για την ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) αποτέλεσε η Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992, η οποία σύμφωνα με τους Baldwin και Wyplosz, αναγνώριζε και θεσμοθετούσε την υπηκοότητα της ΕΕ (Baldwin, R., and Wyplosz, C., 2017, σ. 31). Θεσπίζοντας υπηκοότητα η ΕΕ σήμαινε ότι μπορεί να δίνει το νομικό δικαίωμα σε κάθε υπήκοο ενός κράτους μέλους της ΕΕ να αποκτήσει Ευρωπαϊκή υπηκοότητα και άρα να μπορεί να μετακινηθεί και να διαμένει σε οποιοδήποτε κράτος της ΕΕ, χωρίς να προαπαιτείται κάποιος συγκεκριμένος λόγος για διακίνηση και διαμονή του ατόμου αυτού σε μια άλλη χώρα. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ κατοχύρωσε την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (Ευρωπαϊκή Ένωση, Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, 2022) που καταργούσε τα εσωτερικά σύνορα και οι άνθρωποι πλέον έχουν το δικαίωμα να κυκλοφορούν σε ολόκληρη σχεδόν την Ευρώπη χωρίς ελέγχους. Μπορούν να ταξιδεύουν, να ζουν, να σπουδάζουν και να εργάζονται σε άλλα κράτη μέλη χωρίς να έχουν λιγότερα δικαιώματα από τους μόνιμους κατοίκους της χώρας (Ευρωπαϊκή Ένωση, Ευρωπαϊκή Ένωση: Η ΕΕ με λίγα λόγια, 2020).

Αργότερα, δημιουργήθηκε το έγγραφο «Ευρωπαϊκό βιβλιάριο κατάρτισης (Europass)», που στόχο είχε να πιστοποιεί στο επίπεδο της Κοινότητας την περίοδο ή τις περιόδους κατάρτισης ενός ατόμου σε άλλο κράτος μέλος. Είναι ένα αρκετά σημαντικό έγγραφο αφού με αυτό κατοχυρώνεται και αναγνωρίζεται η απασχόληση και κατάρτιση του ατόμου σε άλλες χώρες της Ένωσης, ένα αίτημα που απασχολούσε τους διακινούμενους από το 1976 και ίσως και πιο πριν (ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ, 1998). Το έγγραφο αυτό, αργότερα, το 2004, αντικαταστάθηκε με ένα παρόμοιο έγγραφο, ευρύτερης εμβέλειας, μετά από την απόφαση αριθ. 2241/2004/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της ΕΕ, Απόφαση αριθ. 2241/2004/ΕΚ του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 2004 σχετικά με το ενιαίο κοινοτικό πλαίσιο για τη διαφάνεια των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων (Europass), 2004) με σκοπό την καταγραφή όλων των περιόδων διεθνικής κινητικότητας

που ολοκληρώθηκαν οπουδήποτε στην Ευρώπη για σκοπούς μάθησης, σε οιοδήποτε επίπεδο και για οιοδήποτε αντικείμενο, εφόσον πληρούνται κατάλληλα ποιοτικά κριτήρια. Παρόλα αυτά, 15 χρόνια αργότερα, το 2018, επίσης αντικαταστάθηκε με την απόφαση 2241/2004/EK_ (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της ΕΕ, Απόφαση (ΕΕ) 2018/646 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 18ης Απριλίου 2018 για ένα κοινό πλαίσιο για την παροχή καλύτερων υπηρεσιών για τις δεξιότητες και τα επαγγελματικά προσόντα (Europass) και για την κατάργηση της απόφασης αριθ.2241/2004, 2018) λόγω των μεταβαλλόμενων αναγκών. Το νέο πλαίσιο Europass θα πρέπει να ικανοποιεί τις ανάγκες και τις προσδοκίες όλων των μεμονωμένων τελικών χρηστών, όπως σπουδαστές, άτομα που αναζητούν εργασία, εθελοντές, άτομα τρίτων χωρών κτλ.

Το 2000 θεωρώ ότι έγινε μια σοβαρή συζήτηση γύρω από τα θέματα που απασχολούσαν την κινητικότητα. Στο Ψήφισμα του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών συνελθόντων στα πλαίσια του Συμβουλίου της 14ης Δεκεμβρίου 2000 (Ψήφισμα του Συμβουλίου και των Αντιπροσώπων των Κυβερνήσεων των Κρατών Μελών συνελθόντων στα πλαίσια του Συμβουλίου της 14ης Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με το σχέδιο δράσης για την κινητικότητα, 2000), παρουσιάστηκε με επιτυχία ένα σχέδιο με δράσεις για την κινητικότητα, με σκοπό την μείωση των εμποδίων στην κινητικότητα. Παρουσίασαν ένα ολοκληρωμένο σχέδιο με 42 μέτρα, τα οποία αφορούσαν την ανάπτυξη της πολυγλωσσίας, τη χρηματοδότηση της κινητικότητας, την αύξηση της κινητικότητας και την οργάνωση των χρονοδιαγραμμάτων, καθώς και στην αξιοποίηση των περιόδων κινητικότητας και στην αναγνώριση της αποκτώμενης πείρας. Αυτό το σχέδιο θεωρώ ότι έδωσε ώθηση για ανανέωση των διαφόρων προγραμμάτων και ρυθμίσεων που είχε θεσπίσει μέχρι τότε η ΕΕ, όπως ήταν και το Europass.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης του Μαρτίου 2002 ενέκρινε το πρόγραμμα εργασίας «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010», το οποίο για πρώτη φορά θέσπιζε ένα κοινό πλαίσιο για ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Έθεσε κοινούς στόχους και είχε ως κύριο σκοπό τη στήριξη της βελτίωσης των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης που επιτεύχθηκε μέσα από τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών και πρακτικών μέσω της ανοικτής μεθόδου συντονισμού (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2002). Οι στόχοι που έπρεπε να επιτευχθούν μέχρι το 2010 ήταν η υψηλότερη ποιότητα της εκπαίδευσης, όλοι να έχουν πρόσβαση στη δια βίου μάθηση ανεξαρτήτως ηλικίας.

Η επόμενη μεγάλη μεταρρύθμιση που έγινε στα πλαίσια της κινητικότητας και ανταλλαγής των νέων ήταν το 2013 με τη θέσπιση του προγράμματος «Erasmus+». Το πρόγραμμα αυτό της Ένωσης αφορούσε την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό. Αυτό το πρόγραμμα καλύπτει όλα τα επίπεδα και είδη εκπαίδευσης για δια βίου μάθηση και επιδιώκει τη βελτίωση του επιπέδου των βασικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων κυρίως αυτών που αφορούν την αγορά εργασίας και θα ίσχυε μέχρι το 2020 (ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ)αριθ.1288/2013 του ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Δεκεμβρίου 2013 για τη θέσπιση του προγράμματος «Erasmus+»: το πρόγραμμα της Ένωσης για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό και για την κατάργηση, 2013).

2.3 Κριτική ανάλυση της πολιτικής της ΕΕ για την νεολαία

Εδώ και χρόνια η ΕΕ προσπαθεί να μεταδώσει την έννοια της Ευρώπης των πολιτών μέσα από όλες αυτές τις πολιτικές αποφάσεις περί ανταλλαγής ανθρωπίνου δυναμικού και των προσπαθειών της να το προωθήσει ως μια ιδανική ευκαιρία για όλους. Θέλει να επιτύχει την ένωση των κρατών μελών της και να δημιουργήσει την νέα ευρωπαϊκή ταυτότητα, αλλά 50 χρόνια τώρα, λίγοι είναι αυτοί που πιστεύουν σε αυτό το όραμα, αφού μετά την κρίση του ευρώ, το 2009, αναπτύχθηκε ο ευρωσκεπτικισμός ([Euro-scepticism in Times of Crisis: A Macro-Level Analysis of the Euro Crisis' Effects on Public Opinion and Party Competition on European Integration, 2019](#)).

Η ΕΕ προσπάθησε μέσα από όλες αυτές τις πολιτικές αποφάσεις να μεταφέρει την ανάγκη της για ενοποίηση και να αποτελεί αυτό το όραμα ανάγκη του κάθε νέου πολίτη με έμμεσο τρόπο. Μετατόπισε το πρόβλημα που υπάρχει και που επηρεάζει τους στόχους της, σε πρόβλημα των ίδιων των νέων που πρέπει να αναγνωρίσουν και να αντιμετωπίσουν ούτως ώστε να ξεπεράσουν τις δυσκολίες που βιώνουν. Για να επιτύχουν οι νέοι στον επαγγελματικό τους τομέα, θα πρέπει να μάθουν να βγαίνουν από τη ζώνη άνεσής τους (comfort zone) και να βρουν τις λύσεις που χρειάζονται για να αντιμετωπίσουν τις δύσκολες καταστάσεις. Η ΕΕ έρχεται να προσφέρει κάποια εργαλεία και μέσα επίτευξης αυτών των στόχων που οι νέοι οφείλουν να χρησιμοποιήσουν για να καταφέρουν να ανταπεξέλθουν στις νέες απαιτήσεις της ζωής.

Συχνά προωθείται και παρουσιάζεται η ΕΕ ως ένας ιδανικός χώρος όπου γίνονται πολλές προσπάθειες για τη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών προς τους νέους για αναζήτηση ευκαιριών, και όχι μόνο. Αποτελεί επίσης χώρο όπου οι νέοι μπορούν να αναπτύξουν τις

δεξιότητες τους και να συμμετέχουν ενεργά στην ευρωπαϊκή κοινωνία, μαθαίνοντας μέσα από τα διάφορα προγράμματα και δράσεις να εισέρχονται με τον καλύτερο τρόπο στην αγορά εργασίας (Banjac, 2014). Ιδιαίτερα μετά την οικονομική κρίση που έπληξε την Ευρώπη το 2008, οι αρχές της ΕΕ, δεν εθελοτυφλούν στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι, όπως ήταν η ανεργία.

Ο τρόπος που αποδίδουν την κινητικότητα στην ΕΕ, αλλά και το πώς αναμένεται να είναι αυτή σε οργανισμούς όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση για τα άτομα με υψηλή ειδίκευση, είναι μια πρακτική απλή και μη προβληματική· ένα όνειρο εφικτό και αρκετά προσβάσιμο σε όλους, ανεξάρτητα από την καταγωγή ή το κοινωνικο-δημογραφικό υπόβαθρο του ενδιαφερομένου. Σε αυτή την περίπτωση ο λόγος όμως που επιδιώκει να μετακινηθεί κάποιος σε μια άλλη χώρα εκτός από τη δική του, δεν είναι για λόγους αναψυχής. Η μετακίνηση σε μια άλλη χώρα για σκοπούς εργασίας, μελέτης ή πρακτικής άσκησης δεν είναι εύκολη διαδικασία για όσους το επιδίωξαν ή θα το επιδιώξουν. Αντιθέτως, οι συγγραφείς του βιβλίου «The Consequences of Mobility», αναφέρουν ότι αυτή η πρακτική αποτελείται από μια σειρά έντονων και απαιτητικών εμπειριών, και χαρακτηριστικά αναφέρουν ότι «η πεποίθηση ότι οποιοσδήποτε μπορεί να το αντιμετωπίσει σχετικά εύκολα είναι μια παρανόηση» (Cairns D., Cuzzocrea V., Briggs D., and Veloso L., 2017, p. 4).

Σε ομιλία του ο Jean-Claude Juncker, στην ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στις 15 Ιουλίου 2014, χαρακτηριστικά εξέφρασε τη δυσαρέσκεια του για την μη αποτελεσματικότητα των πολιτικών αποφάσεων, που εδώ και χρόνια προσπαθούν να βρουν λύσεις χωρίς επιτυχία, ρίχνοντας μέρος της ευθύνης στις ίδιες τις κυβερνήσεις των κρατών- μελών.

«Και, πάνω απ' όλα, πρέπει να επενδύσουμε στους νέους μας. Αρνούμαι να δεχθώ ότι η Ευρώπη είναι και παραμένει η ήπειρος της ανεργίας των νέων. Αρνούμαι να δεχθώ ότι οι νέοι της χιλιετηρίδας, η γενιά Y, μπορεί να είναι η πρώτη γενιά των τελευταίων 70 ετών που θα είναι φτωχότερη από τους γονείς τους. Βέβαια, αυτό αποτελεί κυρίως καθήκον των εθνικών κυβερνήσεων. Αλλά η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να στηρίξει τις προσπάθειές τους.» Jean-Claude Juncker [\(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016\)](#).

Αναγνωρίζοντας η ΕΕ ότι οφείλει να παρέχει περισσότερα εφόδια στους νέους για να βοηθηθούν να εισέλθουν πιο ομαλά στην αγορά εργασίας, βρίσκοντας τη δουλειά που ονειρεύονται, δίνει πλέον περισσότερη σημασία και υποστήριξη στα έργα που επιδιώκουν αυτό τον σκοπό, όπως είναι το πρόγραμμα Youth Guarantee (Kiilakoski, 2015, σ. 8). Οι

πολιτικές της ΕΕ για τη νεολαία παρείχαν ένα εννοιολογικό πλαίσιο και μια σύνδεση με άλλους τομείς ενδιαφέροντος για τους νέους, προσφέροντας παράλληλα νέες ευκαιρίες σε αυτούς να γίνουν ενεργοί παίκτες στις κοινωνίες τους και να βοηθήσουν στη διαχείριση της μετάβασης από το σχολείο στην εργασία. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω μιας πλατφόρμας, που σκοπό έχει τη συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερομένων και την προώθηση της αναγνώρισης και επικύρωσης μη επίσημης και άτυπης μάθησης. Μια τέτοια συνεργασία σε Ευρωπαϊκό επίπεδο θεωρείται «πηγή καινοτομίας και βοήθεια για την κριτική αναθεώρηση» των εθνικών πρακτικών (Kiilakoski, 2015).

Τον Δεκέμβριο του 2016 η Επιτροπή της ΕΕ δεσμεύτηκε να ενισχύσει μετά το 2018 τη συμμετοχή των νέων στα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα και να ενισχύσει την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της νεολαίας. Η Επιτροπή πρότεινε νέα στρατηγική της ΕΕ για τη νεολαία, βασισμένη στα επιτεύγματα της προηγούμενης, βελτιώνοντας την προσβασιμότητα, την ορατότητα και τον αντίκτυπό της για να εξασφαλίσει καλύτερη συμμετοχή των νέων [\(European Commission, 2018\)](#). Θα επιδίωκε τη βελτίωση της διατομεακής συνεργασίας σε όλους τους τομείς πολιτικής, για να ενισχυθεί η φωνή των νέων, την έναρξη διαλόγου για την νεολαία με λιγότερες ευκαιρίες, να αρθούν τα εμπόδια και να διευκολυνθεί η κινητικότητα του εθελοντισμού και αλληλεγγύης, αναγνώριση και αύξηση της μη τυπικής μάθησης, όπως επίσης και να ενισχυθεί η σύνδεση της πολιτικής της ΕΕ για την νεολαία και κατ' επέκταση των προγραμμάτων της, π.χ. Erasmus+ και Ευρωπαϊκό Σώμα Αλληλεγγύης.

Δίνοντας έμφαση η ΕΕ στον κοινωνικοοικονομικό αποκλεισμό, και στις επιπτώσεις που επιφέρει στο άτομο που βρίσκονται στη μειονεκτική αυτή θέση, τονίζει την ανάγκη για μια νέα στρατηγική της ΕΕ για τη νεολαία για την περίοδο 2019-2027. Οι νέοι που βιώνουν κοινωνικοοικονομικό αποκλεισμό συνήθως γίνονται λιγότερο ενεργοί πολίτες και χάνουν την εμπιστοσύνη τους στους θεσμούς του κράτους. Η Ευρώπη θέλει να το αλλάξει αυτό και να αναδείξει στα άτομα αυτά ότι οι ίδιοι μπορούν να επιτύχουν θετικές αλλαγές στην κοινωνία. Χρειάζεται οι δράσεις της ΕΕ για τη νεολαία να αντικατοπτρίζουν τις ανάγκες των νέων και να αναδεικνύονται μέσα από αυτές τα ταλέντα και οι δυνατότητές τους [\(Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2018\)](#).

Όπως αναφέρει και ο Kiilakoski στο κείμενό του, η ΕΕ οφείλει να δώσει περισσότερη έμφαση στην κοινωνική ένταξη και την «ανάγκη επαναπροσδιορισμού της αποστολής της εργασίας για νέους» (Kiilakoski, 2015). Η εργασία για τη νεολαία πρέπει να ανταποκρίνεται στις τρέχουσες ανησυχίες και ανάγκες των νέων. Πολλοί είναι αυτοί που αντιμετωπίζουν ανεργία, υπάρχει αυξημένη μετανάστευση, οικονομικές δυσκολίες, κατάρρευση της

οικογένειας και ακόμη περισσότερα ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι μειονότητες. Παρόλα αυτά δεν πρέπει να ξεφύγει από την αποστολή της, αναφέρει, που είναι να προωθήσει τον ατομικισμό και τη διαφορετικότητα, διότι ο «αυξημένος ωφελμισμός μπορεί να μειώσει την ικανότητα προσφοράς προκλήσεων στις καθιερωμένες δομές της κοινωνίας που δημιουργούν ανισότητες», κάτι που παραδοσιακά η αναζήτηση εργασίας ενθαρρύνει. Μέχρι στιγμής, η ΕΕ με τα προγράμματα της έχει ωφελήσει τις μειονότητες, αφού σχεδόν το 24% των συμμετεχόντων Νεολαία σε Δράση ήταν νέοι με λιγότερες ευκαιρίες.

Πρέπει να επισημανθεί ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρώπης σε συνεργασία με τις κυβερνήσεις των κρατών μελών διατυπώνουν τις διάφορες πολιτικές, οι οποίες αυτομάτως έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα και όλα τα κράτη μέλη οφείλουν να τις εφαρμόσουν από την ημερομηνία έναρξης ισχύος τους [\(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ, 2022\)](#). Φυσικά, το θέμα της νεολαίας αντιμετώπισε δυσκολίες όσο αφορά την εφαρμογή των πολιτικών αποφάσεων, αφού πολλές χώρες, όπως η Κύπρος, η Δανία, Ουκρανία και Ουγγαρία δεν είχαν δημιουργήσει κάποιο νομικό πλαίσιο για την νεολαία, και ούτε ένα επίσημο θεσμό που να ασχολείται μόνο με τον τομέα αυτό. Υπήρχαν μάλιστα, κυβερνήσεις που δεν τις απασχολούσε το συγκεκριμένο θέμα μέχρι πρόσφατα (European Commission, Youth laws or national legislation on youth, 2018). Ως εκ τούτου, τον μόνο «επίσημο» φορέα που είχαν οι πολίτες ήταν κάποιος ημικρατικός ή μη κρατικός φορέας που προσπαθούσε να δημιουργήσει κάποιο πλαίσιο για τους νέους.

Σύμφωνα με τους κανονισμούς της ΕΕ, οι εθνικές αρχές οφείλουν να εφαρμόσουν αυτούς τους κανονισμούς και να τους ενσωματώσουν στην εθνική τους νομοθεσία. Η ΕΕ ενημερώνεται για τις ενέργειες που διέπονται και στην περίπτωση που δεν εφαρμοστούν, τότε προβαίνει σε ενέργειες που φέρουν επίπτωση στο κράτος (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ, 2022).

Στην περίπτωση της Κύπρου, η ΕΕ αναγκάστηκε να ασκήσει πίεση και να εκδώσει προειδοποιητική επιστολή προς την κυβέρνηση προκειμένου να συμμορφωθεί και να διαμορφώσει τους κανονισμούς της όπως του ορίζει η ίδια η ΕΕ (N. Trimikliniotis, S. Stavrou, and C. Demetriou, 2016).

2.4 Χρονολογικό Διάγραμμα των Πολιτικών Αποφάσεων της ΕΕ για την Νεολαία και την Νεανική Κινητικότητα

Θεώρησα σημαντικό για αυτή την ακαδημαϊκή μελέτη να συλλεχθούν σημαντικές πολιτικές της ΕΕ που πάρθηκαν από την ίδρυση της μέχρι και σήμερα σε θέματα που αφορούσαν την νεολαία και κυρίως σε θέματα που αφορούσαν την νεανική κινητικότητα. Μέχρι στιγμής υπάρχουν πολλές ακαδημαϊκές μελέτες που αναλύουν τις πολιτικές της ΕΕ, αλλά και μελέτες που αναλύουν κοινωνιολογικά το θέμα των νέων, όμως πουθενά δεν υπάρχουν συγκεντρωμένες οι πολιτικές της ΕΕ για να μπορεί ο κάθε ενδιαφερόμενος να ανατρέξει χρονολογικά σε αυτές που συζητούν το θέμα που μας απασχολεί. Σε αυτή τη μελέτη λοιπόν, στο Παράρτημα 1, μπορείτε να βρείτε ένα χρονοδιάγραμμα με κάποιες από τις σημαντικότερες πολιτικές της ΕΕ και του ΣτΕ όσο αφορά την πολιτική της νεολαίας, και πιο κάτω ακολουθεί και ένας δεύτερος πίνακας με το χρονοδιάγραμμα της πολιτικής της ΕΕ και του ΣτΕ για την νεανική κινητικότητα.

Συγκεντρώνοντας τις πιο σημαντικές πολιτικές της ΕΕ, αλλά και του ΣτΕ, στις οποίες στηρίζεται η ΕΕ, δίνεται η ευκαιρία στον αναγνώστη να δει τις εξελίξεις που έγιναν για την νεολαία κατά την πάροδο των χρόνων, από την ίδρυση της ΕΕ έως και σήμερα. Ο αναγνώστης μπορεί να ανατρέξει και να δει εν συντομία ποιες ήταν οι αποφάσεις που πάρθηκαν και πως θεσμοθετήθηκαν οι διάφοροι θεσμοί και προγράμματα νεολαίας που γνωρίζουμε σήμερα. Κάποιες από τις πολιτικές αυτές αναφέρθηκαν στο προηγούμενο υποκεφάλαιο και συζητήθηκαν περισσότερο γιατί θεωρήθηκαν ότι συνέβαλαν στην διαμόρφωση της ιδέας της κινητικότητας που έχουμε σήμερα, αλλά και στη διαμόρφωση των ικανοτήτων που απέκτησαν οι νέοι μέσα από τις πολιτικές αυτές.

Με την δημιουργία αυτού του πίνακα, μπορεί ο αναγνώστης να δει με χρονολογική σειρά το πως εξελίχτηκε μέσα από τις πολιτικές αποφάσεις η νεανική κινητικότητα, κυρίως μέσα από τις πολιτικές αποφάσεις και ανάπτυξη της ΕΕ. Οι πολιτικές της απευθύνονται επί το πλείστο στους διάφορους φορείς που ασχολούνται με την νεολαία για την διαμόρφωση νέων στόχων που αφορούν την ανάπτυξη των γνώσεων και δεξιοτήτων των νέων, μέσω της διά βίου μάθησης και την κατάργηση των εμποδίων στην κινητικότητα. Επίσης, απευθύνεται στους ίδιους τους νέους με σκοπό την ενδυνάμωση τους και την προώθηση τους για πιο ενεργή συμμετοχή, όπως και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους.

Ο πρώτος οργανισμός που ενδιαφέρθηκε για την κινητικότητα ήταν ΕΕ, αφού η κύρια θεμελιώδης αξία της ήταν η ελεύθερη κυκλοφορία. Ξεκίνησε όμως γενικότερα με την κινητικότητα των εργαζομένων. Το Συμβούλιο της Ευρώπης ήταν αυτό που αναγνώρισε για πρώτη φορά την νεολαία ως μεμονωμένη ομάδα, και περιορίστηκε στην ενδυνάμωση και

ανάπτυξη των ικανοτήτων της ομάδας αυτής. Στη συνέχεια, αναγνώρισε και η ΕΕ την ύπαρξη των νέων εργαζομένων ως οντότητα και θέλησε να εστιάσει περισσότερο την προσοχή της εκεί, ακριβώς επειδή αυτή η ομάδα αποτελεί το μέλλον για την ολοκλήρωση της και την επίτευξη του οράματός της για την ευρωπαϊκή ταυτότητα. Όλα αυτά μπορούν πλέον να διαφανούν μέσα από αυτόν τον πίνακα, όπου εύκολα μπορεί κάποιος να ανατρέξει για να εντοπίσει σημαντικές συμφωνίες, συνόδους και συνθήκες που κύριο θέμα είχαν είτε την νεολαία, είτε την κινητικότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΕΝΔΟΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟΥΣ ΚΥΠΡΙΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

3.1 Η Οικονομική Κρίση και ραγδαία αύξηση της Κινητικότητας στους Κύπριους Νέους

Στη μελέτη αυτή θα επικεντρωθούμε στη νεανική κινητικότητα εντός της ευρωπαϊκής περιφέρειας από τους Κύπριους πολίτες, δηλαδή τους Κύπριους νέους που διακινούνται στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για σκοπούς εργασίας, πρακτικής εξάσκησης ή εκμάθησης και εκπαίδευσης.

Η Κύπρος αποτελεί από το 2004 χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η οικονομία της είναι ενσωματωμένη στο οικονομικό σύστημα της περιφέρειας της, λειτουργώντας ως γέφυρα προς την Ανατολική Μεσόγειο. Πρόκειται για μια ανοικτή νοτιοευρωπαϊκή οικονομία που συνδέει τη Δυτική Ευρωπαϊκή οικονομία με τη Βορειοανατολική Αφρική, τη Μέση Ανατολή και την Ασία, αντλώντας από τα αποθέματα εργασίας, τον τουρισμό και τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Σύμφωνα με μελέτες η Κυπριακή οικονομία μέχρι την κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος το Μάρτιο του 2013, παρουσιάζοταν ως μια από τις υψηλότερες νησιωτικές οικονομίες (Geoffrey Bertram, Bernard Poirine, 2007, p. 357). Η οικονομική κρίση έπληξε την Κύπρο το 2009 και οξύνθηκε το 2011-2013 λόγω της σύνδεσης των κυριότερων κυπριακών τραπεζών με την ελληνική οικονομική κρίση (Trimikliniotis, Migration and Freedom of Movement of Workers: EU Law, Crisis and the Cypriot States of Excerption, 2013) και αυτό είχε επίπτωση στη μεταναστευτική τάση από θετική σε αρνητική.

Σήμερα, το 2021 που διανύουμε, είναι πολλοί οι λόγοι που οι νέοι αποφασίζουν να μετακινηθούν σε άλλες χώρες. Πέραν της επαγγελματικής απασχόλησης, είναι και η ανάγκη να μετακινηθούν στο εξωτερικό και για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Η νεανική κινητικότητα είναι ένα θέμα που απασχολεί την Ευρωπαϊκή Ένωση και μέσω της υιοθέτησης πολιτικών για ενοποίηση των χωρών μελών της επιδιώκει την προώθηση της ιδέας αυτής (Montesquieu, 2017).

3.2 Η Αυξημένη Ανεργία στους Κύπριους Νέους ως αιτία Μετανάστευσης

Η νεανική κινητικότητα της Κύπρου προς τις χώρες της ΕΕ αυξήθηκε ραγδαία ιδιαίτερα μετά την οικονομική κρίση του 2013 που έπληξε τη χώρα. Ο κύριος λόγος ήταν η εξεύρεση εργασίας, λόγω της αυξημένης ανεργίας. Σύμφωνα με την Eurostat, τα ποσοστά ανεργίας είχαν αυξηθεί το 2012 κατά 3,5% περισσότερο από το 2008, με τα υψηλότερα ποσοστά να κατανέμονται στην Ελλάδα και στην Ισπανία (Eurostat, 94 Eurostat regional yearbook 2014, 2014). Το 2013, στο χάρτη της Eurostat, τα ποσοστά της ανεργίας των νέων στην Κύπρο, ηλικίας 20 με 29 ετών ξεπερνούσαν το 26,5%, 9% περισσότερο από το μέσο όρο των 28 χωρών της ΕΕ (Eurostat, Statistics Illustrated, 2019).

Παρατηρώντας τον πιο κάτω πίνακα της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου (CYSTAT), διαπιστώνεται ότι το 2013 ήταν μια δύσκολη περίοδος για την Κύπρο. Οι μεγαλύτεροι αριθμοί ανεργίας αναγράφονται κατά την περίοδο της μεγάλης οικονομικής κρίσης και συγκεκριμένα, μπορούμε να διαπιστώσουμε, παρατηρώντας τον πίνακα που ακολουθεί πιο κάτω, ότι το μεγαλύτερο χτύπημα δέχθηκαν κοπέλες ηλικίας 20-30, αφού τα ποσοστά που αναγράφονται είναι πιο υψηλά από αυτά του ανδρικού φύλου. Μια ηλικία που μπορούμε να πούμε, με βάση την «κανονικότητα» που βιώνουμε, ότι είναι περίοδος των σπουδών του ατόμου και περίοδος εξεύρεσης εργασίας (CYSTAT, 2021).

Εγγεγραμμένοι Άνεργοι κατά Φύλο και Ηλικία, Ετήσια (%)

	2011	2013	2015	2020
Σύνολο				
Σύνολο	19,06	31,52	29,09	20,33
Κάτω των 20	27,74	33,48	23,29	15,49
20 - 24	22,62	36,34	28,14	12,90
25 - 29	20,36	33,94	28,27	17,42
30 - 39	18,58	29,83	28,79	22,80
40 - 49	19,93	30,74	27,47	21,86

Εγγεγραμμένοι Άνεργοι κατά Φύλο και Ηλικία, Ετήσια (%)

	2011	2013	2015	2020
Άντρες				
Σύνολο	24,13	32,26	24,62	19,00
Κάτω των 20	33,07	28,35	16,93	21,65
20 - 24	32,55	33,40	18,48	15,57
25 - 29	26,95	33,18	21,96	17,91
30 - 39	22,10	29,88	26,93	21,09
40 - 49	25,38	30,96	23,10	20,56
Γυναίκες				
Σύνολο	18,75	30,44	28,03	22,77
Κάτω των 20	22,92	36,04	24,77	16,27
20 - 24	20,87	36,82	29,44	12,87
25 - 29	19,82	32,70	28,71	18,78
30 - 39	18,98	28,25	27,69	25,08
40 - 49	19,38	29,43	26,79	24,40

Πίνακας 1 (CYSTAT, 2021)

Στον επόμενο πίνακα, παρουσιάζονται τα ποσοστά ανεργίας σε σύγκριση με το μορφωτικό επίπεδο των ατόμων. Παρατηρείται ότι από το 2011 μέχρι και το 2020, άτομα με μορφωτικό επίπεδο μέχρι τη Μέση Γενική Εκπαίδευση δυσκολεύονται να βρουν εργασία. Παρόλα αυτά ψηλό ποσοστό ανεργίας παρουσιάζουν και τα άτομα με μορφωτικό επίπεδο Ανώτερης Εκπαίδευσης. Αν μπορούσαμε να σχηματίσουμε μια εικόνα του άνεργου ατόμου στην Κυπριακή Δημοκρατία, τότε αυτό θα ήταν μια γυναίκα νεαρή, ηλικίας 20-25 ετών, που μόλις τελείωσε το λύκειο ή το δίπλωμα της και προσπαθεί να ενταχθεί στην αγορά εργασίας. Αυτό δηλώνει ότι η Κυπριακή Δημοκρατία δεν παρέχει αρκετά προγράμματα για πρακτική

άσκηση, ούτως ώστε άτομα χωρίς εμπειρία να μπορέσουν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και να μπορέσουν να ενταχθούν ομαλά στην αγορά εργασίας.

Εγγεγραμμένοι Άνεργοι κατά Μορφωτικό Επίπεδο, Ετήσια (%)

	2011	2013	2015	2020
Χωρίς μόρφωση	0,53	0,32	0,34	0,65
Στοιχειώδης Εκπαίδευση	26,42	21,96	21,22	23,76
Μέση Γενική Εκπαίδευση	41,47	39,28	38,96	38,08
Μέση Τεχνική Εκπαίδευση	9,29	10,70	10,81	8,27
Ανώτερη Εκπαίδευση	22,29	27,74	28,67	29,24
Σύνολο	100,00	100,00	100,00	100,00

Πίνακας 2 (CYSTAT, 2021)

Όταν η αγορά εργασίας, ή ακόμη και η πρακτική άσκηση αποτελεί δύσκολο εγχείρημα, τότε η μετανάστευση σε μια άλλη χώρα, είτε για εργασία, είτε για ανάπτυξη των εμπειριών και ενίσχυση των γνώσεων, γίνεται αναπόφευκτη επιλογή για την επιβίωση του ανθρώπου. Η νεανική κινητικότητα πλέον αποτελεί ένα σημαντικό και ίσως αναγκαίο στάδιο στη ζωή των νέων κατά τα τελευταία χρόνια στην Κύπρο. Ιδιαίτερα μετά την οικονομική κρίση του 2011, παρατηρείται μια ραγδαία αύξηση του φαινομένου, με ιδιαίτερη προτίμηση προς τις ευρωπαϊκές χώρες, κυρίως για εξεύρεση εργασίας, λόγω της αυξημένης ανεργίας που προκλήθηκε την περίοδο εκείνη. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Στατιστικής Υπηρεσίας της Κυπριακής Δημοκρατίας, επιβεβαιώνεται ότι υπήρξε αύξηση του μεταναστευτικού κύματος κατά το 2013, που πλησίαζε το 3% του πληθυσμού, δηλαδή ξεπερνούσε τις 25 χιλιάδες (CYSTAT, 2021), ενώ αρκετοί νέοι εκφράζουν την ανησυχία τους για την έλλειψη θέσεων εργασίας και των καλών ευκαιριών απασχόλησης στον τομέα των σπουδών τους, όπως και την άποψη ότι δεν ήταν επαρκές το μηνιαίο εισόδημα για τις θέσεις που προσφέρονταν (The Gallup Organization, 2011, σ. 50).

Στον πιο κάτω πίνακα, αναγράφεται με ακριβή αριθμό το μεταναστευτικό κύμα από την Κύπρο, που καταγράφηκε από την Στατιστική Υπηρεσία της Κύπρου. Το ποσοστό που σημειώνεται δεν είναι ακριβές, αφού η απογραφή του πληθυσμού της Κύπρου διεξήχθη το 2011 και έκτοτε δεν έχουμε άλλα ανανεωμένα στοιχεία για τον ακριβή πληθυσμό της χώρας. Αν υποθέσουμε όμως ότι ο πληθυσμός της Κύπρου δεν έχει αλλάξει πολύ από το 2011 (με καταγραφή 862 χιλιάδων πολιτών), τότε μπορούμε να πούμε ότι ισχύουν τα πιο κάτω δεδομένα του πίνακα. Να τονίσω ότι ο καταγραμμένος αριθμός είναι ο πραγματικός αριθμός των μεταναστών που έφυγαν από την Κύπρο το 2011, 2013, 2015 και 2019. Αν, τότε το 2011, ο αριθμός των μεταναστών της Κύπρου δεν ξεπερνούσε τις 5 χιλιάδες (0,57%), το 2013 μπορούμε να πούμε ότι πενταπλασιάστηκε. Πέντε χρόνια μετά φαίνεται ότι η τάση της κινητικότητας στην Κύπρο έχει γίνει μια δημοφιλής διέξοδος, αφού δεν έχει πέσει κάτω από το 2% του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

Μεταναστευτική Κίνηση, Ετήσια

	Μετανάστες από την Κύπρο	%
2011	4.895	0.57
2013	25.227	2.93
2015	17.183	2.0
2019	17.373	2.01

Πίνακας 3, (CYSTAT, 2021)

Μπορούμε να πούμε με σιγουριά ότι η οικονομική κρίση αποτέλεσε σημείο αναφοράς στη ζωή των Κυπρίων και επηρέασε την απόφαση πολλών να εγκαταλείψουν τη χώρα τους, προσπαθώντας να ψάξουν για εργασία στο εξωτερικό, σε χώρες που ήταν πιο κοντινές τους ή πιο γνώριμες σε αυτούς.

Τα προηγούμενα χρόνια, όπως θα δούμε πιο κάτω, η Κύπρος προσέλκυε κυρίως μετανάστες και όχι το αντίθετο (Trimikliniotis, Migration and Freedom of Movement of Workers: EU Law, Crisis and the Cypriot States of Exception, 2013).

Στην Ευρώπη γενικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία της EUROSTAT, κατά την περίοδο μετά την οικονομική κρίση του 2013, αυξήθηκε η ανεργία κυρίως στις μεσογειακές χώρες και χώρες των Βαλκανίων. Καταγράφηκαν μεγάλα ποσοστά ανεργίας σε χώρες όπως η Ισπανία, Πορτογαλία, Ιταλία, Μαυροβούνιο, Σερβία, Κροατία, Βόρεια Μακεδονία, Ελλάδα. Σε αυτές τις χώρες σημειώνεται ποσοστό ανεργίας πάνω από το 25%, δηλαδή 3,5% περισσότερο από το 2008 (Eurostat, 94 Eurostat regional yearbook 2014, 2014). Τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας καταγράφηκαν στην Ελλάδα, με 55% των ανέργων να είναι γυναίκες μεταξύ των ηλικιών 20 με 29 ετών, με εκπαιδευτικό επίπεδο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (EUROSTAT, 2020).

Η καθαρή μετανάστευση της Κύπρου ήταν θετική από το 2000, ενώ με την ένταξη της στην ΕΕ το 2004 αυξήθηκε λόγω των μειωμένων περιορισμών μετακίνησης που προσέφερε και επίσης με την επέκταση της οικονομίας, που κυριαρχείται από τον αυξανόμενο τριτογενή τομέα (Trimikliniotis, Migration and Freedom of Movement of Workers: EU Law, Crisis and the Cypriot States of Exception, 2013). Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, υπήρξε η ανάγκη για την κυπριακή εργασιακή ανάπτυξη να εισάγει η κυβέρνηση ένα σύστημα μεταναστευτικής εργασίας που να ανταποκρίνεται στην έλλειψη εργατικού δυναμικού. Ωστόσο, το σύστημα διαχώριζε τη μεταναστευτική δύναμη σε δύο κατηγορίες: (α) μετανάστες της ελίτ, οι οποίοι είναι αυτοί που θα επένδυναν στην κυπριακή οικονομία ή / και θα έφερναν την επιχειρηματικότητα και την τεχνογνωσία ενώ θα αποτελούσε μια πιο μόνιμη και σταθερή παρουσία, και (β) οι εργαζόμενοι μετανάστες που θα αποτελούσαν τη συντριπτική πλειονότητα. Αυτοί αποτελούν προσωρινές παρουσίες που θα καλύπτουν τις βασικές θέσεις χαμηλής ειδίκευσης, θέσεις στις οποίες οι Κύπριοι αδιαφορούν και αποφεύγουν (Trimikliniotis, Migration and Freedom of Movement of Workers: EU Law, Crisis and the Cypriot States of Exception, 2013, σ. 447). Από την άλλη, ενώ υπάρχει αυξητική τάση στη μεταναστευτική δύναμη, την ίδια στιγμή, η καθαρή μεταναστευτική δύναμη των οικονομικών ευκαιριών παρουσιάζει φθίνουσα πορεία από το 2007. Αυτό συνδέεται με την οικονομική κρίση που έπληξε την Κύπρο το 2009.

Με τα δεδομένα της περιόδου εκείνης και της οικονομικής κρίσης, ξεκίνησε να παρατηρείται για την Κύπρο μεταναστευτική τάση. Όπως παρουσιάσαμε πιο πάνω, το ποσοστό μετανάστευσης ήταν 0,57% το 2011 και το 2013 πλησίασε το 3% (CYSTAT, 2021). Το 2013, στο χάρτη της Eurostat, τα ποσοστά της ανεργίας στην Κύπρο ξεπερνούν το 38% (Eurostat, Statistics Illustrated, 2019), ενώ σύμφωνα με την Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας, κατά το 2013 το μεταναστευτικό κύμα της Κύπρου ξεπέρασε τις 25 000, δηλαδή το 2.93% αν υποθέσουμε ότι ο πληθυσμός της Κύπρου δεν άλλαξε ιδιαίτερα από το 2011 όταν έγινε η απογραφή του πληθυσμού (CYSTAT, 2018). Μέσα από αυτά τα στατιστικά

στοιχεία μπορούμε να πούμε ότι και η νεανική κινητικότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκε επίσης ιδιαίτερα μετά την οικονομική κρίση του 2011, κυρίως για εξεύρεση εργασίας, λόγω της αυξημένης ανεργίας που υπήρχε.

Η μαζική ανεργία των νέων και η έλλειψη θέσεων εργασίας σε αυτούς τους τομείς που μπορούν να χρησιμοποιήσουν εργαζόμενους υψηλής εξειδίκευσης καθιστά δύσκολο για τους νέους πτυχιούχους πανεπιστημίων να βρουν δουλειά. Πριν από την κρίση, άτομα με υψηλή ειδίκευση απορροφήθηκαν σε μεγάλο βαθμό στον ιδιωτικό τομέα, αλλά αυτό δεν συνέβαινε πλέον στην εποχή μετά την κρίση, όταν η ζήτηση για εργαζόμενους υψηλής ειδίκευσης μειώθηκε σημαντικά. Η αναζήτηση εργασίας για να ταιριάζει με τις ικανότητές τους και την ικανοποίηση από την εργασία εμφανίστηκε ως ο κύριος μοχλός για τους Κύπριους που επιθυμούν να μετακινηθούν σε άλλη χώρα της ΕΕ.

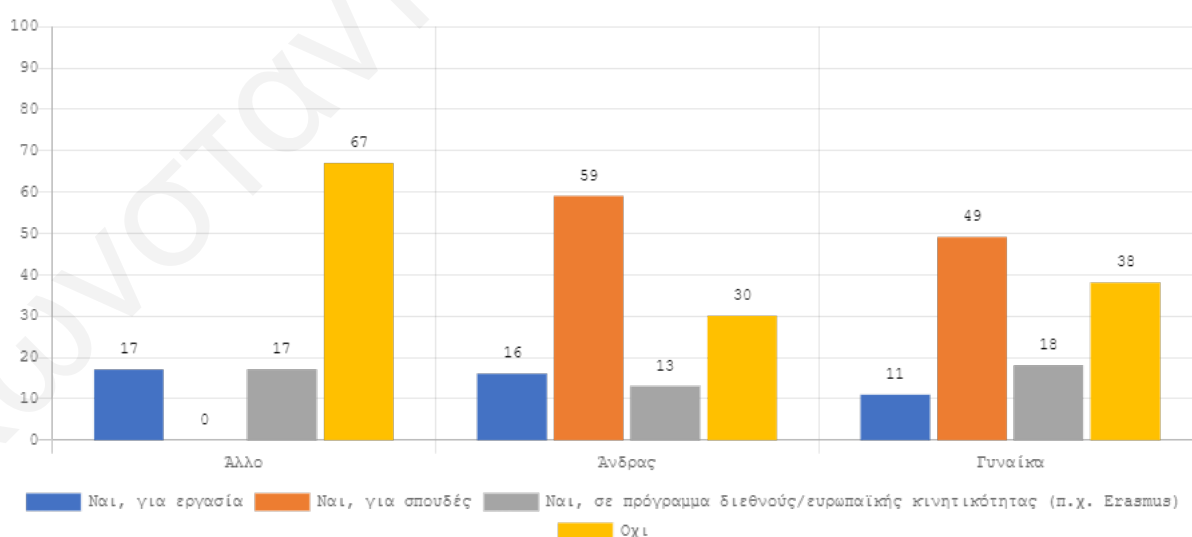
3.3 Τα Χαρακτηριστικά των Νέων που Μεταναστεύουν

Έχει διαπιστωθεί ότι οι περισσότερες μελέτες που απευθύνονται στη ενδοευρωπαϊκή κινητικότητα αναπτύσσουν θεωρίες και παρουσιάζουν στοιχεία γύρω από ένα γενικό και αόριστο πρότυπο ατόμων που μεταναστεύουν. Λίγες είναι οι έρευνες που επικεντρώνονται σε μια πιο συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα όπως είναι η νεολαία και με αναφορά στη νεανική κινητικότητα. Υπάρχουν μελέτες που έχουν ως αντικείμενό τους την ανεργία και την απασχολησιμότητα των νέων, αλλά η κινητικότητα από και προς άλλες χώρες είναι ένα θέμα που τα τελευταία χρόνια προκάλεσε το ενδιαφέρον σε διάφορους ακαδημαϊκούς. Η μελέτη «On the move» ασχολήθηκε με το νέο κύμα Κυπρίων που μετακινούνται εντός της ΕΕ στην εποχή μετά την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ (Trimikliniotis N., Stavrou S., and Demetriou C., 2016).

Σημαντικό σε αυτή τη μελέτη και ο λόγος που γίνεται η συγκεκριμένη έρευνα είναι να κατανοήσουμε το κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο των Κύπριων νέων που επιθυμούν να μεταναστεύσουν. Η έρευνα «On-the-move: "The reality of free movement for young European citizens migrating in times of crisis"», παίρνοντας κάποια στατιστικά στοιχεία πληθυσμού από την κρατική στατιστική υπηρεσία, εντοπίζει μείωση του πληθυσμού της Κύπρου, από 865.900 το 2012 σε 848.300 στα τέλη του 2015. Αυτό συμβαίνει εξαιτίας της μετανάστευσης τόσο των Κυπρίων όσο και μη Κυπρίων κατοίκων της Κύπρου που εγκατέλειψαν τη χώρα λόγω της οικονομικής κρίσης (Trimikliniotis N., Stavrou S., and Demetriou C., 2016). Μια ποσοτική έρευνα που διεξήχθη από το Ινστιτούτο Στατιστικών και δημοσιεύθηκε το 2015, αφορούσε νεαρούς ηλικίας 18-28 ετών σε όλη την Κύπρο, με δείγμα 856 ατόμων, και έδειχνε

μια προθυμία για μετανάστευση, κυρίως λόγω οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι οικογένειές τους μετά την οικονομική κρίση και λόγω του «κουρέματος» που είχε γίνει στις τραπεζικές καταθέσεις. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχει θετική στάση προς τη μετανάστευση για λόγους εργασίας. Το μεγαλύτερο ποσοστό που τείνει περισσότερο στη μετανάστευση ήταν μεταξύ των ηλικιών 22-25 ετών, με ποσοστό 34% (Trimikliniotis N., Stavrou S., and Demetriou C., 2016, σ. 7). Επίσης, τα άτομα αυτά είναι κυρίως εκτός της πρωτεύουσας, με αυξημένα ποσοστά στις περιφέρειες της Πάφου και της Αμμοχώστου και οι κυριότεροι προορισμοί είναι το Ηνωμένο Βασίλειο (36%), το Ντουμπάι (15%), η Σουηδία (14%), η Αυστραλία (10%) και οι Κάτω Χώρες (9%). Τέλος, η έρευνα έδειξε ότι το 79% των νέων που προτίθενται να μεταναστεύσουν δεν έχουν οικογενειακές ευθύνες, στοιχείο πολύ σημαντικό γιατί όταν δεν υπάρχουν άλλα μέλη της οικογένειας που εξαρτώνται από το άτομο που μεταναστεύει, η διακίνηση γίνεται ευκολότερη.

Στον πιο κάτω πίνακα παρουσιάζονται κάποια αποτελέσματα από μια έρευνα στην Κύπρο για τη σχέση των νέων με την εργασία που έγινε μέσω του προγράμματος YouthTrams⁷. Στην έρευνα που διεξήχθη μέσω ερωτηματολογίου και συνεντεύξεων, συμμετείχαν άτομα αποφοίτων πανεπιστημίων, είτε της Κύπρου είτε του εξωτερικού από το 2007 μέχρι το 2020. Το ερωτηματολόγιο ήταν διαδικτυακό και μεγάλης εμβέλειας, ενώ οι συνεντευξιζόμενοι ήταν διαφορετικών υπο-ομάδων νέων με διαφορετικό εργασιακό υπόβαθρο. Από μια γενική εικόνα διαπιστώνεται ότι το ανδρικό φύλο μετακινείται στο εξωτερικό με μεγαλύτερη ευκολία για μεγάλες περιόδους, είτε για εργασία είτε για σπουδές, ενώ το γυναικείο φύλο περιορίζεται στις μικρές διάρκειας μετακινήσεις, ή την καθόλου μετακίνηση (Σταύρου, 2021).

⁷ Το ερευνητικό πρόγραμμα YouthTrams 2019-2021 αποτελεί ένα πρόγραμμα κοινωνιολογικής μελέτης της πορείας μετάβασης των πτυχιούχων νέων από την ανώτερη εκπαίδευση στην εργασία στην Κύπρο.

Ένας άλλος παράγοντας που βοηθά στην εδραίωση της κινητικότητας είναι ότι οι Κύπριοι, όπως αποκαλύπτουν οι στατιστικές τις ΕΕ, θεωρούνται άτομα με υψηλό επίπεδο μόρφωσης, αφού το 2015 το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών με τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν το δεύτερο υψηλότερο στην ΕΕ των 28 (EUROSTAT, 2020) (Trimikliniotis N., Stavrou S., and Demetriou C., 2016, p. 9). Τα άτομα που έχουν υψηλή μόρφωση τείνουν να έχουν την επιθυμία να μεταναστεύσουν περισσότερο από τα άτομα με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο. Το 2016 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δημοσίευσε μια έκθεση που επισήμαινε την τάση διαρροής εγκεφάλων στην Ελλάδα και την Κύπρο.

“Στην Ελλάδα και την Κύπρο, το μερίδιο των υψηλής ειδίκευσης μεταξύ των μεταναστών είναι υψηλότερο από ό, τι μεταξύ των παραμενόντων. Αυτό σημαίνει ότι η Ελλάδα και η Κύπρος θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι υποφέρουν από μια συγκεκριμένη πρόκληση «διαρροής εγκεφάλων», καθώς όσοι παραμένουν κατά μέσο όρο είναι λιγότερο μορφωμένοι από όσους εγκαταλείπουν και ως εκ τούτου η μετανάστευση μειώνει το μέσο επίπεδο ανθρώπινου κεφαλαίου της χώρας» (European Commission, Analytical underpinning for a New Skills Agenda for Europe , 2016, p. 18).

Η διαρροή εγκεφάλων, παρόλα αυτά είναι ένα άλλο εξίσου ενδιαφέρον κεφάλαιο το οποίο όμως δεν θα συζητήσουμε και δεν θα αναπτύξουμε σε αυτή τη μελέτη, γιατί σε αυτόν τον τομέα θα πρέπει να συζητηθούν οικονομικά θέματα, όπως και θέματα που αφορούν κυρίως την αγορά εργασίας στην Κύπρο και τις ελλείψεις που παρουσιάζει. Στόχος της μελέτης αυτής, όπως αναφέρθηκε, είναι να εξεταστεί εάν οι νέοι αντιλαμβάνονται την κινητικότητα ως «ευκαιρία» για την επαγγελματική τους πορεία και να εντοπίσει τα κύρια χαρακτηριστικά των ατόμων αυτών που επιθυμούν να μεταναστεύσουν.

Συνεχίζοντας, μπορούμε να πούμε ότι από το 2012 μέχρι σήμερα η οικονομική κατάσταση της Κύπρου έχει βελτιωθεί σημαντικά και επίσης το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε. Αλλά αυτό δεν πρέπει να μας καθησυχάζει γιατί, σύμφωνα με την μελέτη «On-the-move», η μείωση της ανεργίας εξηγείται εν μέρει και από τη μεταναστευτική δύναμη, ενώ μέρος της ανάπτυξης οφείλεται στην κυριαρχία του τουριστικού τομέα που αντιστοιχεί στο 20% του ΑΕΠ (Trimikliniotis N., Stavrou S., and Demetriou C., 2016, σσ. 11-12). Σύμφωνα με το μέσο όρο που ορίζει η ΕΕ των 28 το 2016, το ποσοστό των ανέργων στο εργατικό δυναμικό για την ηλικιακή ομάδα 15-24 ήταν υψηλό στην Κύπρο και συγκεκριμένα ήταν 29,8% (10.327 σε απόλυτους αριθμούς).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

4.1 Χωρίς Ειδικό Νομικό Πλαίσιο για τους Νέους

Στην ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κάτω από τη «Στρατηγική για τους Νέους», μπορούμε να δούμε αναλυτικά τις πολιτικές για τους νέους που διεξήγαγε και εφάρμοσε το καθένα από τα κράτη μέλη της ΕΕ ξεχωριστά. Με τη στρατηγική αυτή που θα διαρκούσε από το 2010-2018, διαπιστώνεται ότι πολλές χώρες έχουν εφαρμόσει ειδικούς νόμους που απευθύνονται στην ανάπτυξη και ευημερία της νεολαίας. Τέτοιες χώρες είναι το Βέλγιο, η Φινλανδία, η Σλοβενία και η Γερμανία, ενώ άλλες χώρες όπως η Τσεχική Δημοκρατία, η Πορτογαλία και η Πολωνία που δεν έχουν ακόμη δημιουργήσει συγκεκριμένη πολιτική, αναφέρουν ότι η νεολαία και οι ιδιαιτερότητές της αντικατοπτρίζονται στις περισσότερες υφιστάμενες πολιτικές του κράτους. Φαίνεται όμως ότι πολλές είναι και οι χώρες που δεν αναφέρονται και δεν συζητούν καθόλου για τη δημιουργία νόμων που να απευθύνονται σε αυτό το ζήτημα. Συγκεκριμένα για την Κύπρο αναφέρει ότι δεν υπάρχει νομικό κείμενο για τη νεολαία και δεν γίνεται ούτε συζήτηση στη χώρα για το θέμα αυτό (European Commission, Youth laws or national legislation on youth, 2018). Στις 26 Νοεμβρίου 2018 ψηφίστηκε η νέα στρατηγική για τη νεολαία της ΕΕ για την περίοδο 2019-2027, με κύριο σκοπό να διασφαλίσει ότι όλοι οι νέοι έχουν τους απαραίτητους πόρους για να συμμετάσχουν στην κοινωνία (European Commission, EU Youth Strategy, 2018).

Η Κύπρος παρόλο που ακόμη δεν δημιούργησε ειδικό νομικό πλαίσιο που να αφορά την ευημερία των νέων, εντούτοις μέσα από διάφορους οργανισμούς, κρατικούς, ημικρατικούς και μη, διασφαλίζεται η ύπαρξη στρατηγικής για τη νεολαία, με σκοπό τη διαμόρφωση ολοκληρωμένης και εξειδικευμένης πολιτικής σε θέματα νεολαίας. Ο πιο σημαντικός θεσμός είναι το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας της Κύπρου, ενώ σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και ο Οργανισμός Νεολαίας.

Προσπάθειες για την δημιουργία νομικού πλαισίου στην Κύπρο για τους νέους είχαν γίνει, μετά από πιέσεις της ΕΕ. Μετά την οδηγία του Συμβουλίου, περί του δικαιώματος των Πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2004), η Κύπρος προσπάθησε να μεταφέρει αυτή την οδηγία το 2007 (Παγκύπριος Δικηγορικός

Σύλλογος, Ο περί του Δικαιώματος των Πολιτών της Ένωσης και των Μελών των Οικογενειών τους να Κυκλοφορούν και να Διαμένουν Ελεύθερα στη Δημοκρατία Νόμος του 2007 (7(I)/2007), 2007). Λίγο αργότερα, το 2008 εκδόθηκε πρόσθετη νομοθεσία για την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων των εργαζομένων, μετά από τις οδηγίες του Συμβουλίου 36/2005 και 100/2006. Στη συνέχεια τροποποιήθηκαν άλλοι σχετικοί κανονισμοί, συμπεριλαμβανομένων των τομεακών κανονισμών που αφορούν την πρόσβαση και τη συμμετοχή των πολιτών σε διάφορες επαγγελματικές ενώσεις. Εφαρμόζοντας όμως αυτές τις πολιτικές στην πράξη, παρουσιάστηκαν εμπόδια ως προς την πρόσβαση σε ορισμένα επαγγέλματα στην Κύπρο. Εμπόδια όπως η υπερβολική γραφειοκρατία και καθυστερήσεις στην εγγραφή μέσω της μη αναγνώρισης διπλωμάτων άλλων ιδρυμάτων των κρατών μελών της ΕΕ, δυσκολίες στην αναγνώριση της προηγούμενης εργασιακής τους εμπειρίας (που έχει αποκτηθεί σε άλλα κράτη μέλη), γεγονός που περιορίζει την πρόσβασή τους σε προαγωγή και καλύτερες αμοιβές, γνώση υπερβολικών και περιττών άλλων γλωσσών στις περιγραφές των θέσεων εργασίας (Trimikliniotis N., Stavrou S., and Demetriou C., 2016, σ. 19).

Το 2011 η Επιτροπή εντόπισε 14 θέματα τα οποία παραβίαζαν το κεκτημένο για την ελεύθερη κυκλοφορία κι έτσι εξέδωσε μια προειδοποιητική επιστολή προς την Κυπριακή Δημοκρατία. Οι λόγοι ήταν ότι η Κυπριακή Δημοκρατία έκανε υπερβολική χρήση του δικαιώματος απέλασης και απαγόρευσης επανεισόδου σύμφωνα με τα άρθρα 30 και 31 της Οδηγίας και η εφαρμογή των εμποδίων που θέτουν οι κυπριακές αρχές σε εξαρτώμενα άτομα πολιτών της Ένωσης σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 5 στοιχείο δ) της Οδηγίας, όπως επίσης και η μη συμμόρφωση με τους κανονισμούς της ΕΕ για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής (Trimikliniotis N., Stavrou S., and Demetriou C., 2016, σ. 19).

Η υλοποίηση της πρώτης Εθνικής Στρατηγικής για τη Νεολαία (2017-2022) ολοκληρώθηκε από τον Οργανισμό Νεολαίας Κύπρου (Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου, 2017) 23 χρόνια μετά από την σύσταση του οργανισμού (Βουλή των Αντιπροσώπων, 1994). Με το κείμενο αυτό θα μπορούν πλέον να εμπλέκονται οι κυβερνητικοί φορείς που ασχολούνται με τους νέους, όπως και τα Υπουργεία και να στηρίζουν δράσεις σε εθνικό επίπεδο για την αντιμετώπιση διάφορων προβλημάτων και προβληματισμών που έχουν αντίκτυπο στις ζωές των νέων. Η ΕΣΝ επικεντρώθηκε σε 8 κύρια πεδία δράσης, τα οποία είναι:

- Απασχόληση και Επιχειρηματικότητα
- Κοινωνική Ενσωμάτωση

- Συμμετοχή
- Εκπαίδευση και Κατάρτιση
- Υγεία και Ευεξία
- Εθελοντισμός
- Νέοι και Κόσμος
- Δημιουργικότητα και Πολιτισμός

Στόχος και όραμα της προσπάθειας αυτής είναι όλοι οι νέοι της Κύπρου ανεξαιρέτως να έχουν τις ευκαιρίες που χρειάζονται για να μπορέσουν να φτάσουν στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους σε όλους τους τομείς, έτσι ώστε να μπορέσουν οι ίδιοι να αξιοποιήσουν το ταλέντο τους, τόσο για το δικό τους καλό όσο και για το κοινό καλό, την βελτίωση και προόδο της κοινωνίας τους (Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου, 2017, σ. 15). Ο Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου έχει κυρίως συμβουλευτικές αρμοδιότητες, ενώ παράλληλα παρέχει στους νέους διάφορα προγράμματα, μετά από έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου, για την ενδυνάμωση και ευημερία των νέων, όπως είναι το Πρόγραμμα Ψυχοκοινωνικής Ενδυνάμωσης Νέων «Μικρή Άρκτος», το «The STEAMers», ευκαιρίες χρηματοδότησης κ.α.

Η εξουσιοδοτημένη αρχή, όμως, που είναι υπεύθυνη να παρέχει πληροφορίες σε άτομα που αναζητούν εργασία ή ευκαιρία κατάρτισης στην ΕΕ είναι το γραφείο EURES του Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων⁸. Σε αυτό το πλαίσιο, οι εθνικές υπηρεσίες απασχόλησης, δηλαδή το Τμήμα Εργασίας και το EURES είναι αρμόδια για την παροχή εξατομικευμένων και ολοκληρωμένων υπηρεσιών επαγγελματικής κινητικότητας και διαδικαστικών θεμάτων, όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση. Ένα πρόγραμμα που σχεδιάστηκε με σκοπό την κινητικότητα είναι το «YOUR FIRST EURES JOB» («Η Πρώτη σου δουλειά μέσω του EURES»), που έχει στόχο να στηρίξει χρηματικά εργαζόμενους με τάση για κινητικότητα, προκειμένου να καλυφθούν συγκεκριμένες θέσεις εργασίας σε συγκεκριμένους τομείς και χώρες [\(Τμήμα Εργασίας, 2022\)](#).

Το Υπουργείο Εργασίας είναι επίσης υπεύθυνο για την επίβλεψη και ενθάρρυνση της ισότητας και της μη διάκρισης στην εργασία για όλους τους εργαζόμενους, συμπεριλαμβανομένων των ευάλωτων ομάδων όπως οι γυναίκες, τα άτομα με αναπηρίες και οι αλλοδαποί. Είναι επίσης το καθορισμένο εθνικό σημείο εστίασης για υπηκόους της ΕΕ που επιθυμούν να ασκήσουν νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα. Το Υπουργείο Εργασίας, μέσα από τα διάφορα τμήματα του, όπως είναι το Κέντρο Παραγωγικότητας ή

⁸ Για περισσότερες πληροφορίες για το τί κάνει το EURES, μπορείτε να επισκεφθείτε την ιστοσελίδα: [EURES Cyprus - Welcome to our Website](#)

το Κέντρο Εκπαίδευσης, διοργανώνει δράσεις με σκοπό την επιμόρφωση των πολιτών σε θέματα δεξιοτήτων και ασφάλειας στην εργασία (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 2022).

Εκτός από τη διακίνηση των πολιτών της ΕΕ εντός της Ένωσης, η Κυπριακή Δημοκρατία έχει αποτύχει και σε άλλα θέματα που αφορούν τους νέους σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία. Για παράδειγμα ο γάμος μεταξύ των ομοφυλόφιλων στην Κύπρο μέχρι το τέλος του 2015. Το θέμα αφορούσε πολλές φορές άτομα από τρίτες χώρες που δεν τους επιτρεπόταν το δικαίωμα ένωσης με τους συντρόφους τους του ίδιου φύλου στην Κύπρο ή των οποίων οι σύντροφοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τη χώρα μετά τη λήξη της θεώρησής τους. Επίσης, δεν μπορούσαν να αποκτήσουν δικαιώματα διαμονής γιατί η σχέση τους δεν αναγνωριζόταν από το κράτος.

Μέχρι το τέλος του 2015, η αποτυχία του κράτους να ρυθμίσει τους γάμους ομοφυλόφιλων στην Κύπρο είχε οδηγήσει σε αρκετές παραβιάσεις της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας. ο Φορέας Ισότητας λάμβανε καταγγελίες από υπηκόους της Ένωσης και επανειλημμένα το Κυπριακό Σώμα Ισότητας ανέφερε το πρόβλημα και ζήτησε τη ρύθμιση του καθεστώτος που διέπει τη συμβίωση ατόμων του ίδιου φύλου. Η απουσία ρύθμισης του προβλήματος δημιουργούσε εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία καθώς και παραβίαση της αρχής της μη διάκρισης που προστατεύεται από την Οδηγία 43/2000 /ΕΚ. Τον Δεκέμβριο του 2015 εγκρίθηκε ένας νέος νόμος περί σύναψης της πολιτικής συμβίωσης, που ρύθμιζε την πολιτική ένωση τόσο των ετεροφυλόφιλων όσο και των ομοφυλόφιλων ζευγαριών (Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος, ΝΟΜΟΣ ΠΟΥ ΠΡΟΝΟΕΙ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΑΨΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ, 2015).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ

Οι πολίτες της ΕΕ θεωρούν ότι η ελευθερία της κινητικότητας αποτελεί σημαντικό δικαίωμα και μπορεί για μερικούς να αποτελεί οδό διαφυγής και κάποιου είδους ευκαιρία για κάτι καλύτερο όσο αφορά την επαγγελματική τους αποκατάσταση. Παρόλα αυτά, διαπιστώνεται ότι υπάρχουν δυσκολίες για κάποιους να μεταναστεύσουν. Εξακολουθούν να υπάρχουν ακόμη αρκετά εμπόδια πριν, κατά τη διάρκεια ή μετά τη μετακίνηση, και συχνά αναφέρθηκαν προβλήματα σε σχέση με τη νομοθεσία, τις διοικητικές διαδικασίες και τις πρακτικές διακρίσεων (University of London, 2017). Η μελέτη «On-the-move» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποσκοπεί στον εντοπισμό πραγματικών και αντιληπτών εμποδίων και φραγμών που αντιμετωπίζουν οι νέοι κατά την άσκηση του δικαιώματός τους στην ελεύθερη κυκλοφορία. Είναι απαραίτητο να εντοπίζονται πρακτικές που προωθούν ή παρεμποδίζουν αυτό το δικαίωμα. Το πρόγραμμα αποσκοπεί στο να ευαισθητοποιήσει τους νέους σχετικά με τα δικαιώματά τους και να προτείνει στα εθνικά και κοινοτικά όργανα νομοθετικές και μη νομοθετικές λύσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή του δικαιώματος στην ελεύθερη κυκλοφορία (University of London, 2017).

Υποστηρίζει ότι εμπόδια δεν αποτελούν μόνο η γλωσσική διαφορά ή τα διάφορα τοπικά έθιμα, αλλά και οι ίδιες οι νομικές απαιτήσεις, δηλαδή η γραφειοκρατία που υπάρχει και σχετίζεται με τη μετακίνηση ενός ατόμου προς ένα άλλο κράτος μέλος της ΕΕ. Τα εμπόδια κάνουν τη διακίνηση του ατόμου πιο δύσκολη, και πολλές φορές δυσνόητη, ενώ για κάποιον που δεν γνωρίζει τη τοπική γλώσσα ή έχει την οικογένειά του μαζί του, μπορεί να του γίνει αυτή η εμπειρία δυσάρεστη (University of London, 2017).

Επικεντρώνοντας την προσοχή μας μόνο στο πρόγραμμα Erasmus, για να εντοπίσουμε τις ανησυχίες των νέων όσο αφορά την κινητικότητα, διαπιστώνεται, σύμφωνα με μελέτη που διεξήχθη σε τρεις διαφορετικές χώρες, ότι η αρχή της αμοιβαιότητας απέτυχε. Η μελέτη θεωρεί ότι η ενδοευρωπαϊκή κινητικότητα που πρέπει να γίνεται ως ένα κυκλικό φαινόμενο, στο φοιτητικό πλαίσιο δεν επιτεύχθηκε. Από την ίδρυση του μέχρι και σήμερα, το ευρωπαϊκό πρόγραμμα φοιτητικής κινητικότητας Erasmus, έχει επανειλημμένα παρουσιαστεί ως «ιστορική επιτυχία» από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πολιτικούς και δημοσιογράφους, ανεξάρτητα από τις αδυναμίες και τους περιορισμούς που επιδεικνύονται από έναν αυξανόμενο αριθμό σπουδών. Το πρόγραμμα Erasmus από την ίδρυσή του είχε

πάντοτε την υποστήριξη του Συμβουλίου και Επιτροπής της ΕΕ και μάλιστα έχει «χρηματοδοτηθεί αφειδώς» (P. G. Altbach and J. Knight, 2007, p. 293). Αυτό συνέβαλε στη θεσμοθέτηση της διεθνούς κινητικότητας των φοιτητών και –τουλάχιστον επίσημα– καθιέρωσε την καινοτόμο αρχή της αμοιβαιότητας και της ανταλλαγής μεταξύ χωρών και ιδρυμάτων (Ballatore, M., and Stavrou, S., 2017, σσ. 3-4).

Η μελέτη όμως των Ballatore και Stavrou, υποστηρίζει ότι χάθηκε η αρχή της αμοιβαιότητας και ότι δεν παρουσιάζεται το κυκλικό φαινόμενο για την κάλυψη των κενών στους διάφορους τομείς εργασίας στις χώρες της Ένωσης. Συγκεκριμένα, διαπιστώνεται ότι στο πρόγραμμα Erasmus κάποιοι προορισμοί είναι πιο δημοφιλείς από άλλους και αυτό δεν αποτελεί μόνο ζήτημα ατομικής προτίμησης. Συνήθως επικρατούν συμμαχίες μεταξύ παρόμοιων ιδρυμάτων, με αποτέλεσμα την κοινωνική – θεσμική – ομογαμία, χάνοντας έτσι την σημασία της ανάπτυξης διαπολιτισμικών και διοργανικών εμπειριών και ακόμη λιγότερο την εναρμόνιση των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (M. Ballatore and S. Stavrou, 2017). Κατ' επέκταση, με την περίπτωση του προγράμματος Erasmus στην Ευρώπη, απέτυχε και στο θέμα της πολιτικής διεθνοποίησης, όσο αφορά την εξάλειψη των ανισοτήτων μεταξύ των ευκαιριών που προσφέρει. Όχι μόνο δεν διορθώνεται η υπάρχουσα ανισότητα, αλλά αντίθετα, υπάρχει η υποψία δημιουργίας νέων μορφών κοινωνικής διαστρωμάτωσης, και άνισων ευκαιριών σε ατομικό και σε θεσμικό επίπεδο. Με αυτή την οπτική, καταρρίπτεται το επιχείρημα ότι έχει εκδημοκρατιστεί το «κοσμοπολίτικο κεφάλαιο» που αναφέρουν οι Prieur και Savage, μέσω θεσμοθετημένων μορφών κινητικότητας των νέων (A. Prieur and M. Savage, 2013).

Σε μια άλλη διεθνή μελέτη που έχει γίνει για την κινητικότητα των νέων, η οποία διεξήχθη από τους Van Mol, Caarls και Souto-Otero, διαφάνηκε ότι η κινητικότητα, όχι μόνο δεν παρουσιάζει το κυκλικό φαινόμενο για την κάλυψη θέσεων, αλλά, όταν οι απόφοιτοι επιστρέψουν στη χώρα τους για εργασία χρειάζονται περισσότερο χρόνο για μετάβαση από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας σε σχέση με όσους δεν κάνουν κινητικότητα (Van Mol, C., Caarls, K., and Souto-Otero, M., 2020, p. 1147).

Το αντίθετο υποστηρίζεται από τον Kiilakoski, όπου παρουσιάζει το πρόγραμμα Erasmus+, ως ένα μέσο ανάδειξης των ικανοτήτων και δίνει το δικαίωμα στους περιθωριοποιημένους νέους να έχουν περισσότερες ευκαιρίες, εστιάζοντας στην πολιτιστική πολυμορφία. Αυτό στηρίζεται πάνω στον αριθμό συμμετεχόντων, που αναφέρεται ότι το 24% των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα Youth in Action ήταν νέοι με λιγότερες ευκαιρίες (Kiilakoski,

2015, σ. 180). Οι ανταλλαγές νέων, οι πρωτοβουλίες, η δημοκρατία ή τα προγράμματα εθελοντισμού της ΕΕ έχουν καταφέρει να προσελκύσουν νέους, από προάστια ή όχι, και να τους επιτρέψουν να μάθουν ο ένας από τον άλλο. Για παράδειγμα, το πρόγραμμα Youth in Action είχε στόχο να ενθαρρύνει τους νέους να είναι πιο ενεργοί πολίτες, να αναπτύξει το αίσθημα της αλληλεγγύης και της ανεκτικότητας και να εμπλέξει τους νέους στη διαμόρφωση του μέλλοντος της ΕΕ. Επίσης, το πρόγραμμα Erasmus+ παρέχει ευκαιρίες στους εκπαιδευτικούς να αποκτήσουν δεξιότητες, μεθόδους και εργαλεία που απαιτούνται για την αντιμετώπιση ζητημάτων ένταξης και με ομάδες που εμπλέκουν πολιτιστικές μειονότητες, ώστε να ενθαρρύνονται οι θετικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ τους (Kiilakoski, 2015, p. 10). Αυτή η έκθεση του Kiilakoski, φυσικά, προέρχεται μέσα από την δημοσίευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κάτι στο οποίο δεν αντιπροσωπεύει την αντικειμενική άποψη, αλλά προβάλλει τις δικές της αντιλήψεις ως προς τις δράσεις της.

Η ανάλυση της εξέλιξης της ρητορικής διεθνοποίησης δείχνει ότι οι στόχοι του προγράμματος Erasmus έχουν παραμείνει θεμελιωδώς συνδεδεμένοι με τους ευρύτερους οικονομικούς και πολιτικούς στόχους της Ένωσης. Αυτό, υποστηρίζουμε, μπορεί εν μέρει να εξηγήσει γιατί η αποτελεσματικότητα του προγράμματος όσον αφορά την κοινωνική ισότητα και τη δικαιοσύνη δεν έγινε ποτέ κεντρικό ζήτημα πολιτικής, αλλά μάλλον επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια των ιδίων των χωρών. Το 2012, οι Υπουργοί των 47 χωρών στον Ευρωπαϊκό Χώρο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης δήλωσαν: *«Προσπαθούμε για ανοιχτά συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και καλύτερη ισορροπημένη κινητικότητα στον ΕΧΑΕ. Εάν οι ανισορροπίες κινητικότητας μεταξύ των χωρών ΕΗΕΑ (European Higher Education Area) θεωρούνται μη βιώσιμες από τουλάχιστον ένα μέρος, ενθαρρύνουμε τις εμπλεκόμενες χώρες να αναζητήσουν από κοινού μια λύση, σύμφωνα με τη Στρατηγική Κινητικότητας του ΕΗΕΑ»* (Bucharest Communiqué, 2012). Όχι μόνο οι ίσες ευκαιρίες ελεύθερης μετακίνησης για τον φοιτητικό πληθυσμό παρέμειναν σε δευτερεύουσα θέση στην ιεραρχία των επίσημων στόχων, αλλά και η πολιτική φαίνεται ότι μετά βίας λαμβάνει υπόψη τη διαμόρφωση των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα οποία λαμβάνουν χώρα οι σύγχρονες μορφές κινητικότητας των σπουδαστών, δηλαδή, εξαιρετικά μαζικοποιημένα, διαφοροποιημένα και κοινωνικά κατακερματισμένα συστήματα. (Ballatore, M., and Stavrou, S., 2017).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ

6.1 Ανάλυση Ευρημάτων

Για τους σκοπούς της βαθύτερης ανάλυσης γύρω από το θέμα της νεανικής κινητικότητας, το οποίο αποτελεί το κύριο θέμα αυτής της διπλωματικής μελέτης, δημιουργήθηκαν δύο ομάδες εστίασης. Σκοπός της δημιουργίας αυτών των ομάδων ήταν να δοθεί η ευκαιρία σε άτομα που σπούδασαν ή σπουδάζουν στην Κύπρο να εκφράσουν τις δικές τους σκέψεις και να παραθέσουν τις δικές τους εμπειρίες γύρω από το θέμα της κινητικότητας. Έχοντας ως βάση υφιστάμενες μελέτες, όπως η «On the Move» και «The Consequences of Mobility», που αναφέρονταν στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι νέοι κατά την κινητικότητα τους σε άλλες χώρες, και στην εμπειρία των νέων κατά τη μετάβαση τους από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας στη χώρα διαμονής τους, η μια ομάδα ατόμων ρωτήθηκε για το πως οι ίδιοι βίωσαν αυτή τη μεταβατικότητα της ζωής τους. Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενες ενότητες, η ΕΕ μέσα από καμπάνιες της, παρουσιάζει την κινητικότητα ως ευκαιρία ζωής. Οι φοιτητές όταν ακούν για το πρόγραμμα Erasmus, εκτός από εμπειρίες, το εκλαμβάνουν και ως επιπρόσθετο προσόν, το οποίο μπορούν να το υπολογίσουν και να το εντάξουν στο βιογραφικό τους σημείωμα, αφού πλέον πολλοί εργοδότες το λαμβάνουν υπόψη. Σε αυτή τη μελέτη, σημαντικό είναι να διαφανεί εάν είναι μια απόφαση προαιρετική ή αν απαιτείται από τον Κύπριο νέο να αποκτήσει εμπειρίες έξω από την χώρα του, έτσι ώστε να διασφαλιστεί το μέλλον του. Σημαντικό είναι να εκφραστούν οι προβληματισμοί που έχουν οι νέοι γύρω από την κινητικότητα, είτε για σκοπούς εργασίας είτε για σκοπούς εκπαίδευσης, όπως επίσης, κατά πόσο το φύλο, η ηλικία του ατόμου, ακόμη και η προσωπική του και η οικογενειακή του κατάσταση, έχουν να παίξουν κάποιο σημαντικό ρόλο σε μια τέτοια απόφαση. Ένα άλλο στοιχείο που διαδραματίζει αρκετά σημαντικό ρόλο σε αυτό το σενάριο κινητικότητας, είναι οι σπουδές του ατόμου και ο τομέας εργασίας του.

Για να απαντηθούν τα προαναφερθέντα ερωτήματα χρειάστηκε ο σχηματισμός δύο ομάδων εστίασης. Στη μια ομάδα, η συζήτηση περιορίστηκε γύρω από το πρόγραμμα Erasmus κυρίως, όπως και στην ιδέα ενός μεταπτυχιακού τίτλου στο εξωτερικό, ενώ στη δεύτερη ομάδα, η συζήτηση περιορίστηκε γύρω από την εργασία στο εξωτερικό. Στην πρώτη ομάδα, συμμετείχαν άτομα από ηλικίες 22 έως 33 ετών, μικτών φύλων, από

διαφορετικούς κλάδους σπουδών και με διαφορετικά κοινωνικά χαρακτηριστικά για σκοπούς σύγκρισης μεταξύ των υπό- ομάδων. Στη δεύτερη ομάδα, όπου η συζήτηση ήταν καθαρά για την εργασία στο εξωτερικό, συμμετείχαν άτομα ηλικίας 28 μέχρι 31 ετών, και που βρίσκονταν περίπου σε μια παρόμοια περίοδο/ κατάσταση της ζωής τους. Με αυτό τον τρόπο, μπορέσαμε να θείξουμε τις προτεραιότητες που θέτουν και τις αποφάσεις που παίρνουν τα άτομα αυτά για να επιτύχουν τους στόχους τους, χωρίς όμως να αποτελούν ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα για την κοινωνία της Κύπρου. Είναι όμως αρκετά σημαντικό να διαφανούν και να εκφραστούν οι απόψεις της νεολαίας της Κύπρου γύρω από το θέμα της κινητικότητας.

Στο Παράρτημα 2 και 3 θα βρείτε από-μαγνητοφωνημένη την συνομιλία των ομάδων εστίασης. Τα ονόματα δεν καταγράφηκαν για σκοπούς διασφάλισης των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων.

Αναλύοντας την συζήτηση της πρώτης ομάδας, όπου το θέμα ήταν κυρίως για το πρόγραμμα Erasmus, τα άτομα που συμμετείχαν στο πρόγραμμα Erasmus, εκφράστηκαν θετικά για την εμπειρία τους. Παρόλο που αναφέρθηκαν σε δυσκολίες που αντιμετώπισαν και που ίσως να επηρέαζαν αρνητικά τη διαμονή τους στη χώρα υποδοχής τους, εντούτοις κατά τη διάρκεια της περιγραφής των εμπειριών τους, αναφέρονται σε αυτό ως μια από τις ωραιότερες στιγμές της ζωής τους και αν μπορούσαν θα το επαναλάμβαναν. Τα άτομα που δεν εκμεταλλεύτηκαν αυτό το πρόγραμμα, θεωρούν ότι δεν έχασαν κάτι σημαντικό και βρήκαν αργότερα τρόπους να καλύψουν την «ανάγκη» για τη ζωή στο εξωτερικό. Είτε με σπουδές για μεταπτυχιακό τίτλο, είτε μέσω εργασίας. Σε αυτή την ομάδα εστίασης επέλεξα να συμμετέχουν τρία άτομα που εκμεταλλεύτηκαν το πρόγραμμα Erasmus και τρία που δεν συμμετείχαν σε αυτό κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. Δύο από τα άτομα που δεν συμμετείχαν στο πρόγραμμα Erasmus, επιδίωξαν αργότερα στις σπουδές τους να πάνε στο εξωτερικό, ενώ ο τρίτος ενημερώθηκε από το περιβάλλον εργασίας του για το πρόγραμμα Erasmus+ και το εκμεταλλεύτηκε τότε. Ο κύριος λόγος ήταν για την εμπειρία. Αφού δεν σπούδασαν κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών τους σπουδών στο εξωτερικό, ήταν ευκαιρία να το βιώσουν για ένα χρόνο κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών τους σπουδών. Ή για άλλους, να βιώσουν την εμπειρία της μη- τυπικής εκπαίδευσης σε διάφορες χώρες, με διαφορετικούς πολιτισμούς, ήθη και έθιμα.

Τα άτομα αυτά που δεν συμμετείχαν σε πρόγραμμα κινητικότητας αποτελούν άτομα μεσέας κοινωνικής τάξης. Οι γονείς τους κατείχαν θέσεις σε δημόσιο τομέα και οι ίδιοι γνώριζαν ότι

είχαν την δυνατότητα να σπουδάσουν αν ήθελαν στο εξωτερικό, γιατί οι γονείς τους μπορούσαν να τους το προσφέρουν. Τα άτομα που συμμετείχαν σε πρόγραμμα κινητικότητας αποτελούν άτομα πιο χαμηλής κοινωνικής τάξης (εκτός από την «ΣΤ» που οι γονείς της εργάζονταν στο ιδιοτικό και τραπεζικό τομέα). Για αυτές τις συνεντευξιαζόμενες ήταν πιο δύσκολο οικονομικά να μπορέσουν να σπουδάσουν εξ αρχής στο εξωτερικό και ένα τέτοιο πρόγραμμα αποτελούσε ένα μέσο διαφυγής, να μπορέσουν να πάρουν μία γεύση από το πως είναι να ζεις στο εξωτερικό. Μια εμπειρία ζωής, να μάθουν πως είναι να ζεις ανεξάρτητος και να συγκρίνουν τα πανεπιστήμια του εξωτερικού με το πανεπιστήμιο τους στη χώρα διαμονής τους.

Μέσα από αυτή τη συνέντευξη των έξι ατόμων, παρατηρήθηκε ότι κανείς δεν σκέφτηκε ότι η συμμετοχή τους σε ένα τέτοιο πρόγραμμα έχει ανταπόκριση στην αγορά εργασίας. Κανείς τους από αυτούς που αποφοίτησαν και έχουν μεταβεί από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας, δεν ανέφερε αν η συμμετοχή τους σε ένα πρόγραμμα κινητικότητας έπαιξε κάποιο ρόλο κατά την αναζήτηση τους για εργασία. Δεν φαίνεται μέσα από τα λεγόμενα τους να αντιλαμβάνονται αν η συμμετοχή τους σε ένα πρόγραμμα κινητικότητας επηρεάζει τη δυνατότητα εξεύρεσης εργασίας πιο γρήγορα και πιο εύκολα μελλοντικά. Είναι για τους ανθρώπους τόσο δεδομένο πλέον ότι χρειάζεται να ζήσουν και στο εξωτερικό ή η ΕΕ υπερβάλλει με την προώθηση του προγράμματος Erasmus και Erasmus+, προβάλλοντας το ως ειδική ευκαιρία για τους νέους να αποκτήσουν περισσότερες δεξιότητες και να εμπλουτίσουν το βιογραφικό τους σημείωμα; Μόνο ένα άτομο, ο «Α», στη δεύτερη ομάδα εστίασης που διεξήχθη, όπου το θέμα της ήταν η εργασία στο εξωτερικό, αναφέρθηκε ότι ίσως στον κλάδο του να θεωρείται σημαντική η εμπειρία στο εξωτερικό κυρίως γιατί προσφέρονται πολλές θέσεις σε μεγάλες εταιρίες στο εξωτερικό. Ο «Α» σπούδασε Πληροφορική στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και αποφοίτησε το 2016. Ο προγραμματισμός στην πληροφορική θεωρείται διεθνής γλώσσα, και αποτελεί έναν τομέα με ευρύ φάσμα ευκαιριών σε πολλές εταιρίες παγκοσμίως. Συνήθως συνιστάται η προεμπειρία στον τομέα αυτό.

Συγκεκριμένα είπε: «'ντάξει για τον κλάδο μας συνιστάται να πάεις εξωτερικό, όχι μόνο για τα παραπάνω λεφτά, αλλά τζαι για την εμπειρία».

Παρόλα αυτά επειδή η εταιρεία που εργάζεται τώρα είναι ξένη με βάση στο εξωτερικό, νιώθει ότι δεν τον ενοχλεί που δεν βρίσκεται ο ίδιος στο εξωτερικό. Πολλοί όμως από τους συμφοιτητές του «Α» βρίσκονται ή βρίσκονταν στο εξωτερικό για εργασία μετά την

αποφοίτηση τους, όπως είναι ο συνεντευξιζόμενος «Ζ», ενώ άλλοι όπως ο «Α» βρήκε σχετικά εύκολα εργασία στον τομέα του, στη χώρα διαμονής του.

Μέσα από την εμπειρική έρευνα που διεξήχθη τον περασμένο χρόνο από το ερευνητικό πρόγραμμα YouthTrams, με συντονίστρια την δρ. Σοφία Σταύρου, διαφαίνονται οι κλάδοι σπουδών που αντιμετώπισαν μεγαλύτερη δυσκολία στη εξασφάλιση θέσης στην αγορά εργασίας. Αυτοί είναι οι ανθρωπιστικές επιστήμες, η σπουδή των τεχνών, οι θετικές επιστήμες και οι κοινωνικές επιστήμες. Κατά μέσο όρο, το 46% των αποφοίτων αυτών των κλάδων σπουδών αντιμετώπισε έστω και μια φορά περίοδο ανεργίας, σε αντίθεση με τους κλάδους των οικονομικών και διοίκησης, κλάδους υγείας και εφαρμοσμένων επιστημών όπου κατά μέσο όρο, το 62% απάντησαν ότι καμία φορά δεν υπήρξαν άνεργοι (Σταύρου, 2021). Στην ουσία, η απόκτηση ενός διπλώματος ή ενός πτυχίου δεν σημαίνει απαραίτητα ότι μπορεί να σου εγγυηθεί μια θέση στην αγορά εργασίας.

Σύμφωνα με μια μελέτη του Ευρωβαρομέτρου το 2011 με θέμα τη νεανική κινητικότητα, το 53% των Ευρωπαίων πολιτών που ερωτήθηκαν για τις ανησυχίες των νέων όσον αφορά την εξεύρεση εργασίας μετά την ολοκλήρωση της εκπαίδευσής τους, είχε απαντήσει ότι οι νέοι στη χώρα τους ανησυχούσαν για την απουσία θέσεων εργασίας στην πόλη ή στην χώρα τους. Επίσης περίπου το 42% των ερωτηθέντων ανέφεραν έλλειψη καλών ευκαιριών απασχόλησης στον τομέα των σπουδών των νέων, ενώ οι μισθοί των θέσεων εργασίας ήταν ανεπαρκείς για ένα λογικό επίπεδο ζωής (The Gallup Organization, 2011, σ. 50). Αυτό επιβεβαιώνεται με τα λεγόμενα του ενός ατόμου στη δεύτερη ομάδα εστίασης που διεξήχθη.

Συγκεκριμένα αναφέρει: «Εφύγαμε στο εξωτερικό από Κύπρο, ήταν βασικά λίο μετά την κρίση στην Κύπρο. Οπότε ήταν λίο δύσκολο να έβρεις δουλειά, και οι δουλειές εν πολλο πλερώνασιν, οπότε εφύγαμε για τα λεφτά κυρίως.»

Με την πτώχευση των τραπεζών στην Κύπρο, πολύς ήταν ο κόσμος που έχασε τη δουλειά του και δυσκολεύτηκε να βρει κάτι νέο. Επίσης, τα νέα άτομα που έβγαιναν για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας δυσκολεύονταν πολύ να βρουν κάτι να απασχοληθούν και τα χρήματα που έπαιρναν δεν αρκούσαν για επιβίωση. Αυτό φαίνεται και από τις στατιστικές μελέτες που ανέφερα πιο πάνω σε προηγούμενη ενότητα., όπως αυτή της Στατιστικής Υπηρεσίας και τη μελέτη «The Gallup Organization», που με την ανεργία το 2013 να ανέρχεται στο 35% περίπου του συνολικού πλήθους (CYSTAT, 2021). Επιπλέον, σύμφωνα με το «Έγγραφο συζήτησης για τη χώρα των ομοτίμων» του 2017, αναφέρει ότι στην Κύπρο η τρέχουσα κατάσταση χαρακτηριζόταν από ανεργία και επισφαλών μορφών

απασχόλησης, που οδηγούσε σε αδήλωτη και απροστάτευτη εργασία (Trimikliniotis, 2017, p. 5).

Μέσα από το ερευνητικό πρόγραμμα YouthTrams, το 38% των νέων πτυχιούχων που αποφοίτησαν μετά το 2013, αντιμετώπισαν έστω και μία φορά περίοδο ανεργίας, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων (86%) επιδίωξε να μεταβεί στο εξωτερικό μετά τις σπουδές τους είτε για εργασία είτε για 2ο πτυχίο ή μεταπτυχιακό. Σε αντίθεση με όσους αποφοίτησαν πριν το 2013, οι οποίοι μόλις οι μισοί από τους ερωτηθέντες επιδίωξαν να παν στο εξωτερικό μετά τις σπουδές τους. Από τους απόφοιτους του 2013 και μετά μόνο το 39% των ερωτηθέντων επέλεξε να μείνει στην Κύπρο, παρόλο που οι συνθήκες εργασίας δεν ήταν ιδανικές (Σταύρου, 2021).

Για το πρόγραμμα Erasmus, τα άτομα που επέλεξαν να μην το δοκιμάσουν, στηρίχτηκαν κυρίως στο ότι υπήρχε μια επιφύλαξη από πλευράς τους και από την πλευρά των γονιών τους. Δεν υπήρξε η ενθάρρυνση για να το επιδιώξουν. Ίσως επειδή, όπως αναφέρεται και στη μελέτη των Wyngaarden κ.α. οι άνθρωποι τίνουν να έχουν φοβίες για το άγνωστο, που τους κάνει να αναπτύσσουν μια αρνητική εικόνα για την ιδέα της κινητικότητας. Τους δημιουργά φοβίες για τους κινδύνους που μπορεί να αντιμετωπίσουν (S. Wyngaarden, S. Humphries, K. Skinner, E. Lobo Tosta, κ.α., 2022). Επίσης, η περίοδος που ενδιαφέρθηκαν να μάθουν περισσότερες πληροφορίες δεν ήταν ιδανική από άποψη σπουδών. Ο ένας αναφέρει ότι τα μαθήματα που έπρεπε να επιλέξει δεν ταίριαζαν με τον κλάδο σπουδών του, άρα θα είχε πρόβλημα αναγνώρισης μαθημάτων. Ενώ ο άλλος είχε αρκετά πεισμένο πρόγραμμα στις σπουδές του, με μαθήματα «αλυσίδες», τα οποία τον έκαναν ακόμη πιο διστακτικό στην ιδέα να απουσιάζει για μερικούς μήνες από το πανεπιστήμιο του για να πάει σε ένα άλλο. Πίστευε ότι αν έφευγε θα παρουσίαζε ελλείψεις στα μαθήματα του όταν θα επέστρεφε πίσω. Και τα δύο αυτά άτομα όμως, επιδίωξαν να πάνε στο εξωτερικό αργότερα για μεταπτυχιακό. Εδώ παίζει ρόλο το κοινωνικό - οικονομικό υπόβαθρο του ατόμου για την επιλογή που έχει να επιλέξει ανάμεσα σε μια θεσμοθετημένη κινητικότητα μέσω κάποιων υφιστάμενων προγραμμάτων, ή με μη - θεσμοθετημένη κινητικότητα, επειδή έχει τα οικονομικά μέσα να το επιτύχει.

Τα νεαρά κορίτσια που συμμετείχαν πρόσφατα σε πρόγραμμα Erasmus, πήγαν μαζί με 2 άλλες φίλες τους στην Ιταλία. Μέσα από τη συζήτηση που είχαμε φάνηκε ότι υπάρχει ανασφάλεια από την πλευρά των κοριτσιών για να ταξίδευαν μόνες τους, και ότι και οι δύο

δεν θα επιδίωκαν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα Erasmus αν δεν είχαν κάποιο άλλο άτομο μαζί τους.

Τα δικά τους λόγια ήταν: Πρόσωπο ΣΤ: *«Τωρά αν θα πήγαινα χωρίς παρέα, εν θα επήγαινα. Θεωρώ το, 'ντάξει είμαι τζαι ένας άνθρωπος που μπορεί εύκολα να κάμει παρέες, αλλά είμαι.. θέλω την ασφάλεια μου, να το πω έτσι. Θέλω κάποιον που να μπορώ να βασιστώ πάνω του. Οπότε αν επήγαινα μόνη μου εν θα επήγαινα.»*

Πρόσωπο Ε: *«Σίγουρα ήταν πιο εύκολο που είχαμε παρέα για να πάμε. Για μένα ας πούμε που εν είμαι άτομο που εν να πολλομιλήσω ή εν να ανοιχτώ εύκολα το ότι έξερα ότι είχα μια παρέα ακόμα τριών κοριτσιών να πάω Erasmus έκαμε μου πιο εύκολη την απόφαση μου να πάω.»*

Ήταν και το θέμα της γλώσσας, όπου ούτε οι καθηγητές ήξεραν να επικοινωνήσουν στα αγγλικά καλά, αλλά ούτε και τα ίδια τα άτομα που είναι υπεύθυνα για την ανταλλαγή φοιτητών είναι προετοιμασμένα όσον αφορά την γλώσσα για να υποδεχτούν και να κατατοπίσουν τα νέα άτομα. Τα δύο κορίτσια που πήγαν Erasmus στην Ιταλία είχαν πρόβλημα με την γλώσσα, αφού ήξεραν πολύ βασικά Ιταλικά, και θεώρησαν ότι στο Πανεπιστήμιο μόνο Αγγλικά θα χρησιμοποιούσαν.

«'Ντάξει η επικοινωνία ήταν λίγο δύσκολη γιατί εν ηξέραν αγγλικά, αλλά ακόμα τζαι τζίνιοι που εξέραν ... Οι καθηγητές των μαθημάτων ήταν πολλά καλοί, τα άτομα που ήταν υπεύθυνοι για το.. να μας βοηθήσουν να έβρουμε τα μαθήματα, να συμπληρώσουμε τις φόρμες μας.. 'ντάξει, εδυσκολευτήκαμε αρκετά μπορώ να πω. Επήγαμε πολλές φορές στα γραφεία τους όμως χωρίς αποτέλεσμα.. εβασανηστήκαμε αρκετά με τα χαρτιά», αναφέρει το Πρόσωπο Ε.

Η Γλώσσα παίζει σημαντικό ρόλο στην επιθυμία της κινητικότητας, αφού εάν δεν μπορεί να υπάρξει εύκολη επικοινωνία, γίνεται πιο δύσκολη η διαμονή στην χώρα υποδοχής. Το άτομο δεν θα νιώθει άνετα να εκφραστεί και να μεταφέρει στον συνομιλητή του αυτά που θέλει. Οι συνεντευξιζόμενες θεώρησαν ότι σε σχέση τουλάχιστον με το πανεπιστήμιο δεν θα χρειαζόταν να μιλήσουν στα Ιταλικά, κάτι που στο οποίο τελικά δεν ίσχυε. Το ίδιο πρόβλημα αντιμετώπισε και η «Γ». μέχρι και σήμερα που βρήσκειται στη Γερμανία και εργάζεται, εξακολουθεί να μαθαίνει την γλώσσα και προσπαθεί να περάσει τις εξετάσεις της γλώσσας για να την δεχτούν στο πανεπιστήμιο.

Σύμφωνα με μελέτες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπως είναι το «Youth on the move», η μετακίνηση των ατόμων σε άλλες χώρες βοήθησε την βελτίωση τους στην εκμάθηση μιας

άλλης γλώσσας πέραν της μητρικής τους. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι περισσότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες γενικότερα και με περισσότερες από τα $\frac{3}{4}$ των ερωτηθέντων σε Ουγγαρία και Τσέχικη Δημοκρατία, η γλώσσα ήταν η πιο σημαντική δεξιότητα που ανέπτυξαν κατά τη διαμονή τους σε μια άλλη χώρα (The Gallup Organization, 2011, σσ. 36-38). Το ότι οι φοιτητές αναγκάζονται κατά κάποιο τρόπο να μαθουν την γλώσσα ουτως ώστε να μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στη χώρα φιλοξενίας, είναι ένας τρόπος εκμάθησης ή και βελτίωσης αυτής της γλώσσας.

Στη μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Youth on the Move», αναφέρει επίσης τους κύριους λόγους τους οποίους επηρεάζουν τα άτομα να μη σπουδάσουν ή να εργαστούν στο εξωτερικό. Οι λόγοι ήταν κυρίως, όπως αναφέρθηκε ήδη, οι οικονομικές δυσκολίες ή οι οικογενειακές δεσμεύσεις. Όπως επίσης και λόγω ελλείψεως δεξιοτήτων ξένων γλωσσών (The Gallup Organization, 2011, p. 47). Λίγοι είναι αυτοί που μαθαίνουν περισσότερες από μία ξένη γλώσσα και αυτό φαίνεται και μέσα από το δείγμα των συνεντευξιαζόμενων. Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες δεν χρησιμοποιούν την αγγλική γλώσσα ως βασική κοινή γλώσσα, με αποτέλεσμα οι κύπριοι πολίτες που πηγαίνουν σε αυτές τις χώρες να δυσκολεύονται να επικοινωνήσουν, αφού στην Κύπρο στον τομέα της εκπαίδευσης δεν δίνεται ιδιαίτερη έμφαση σε άλλες ξένες γλώσσες πέραν της αγγλικής και αυτό φαίνεται μέσα από τις συνεντεύξεις της μελέτης αυτής. Αυτοί που επέλεξαν να κινηθούν με το πρόγραμμα Erasmus δυσκολεύτηκαν να προσαρμοστούν στη χώρα φιλοξενίας αφού εκεί δεν μιλούσαν την αγγλική γλώσσα. Δηλαδή όταν τα άτομα θα επιλέξουν την χώρα στην οποία θα γίνει η ανταλλαγή των φοιτητών, θα πρέπει να έχουν υπόψη τους ότι οφείλουν να γνωρίζουν έστω και ελάχιστα τη γλώσσα για επικοινωνία στη χώρα που θα πάνε. Αυτοί που δεν είχαν την ευκαιρία να μάθουν μια δεύτερη ή τρίτη γλώσσα αποθαρρύνονται να εκμεταλλευτούν τέτοιου είδους ευκαιρίες.

Στη δεύτερη ομάδα εστίασης έγινε μια ωραία συζήτηση για τους λόγους που τα άτομα, είτε βρίσκονται στο εξωτερικό για εργασία είτε όχι, επιζητούν την εργασία στη χώρα τους. Όλοι συμφώνησαν ότι η ανάγκη να βρίσκονται κοντά στους γονείς και παππούδες τους είναι μεγάλη. Η μια οικογένεια που βρίσκεται εδώ και 5 χρόνια στη Σιγκαπούρη για εργασία, απέκτησαν πρόσφατα δύο παιδιά. Με την απόκτηση των παιδιών αντιλήφθηκαν πως σημαντική είναι η οικογενειακή υποστήριξη για την φροντίδα των παιδιών τους. Η μητέρα δυσκολεύεται να αφήσει κάπου τα παιδιά για να μπορεί η ίδια να εργαστεί, με αποτέλεσμα να μένει σπίτι και να εργάζεται μόνο ο πατέρας. Θεωρεί ότι αν είχαν τους γονείς τους κοντά, θα μπορούσε να αφήνει τα μωρά σε αυτούς και γενικά να στηρίζεται στη βοήθεια τους για

να μπορεί η ίδια να εργαστεί και να κινείται πιο εύκολα, γιατί τα έξοδα τους ανέβηκαν λόγω των μωρών.

Συγκεκριμένα είπε: «βασικά στη Σιγκαπούρη κλείνουμε 5 χρόνια. Εγώ εδούλεα τα 3 χρόνια σε σχολείο, πριν να μείνω έγκυος. Όταν έμεινα έγκυος, τα τελευταία 2 χρόνια βασικά εν εργάζομαι. Να έρτουμε πίσω.. ναι.. γιατί όταν έχεις μωρά τα έξοδα εν λιο πιο ψηλά που πριν. Τζαι όι μόνο τα έξοδα, αλλά τζαι η βοήθεια από τους συγγενείς, ιδιαίτερα που τους γονείς μας, οπότε ένας λόγος που θα εθέλαμε να έρτουμε πίσω θα ήταν για να είμαστε πιο κοντά στους δικούς μας. Που άποψη βοήθειας.»

Ένας άλλος αναφέρθηκε ότι ο λόγος που δεν θα ήθελε να ζήσει στο εξωτερικό είναι ότι θα ήθελε να βρίσκεται κοντά στους γονείς του και κοντά στους παππούδες του που είναι μεγάλοι σε ηλικία και ξέρει ότι δεν θα έχουν πολλά χρόνια ακόμη μπροστά τους. Επίσης, οι γονείς της συζύγου του έχουν μεταναστεύσει στην Κύπρο. Η ίδια γνωρίζει πως είναι να μεγαλώνεις χωρίς τους παππούδες σου στη ζωή σου και γνωρίζει και τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι γονείς της που δεν είχαν την στήριξη των δικών τους γονέων. Δεν θα ήθελε η ίδια να το βιώσει ξανά αυτό και ούτε τα δικά της παιδιά να μην μπορούν να βλέπουν τους παππούδες τους.

Η συνεντευξιαζόμενη «Θ», η οποία δεν συμμετείχε στο πρόγραμμα Erasmus, επίσης δήλωσε ότι έχει στενό δεσμό με την οικογένεια της, και επισημαίνει ότι η οικογένεια της ήταν αυτή που την κράταγε πίσω. Δεν της το επέβαλλαν, αλλά αντιθέτως η ίδια, από δική της επιλογή ήθελε να είναι κοντά τους. Το θεωρούσε αδιανόητο για την ίδια να εγκαταλείψει τους γονείς της. Ακόμη και τώρα, που η ίδια παντρεύτηκε και έχει και ένα παιδί, φαίνεται να καθυστερεί όσο γίνεται να φύγει από το πατρικό της. Ακόμη ζει με τη δική της οικογένεια κάτω από την στέγη του πατρικού της σπιτιού μέχρι να οικονομήσουν μερικά χρήματα για να μπορέσουν να αποκτήσουν το δικό τους σπίτι. Αυτό που μου κίνησε το ενδιαφέρον με την συγκεκριμένη κοπέλα, είναι κάτι που μου εμπιστεύτηκε και δεν θα δείτε στην συνέντευξη πιο κάτω, αλλά το θεωρώ σημαντικό να αναφερθεί. Της έγινε πρόταση για να πάει για εκπαίδευση στο εξωτερικό για μια εβδομάδα για την δουλειά και η ίδια αρνήθηκε, για λόγους που δεν μπορώ να καταγράψω, παρόλο που το θεωρούσε και είναι, μεγάλη ευκαιρία για την καριέρα της. Για τους Κύπριους γενικά παρατηρείται έντονα αυτή η σχέση παιδιών και γονέων, για άλλους πιο λίγο και για κάποιους πιο πολύ. Ο θεσμός της οικογένειας παίζει κεντρικό ρόλο, και οι σχέσεις μεταξύ των ζευγαριών είναι πολύ στενές. Σε αντίθεση, μπορώ

να πω, με την συνεντευξιαζόμενη «Γ», η οποία κατάγεται από τη Ρουμανία και μετανάστευσε στην Κύπρο με τους γονείς της όταν ήταν στη εφηβεία. Η ίδια φαίνεται να είναι πιο ανεξάρτητη. Δούλευε και στην Κύπρο όσο καιρό σπούδαζε στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, και μετά έφυγε στη Γερμανία για σπουδές και εργασία, γιατί για αυτήν, αυτό ήταν το όνειρο ζωής της. Της φαίνεται πιο εύκολη η ιδέα της μετανάστευσης.

Ο θεσμός της οικογένειας στην Κύπρο φαίνεται ότι είναι αρκετά γερός, με βαθιές ρίζες που δύσκολα μπορούν να ξεριζωθούν και να φυτευτούν αλλού. Σύμφωνα με μελέτες, η κινητικότητα των νέων πλαισιώνεται γύρω από την οικονομική θεωρία, τα κοινωνικά δίκτυα, την εμπειρία του ατόμου, τις χρονικές συγκυρίες, όπως η οικονομική κρίση του 2011 και τη δυναμική των βασικών περιφερειών (King, R.; Lulle, A.; Moroşanu, L., and Williams, A., 2016). Με τα στοιχεία της έρευνας της ΕΕ, «Youth on the Move», το 31% των νέων γυναικών είχαν απαντήσει ότι οι οικογενειακές δεσμεύσεις είναι το κύριο εμπόδιο τους για να φύγουν στο εξωτερικό, σε σύγκριση με το 19% των νέων ανδρών (The Gallup Organization, 2011, σ. 49). Στις μεσογειακές κοινωνίες, λόγω της στενής σχέσης με το θεσμό της οικογένειας, είναι πιο δύσκολο να αφήσουν οι γονείς τα παιδιά τους να φύγουν. Σε διάφορα διεθνή κείμενα, όπως αυτό των Russell King κ.α. (International Youth Mobility and Life Transitions in Europe) (King, R.; Lulle, A.; Moroşanu, L., and Williams, A., 2016), ή το κείμενο «Youth, family change and welfare arrangements» των Moreno και Marí-Klose, αναφέρεται ο ισχυρός οικογενειακός δεσμός που χαρακτηρίζει τις μεσογειακές χώρες. Μάλιστα, σύμφωνα με τους Moreno και Marí-Klose, παρόλο που κάθε χώρα έχει τις δικές της παραλλαγές, εντούτις ακολουθούνται κάποιες χαρακτηριστικές πρακτικές όσο αφορά τη διάρκεια του κύκλου της ζωής τους. Για παράδειγμα, η έντονη χειραφέτηση από το γονικό σπίτι, οι έντονοι δεσμοί με τους γονείς ακόμη και μετά το γάμο και η σχέση των ηλικιωμένων με τους απογόνους (Moreno, L., and Marí-Klose, P., 2013). Το παιδί αρχίζει να αποδεσμεύεται από τους γονείς συνήθως όταν αυτό παντρευτεί, αλλά σε περιπτώσεις όπου παρουσιαστούν μεγάλες δαπανηρές επιπτώσεις, η οικογένεια είναι αυτή που θα βοηθήσει τα νεότερα μέλη. Όπως αναφέρει ο Weenink (Weenink, 2008), βασισμένος στη θεωρία του Bourdieu του πολιτισμικού κεφαλαίου, η κοινωνία στην οποία μεγαλώνει κάποιος έχει αντίκτυπο στις αποφάσεις των ατόμων για το πώς θα διαμορφώσουν το μέλλον τους.

Η απόφαση επομένως δεν είναι μονόπλευρη. Εσωτερικεύεται στα θέλω και τις ανάγκες του νεαρού. Τα ίδια τα νεαρά άτομα επιλέγουν να μην μεταναστεύσουν και να μείνουν κοντά στην οικογένειά τους. Σύμφωνα με την Sara Forsberg υπάρχει και το δικαίωμα της μη κινητικότητας (the right to immobility) από τη νεολαία, που για δικούς τους λόγους δεν

θέλουν να εγκαταλείψουν τη χώρα τους (Forsberg, 2015), ή τον Schewel, όπου ορίζει την μη κινητικότητα βασισμένος σε τέσσερις εμπειρίες μη κινητικότητας και κινητικότητας. Την κινητικότητα, που αντιπροσωπεύει τη φιλοδοξία του ατόμου και την ικανότητα μετανάστευσης· την ακούσια ακινησία, που αντιπροσωπεύει τη φιλοδοξία για μετανάστευση χωρίς την ικανότητα· την εκούσια ακινησία, που αντιπροσωπεύει την ικανότητα μετανάστευσης χωρίς τη φιλοδοξία. Αργότερα, εισήγαγε επίσης την συναινετική μη κινητικότητα που αντιπροσωπεύεται από άτομα που δεν έχουν ούτε φιλοδοξία, ούτε την ικανότητα για να μεταναστεύσουν.

Σύμφωνα με την μελέτη των Sara Wyngaarden, Sally Humphries, Kelly Skinner κ.α. στο κείμενο «'You can settle here': immobility aspirations and capabilities among youth from rural Honduras», οι μετανάστες έτειναν να περιγράφουν τις αποφάσεις κινητικότητας τους ως αναπόφευκτες, ενώ εξέφρασαν την προτίμηση τους για να ζήσουν στις χώρες καταγωγής τους (S. Wyngaarden, S. Humphries, K. Skinner, E. Lobo Tosta, κ.α., 2022) . Η μελέτη αυτή διεξήχθη στην Ονδούρα της Κεντρικής Αμερικής, μέσω του προγράμματος FIPAH, όπου συμμετείχαν νέοι για να απαντήσουν σε ερωτήσεις σχετικά με πρακτικές βιοπορισμού και με την (α)κινησία. Με το δείγμα τους, τα αποτελέσματα που έλαβαν ήταν ότι όσοι ερωτηθέντες δεν ασκούσαν κινητικότητα, είχαν μια αρνητική εικόνα για την διαδικασία μετακίνησης, φοβίες για φυσικούς κινδύνους, για πιθανή επίθεση, τραυματισμό ή αβεβαιότητα σχετικά με την εύρεση εργασίας και την την κάλυψη βασικών αναγκών σε ένα νέο περιβάλλον. Σε κάθε περίπτωση, αυτές τις φοβίες και αβεβαιότητες είχαν ακόμη και τα άτομα που άσκησαν κινητικότητα. Αναφέρονται σε δυσκολίες ως προς την εύρεση κατάλληλων καταλυμάτων και σταθερής απασχόλησης κατά την άφιξή τους στον προορισμό τους, ενώ αντιμετώπισαν και προκλήσεις όπως ο ρατσισμός, ο σεξισμός, τα γλωσσικά εμπόδια και τη μοναξιά. Αυτό όμως που οι ερωτηθέντες της έρευνας είχαν ως επιθυμία ήταν να μπορούν να ζήσουν κοντά στην οικογένεια, να τηρούν τις οικογενειακές υποχρεώσεις ενώ δίνουν και λαμβάνουν υποστήριξη στα οικογενειακά τους δίκτυα (S. Wyngaarden, S. Humphries, K. Skinner, E. Lobo Tosta, κ.α., 2022, σσ. 9-10), κάτι το οποίο φαίνεται έντονα στις μεσογειακές χώρες και που αναφέρθηκε πιο πάνω.

6.2 Γενικά Συμπεράσματα

Η οικονομική κρίση έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο στη μαζική ανεργία των νέων και στην έλλειψη θέσεων εργασίας σε εκείνους τους τομείς που μπορούν να χρησιμοποιήσουν υπαλλήλους υψηλής ειδίκευσης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα πολλοί νέοι με υψηλό μορφωτικό επίπεδο εκπαίδευσης να δυσκολεύονταν να βρουν δουλειά, ειδικά στον τομέα τους. Σύμφωνα με τους Τριμικλινιώτη, Σταύρου και Δημητρίου, πριν την οικονομική κρίση, τα άτομα με υψηλή ειδίκευση απορροφούνταν σε μεγάλο βαθμό στον ιδιωτικό τομέα, κάτι που πλέον δεν ισχύει σε τόσο βαθμό. Η αναζήτηση εργασίας που να ταιριάζει με τις δεξιότητές τους και τον τομέα των σπουδών τους, αναδείχθηκε ως ο κύριος μοχλός για τους Κύπριους που επιθυμούσαν να μετακομίσουν σε άλλη χώρα (Trimikliniotis N., Stavrou S., and Demetriou C., 2016, σ. 29). Αυτό επιβεβαιώνεται και μέσα από από τους ερωτηθέντες «Γ», «Ζ» και «Η» στην δεύτερη ομάδα εστίασης που έχει διεξαχθεί, οι οποίοι είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δυσκολεύτηκαν να βρουν εργασία στον τομέα τους και για αυτό το λόγο κατέφυγαν στο εξωτερικό.

Πιο πάνω, στο Κεφάλαιο 2, συζητήθηκε η προσπάθεια της ΕΕ να μεταφέρει την ανάγκη της για ενοποίηση σε ανάγκη του κάθε νέου πολίτη, πιστεύοντας ότι η λύση στα προβλήματα που βιώνουν βρίσκεται σε αυτό που προτείνει. Η ΕΕ θέλει να μετατρέψει τις κοινωνικές ομάδες που είναι πιο ανενεργές, κυρίως αυτές που βιώνουν κοινωνικοοικονομικό αποκλεισμό, σε πιο ενεργές προς την κοινωνία που μπορούν να επιφέρουν θετικές αλλαγές μέσα από τις δικές τους δυνατότητες [\(Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2018\)](#). Προσφέροντας κάποια εργαλεία η ΕΕ περιμένει ότι οι νέοι θα τα χρησιμοποιήσουν για να καταφέρουν να ανταπεξέλθουν στις νέες απαιτήσεις της ζωής. Η ΕΕ πιστεύει ότι μέσα από τις πολιτικές της αποφάσεις και τα προγράμματα που σχεδιάζει βοηθά στην αντιμετώπιση της ανεργίας, των οικονομικών δυσκολιών και άλλων ζητημάτων που αντιμετωπίζουν οι μειονότητες (Kiilakoski, 2015), όπως ήταν το πρόγραμμα «Νεολαία σε Δράση».

Πάνω σε αυτές τις ευκαιρίες στηρίχτηκαν και οι συνεντευξιαζόμενοι «Γ», «Ζ» και «Η». Η δε «Γ» για σπουδές αρχικά και τελικά βρήκε ευκαιρία για εργασία, ενώ οι άλλοι δύο καθαρά για εργασία. Η «Γ» είχε την ευκαιρία να φοιτήσει στη Γερμανία μέσω του προγράμματος Erasmus και να γνωρίσει ανθρώπους που την βοήθησαν αργότερα στην επιλογή της να επιστρέψει για μεταπτυχιακό και εργασία. Πίστευε ότι στην Κύπρο με το πτυχίο της Κοινωνιολογίας θα δυσκολευόταν να βρει εργασία στον τομέα της. Αφού η ίδια θέλησε να ειδικευτεί στον τομέα αυτό, έψαξε για εργασία στο εξωτερικό ώστε να εργοδοτηθεί σε εργασία σχετική με τις γνώσεις της. Παρόλα αυτά, όσο συμμετείχε στο πρόγραμμα Erasmus,

δυσκολεύτηκε οικονομικά και έπρεπε να βρει στήριξη από αλλού μέχρι να μπορέσει να παραλάβει το βοήθημα της ΕΕ. Το ποσό μπορεί να είναι σεβαστό και ικανοποιητικό, αλλά το πρόβλημα βρίσκεται στη διαδικασία που υπάρχει από πίσω μέχρι την στιγμή που το άτομο θα μπορέσει να τα αξιοποιήσει.

Ο κύριος λόγος που οι συνεντευξιαζόμενοι «Ζ» και «Η» μετανάστευσαν στο εξωτερικό ήταν λόγω της απογοήτευσης τους στην εύρεση εργασίας στην Κύπρο. Ήταν ο μόνος λόγος που τους ώθησε να κάνουν αυτή την κίνηση. Μη έχοντας άλλες ευθύνες, ούτε βλέψεις για να ξεκινήσουν τη δική τους οικογένεια, αποφάσισαν να δουλέψουν στο εξωτερικό για να μπορέσουν να μαζέψουν χρήματα.

Διαπιστώνεται και από άλλες έρευνες, όπως αυτή του Τριμικλιγιώτη, ότι οι νέοι με υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να βρουν δουλειά στην Κύπρο με αποτέλεσμα να καταφεύγουν στο εξωτερικό, και γίνεται λόγος για την «διαρροή εγκεφάλων» (brain drain) (Trimikliniotis N., Stavrou S., and Demetriou C., 2016, σ. 18). Η κυπριακή αγορά εργασίας δεν παρέχει επαρκείς θέσεις εργασίας που να ταιριάζουν με τα προσόντα τους, ενώ το εκπαιδευτικό σύστημα φαίνεται ότι δεν συμβαδίζει με τις ανάγκες της κυπριακής αγοράς εργασίας. Αυτό διαπιστώνεται έχοντας υπόψη τα αποτελέσματα της έρευνας του προγράμματος YouthTrams, στο οποίο υπάρχουν κλάδοι όπου οι απόφοιτοι δυσκολεύονται να εξασφαλίσουν εργασία μετά τις σπουδές τους (π.χ. ανθρωπιστικές επιστήμες, η σπουδή των τεχνών) (Σταύρου, 2021). Μελετώντας την έρευνα αυτή των Τριμικλιγιώτη, Σταύρου και Δημητρίου, και με βάση τα στοιχεία των συνεντευξιαζόμενων μου και έχοντας υπόψη τα στοιχεία της Διαδραστικής Βάσης Δεδομένων της Σταύρου, συμπεραίνω ότι το υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης των Κύπριων νέων είναι η αιτία των υψηλών επιπέδων ανεργίας που υπάρχει μεταξύ των νέων. Με άλλα λόγια, οι κύπριοι νέοι επιλέγουν να σπουδάσουν σε κλάδους οι οποίοι έχουν κορεστεί στην κυπριακή αγορά εργασίας με αποτέλεσμα οι νέοι είτε να εργάζονται σε θέσεις εργασίας που δεν συνάδουν με τον κλάδο τους, είτε καταφεύγουν στο εξωτερικό για να μπορέσουν να βρουν κάτι καλύτερο. Αυτό επιβεβαιώνεται και από την συνεντευξιαζόμενη «Γ», η οποία ως Κοινωνιολόγος δυσκολεύτηκε να βρει δουλειά, γιατί είναι πολύ περιορισμένος ο αριθμός θέσεων που παρέχει η Κυπριακή Δημοκρατία και οι περισσότερες αφορούν θέσεις στον τομέα της εκπαίδευσης. Η ίδια για να μπορέσει να βγάλει τα προς το ζην της, εργαζόταν σε τομείς που δεν αντιπροσώπευαν το αντικείμενο της, κυρίως με μερική απασχόληση σε νυχτερινές δουλειές ως σερβιτόρα ή σε καταστήματα.

Από την άλλη, έχουμε την έλλειψη γλωσσικών ικανοτήτων που εμποδίζουν την διακίνηση των νέων. Αυτό επιβεβαιώνεται από τους συνεντευξιαζόμενους «Γ», «Ε» και «ΣΤ», της πρώτης ομάδας εστίασης, οι οποίοι συμμετείχαν στο πρόγραμμα Erasmus και χρειάστηκαν να γνωρίζουν την γλώσσα της χώρας φιλοξενίας τους για να μπορούν να επικοινωνούν στην καθημερινή τους ζωή. Τα άτομα τα οποία δεν είχαν την ευκαιρία να μάθουν πέραν της μιας γλώσσας αποθαρρύνονται να λάβουν μέρος σε προγράμματα κινητικότητας. Αυτό αποδεικνύεται μέσα από μελέτες της ΕΕ αλλά και από άλλη διεθνή βιβλιογραφία, όπως των Staniscia, Deravignone κ.α. στη μελέτη «Youth mobility and the development of human capital», όπου αναφέρεται σε Ιταλούς και Ισπανούς που μετακόμισαν κυρίως για οικονομικούς λόγους, αλλά λόγω της έλλειψης εξοικείωσης με τη γλώσσα προορισμού προτιμούσαν να εργάζονται σε δύσκολες δουλειές που δεν χρειαζόταν να μιλήσουν (Staniscia, B.; Deravignone, L.; González-Martín, B.; and Pumares, P., 2019, pp. 6-7). Αυτό δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί τόσο μέσα από την εμπειρική έρευνα που διεξήχθη, γιατί όσα άτομα δεν συμμετείχαν σε πρόγραμμα Erasmus ή δεν πήγαν στο εξωτερικό για εργασία, δεν επιβεβαίωσαν ότι ο λόγος ήταν η μη επαρκής γνώση μιας άλλης γλώσσας. Αντίθετα, διαπιστώνεται ότι ακόμη και αν δεν γνώριζαν πολύ καλά τη γλώσσα, τα άτομα επέλεξαν να μεταβούν στο εξωτερικό, για παράδειγμα οι «Γ», «Ε» και «ΣΤ». Αυτό όμως ίσως να οφείλεται και στο μικρό δείγμα των συνεντευξιαζόμενων της μελέτης αυτής.

Στην Κύπρο η αγγλική γλώσσα αποτελεί την δεύτερη επίσημη γλώσσα και χρησιμοποιείται σε πολλούς τομείς, ενώ λίγοι είναι αυτοί που μαθαίνουν και τρίτη γλώσσα. Στην Ευρώπη δεν είναι υποχρεωτική η εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας, παρόλο που θεωρείται επίσημη γλώσσα, με αποτέλεσμα οι κύπριοι πολίτες που πηγαίνουν σε χώρες της Ευρώπης να δυσκολεύονται να επικοινωνήσουν και να προσαρμοστούν. Για παράδειγμα, οι κοπέλες που πήγαν Erasmus στην Ιταλία, θεώρησαν ότι θα μπορούσαν να επικοινωνήσουν εκεί στην αγγλική γλώσσα, αφού τα ιταλικά που γνώριζαν δεν ήταν επαρκή. Η «Γ», για να πάει στη Γερμανία, γνώριζε ότι έπρεπε να μιλά τα γερμανικά και για αυτό το λόγο δήλωσε ότι γνωρίζει γερμανικά, ενώ η γνώση της ήταν κι αυτής περιορισμένη. Όσοι όμως επέλεξαν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα Erasmus, όντως βελτίωσαν τις γλωσσικές τους ικανότητες, όπως αναφέρεται και στις μελέτες της ΕΕ (The Gallup Organization, 2011), αφού έπρεπε αναγκαστικά να προσπαθήσουν να επικοινωνήσουν στη γλώσσα που χρησιμοποιεί η χώρα φιλοξενίας τους για να εξυπηρετηθούν.

Ένα άλλο συμπέρασμα που πηγάζει από αυτή την μελέτη είναι ότι το «μεσογειακό» καθεστώς, όπως και «νοτιοευρωπαϊκό» μοντέλο που χαρακτηρίζει την κυπριακή κοινωνία

εμποδίζει τα άτομα να μεταναστεύσουν μόνιμα στο εξωτερικό. Αυτό έρχεται σε σύγκρουση με τις στατιστικές μετανάστευσης και τα κείμενα που αναφέρθηκαν πιο πάνω, όπως αυτό του «Internationalisation policy as a (re)producer of social inequalities», που αναφέρουν ότι αυξημένη ανεργία συνάδει με τα αυξημένα ποσοστά μετανάστευσης. Αυτό που συμβαίνει είναι ότι όντως τα νεαρά άτομα αναγκάζονται να μεταναστεύσουν στο εξωτερικό για να εξασφαλίσουν θέσεις εργασίας. Αλλά αυτό είναι πιο εφικτό να το κάνουν όσο είναι νέοι και σπουδάζουν, ή θέλουν να αποκτήσουν επαγγελματική εμπειρία, χωρίς να έχουν πολλές υποχρεώσεις και ευθύνες. Αργότερα όμως, συνήθως λόγω του ισχυρού δεσμού της οικογένειας, θα επαναπατριστούν. Ο Van Mol στο κείμενο του αναφέρει ότι «οι πιθανότητες μετακίνησης μειώνονται με την αύξηση της ηλικίας». Αυτό συμβαίνει και λόγω της συγκεκριμένης φάσης της ζωής που βρίσκεται ο νεαρός, γιατί όσο πιο νέος, τόσο πιο λίγες είναι οι πιθανότητες να δημιουργήσει οικογένεια ή να κάνει κάποιου είδους δάνειο (π.χ. στεγαστικό) που θα πρέπει να πληρώσει (Van Mol, C., Caarls, K., and Souto-Otero, M., 2020). Και οι δύο ισχυρισμοί κατά κάποιο τρόπο ισχύουν και αυτό επιβεβαιώνεται με τους περισσότερους, αν όχι όλους, τους συνεντευξιαζόμενους που ερωτήθηκαν για αυτή τη μελέτη.

Μεταξύ των ατόμων που έχουν ερωτηθεί, μπορώ να διακρίνω δύο ομάδες. Αυτοί με τους έντονους κοινωνικούς δεσμούς και αυτοί που όχι τόσο. Αυτοί που δεν έχουν τόσο έντονους δεσμούς συνήθως είναι άτομα κάτω των 25 ετών, που δεν έχουν βλέψεις για τη δημιουργία της δικής τους οικογένειας και άρα χωρίς πολλές ευθύνες. Δεν φοβούνται να ρισκάρουν και τους είναι πιο εύκολο να εγκαταλείψουν το πατρικό τους σπίτι και να εξερευνήσουν τον κόσμο. Αυτοί όμως που σκέφτονται τη δημιουργία της δικής τους οικογένειας, δεν θέλουν να ρισκάρουν. Ιδιαίτερα όταν έρχεται ένα παιδί στην οικογένεια θέλουν να έχουν ένα στήριγμα δίπλα τους στο οποίο να μπορούν να βασιστούν είτε οικονομικά είτε πρακτικά, και τότε είναι που επιστρέφουν κοντά στην οικογενειακή τους εστία. Οι Κύπριοι έχουν μάθει να μεγαλώνουν ο ένας κοντά στον άλλο. Όπως έχουμε δει στην έρευνα των Moreno και Marí-Klose, στην περίπτωση της Κύπρου οι γονείς στηρίζουν οικονομικά τα νεότερα μέλη της οικογένειας τους, ακόμη και μετά την εγκατάληψη της γονεακής στέγης (Moreno, L., and Marí-Klose, P., 2013). Έχοντας υπόψη τις συνεντεύξεις, οι Κύπριοι νέοι εξασφάλισαν οικονομική στήριξη από τους γονείς τους, όσο είναι στις δυνατότητες τους. Οι γονείς βοηθούν τα παιδιά τους να ανοίξουν το δικό τους σπιτικό. Η ενοικίαση δεν θεωρείται λύση, δεν θεωρείται ότι παρέχει το αίσθημα της ασφάλειας. Γιατί ο Κύπριος νέος έχει μάθει ότι μπορεί να στηριχτεί στην οικογένειά του. Γενικότερα, η υποστήριξη από την οικογένεια

(δηλαδή γονείς, συγγενείς κτλ.) μπορεί να αποτελέσει βασικό μοχλό για την άσκηση ελεύθερης κυκλοφορίας.

Η ανάλυση που παρουσιάζεται σε αυτή την μελέτη είναι αρκετά σημαντική γιατί διατυπώνονται ορισμένες επικοδομητικές παρατηρήσεις σχετικά με την κινητικότητα των νέων. Αρχικά, γίνεται μια σοβαρή ανάλυση σημαντικών πολιτικών της ΕΕ για το πώς παρουσιάζει την κινητικότητα και πώς διαμορφώνει τους νέους, ενώ σε δεύτερο επίπεδο γίνεται ανάλυση για το πώς τα άτομα βιώνουν την κινητικότητα, ποιοι είναι αυτοί που επιθυμούν την μετακίνηση και ποιοι όχι, αλλά και τους λόγους που το κάνουν. Εντούτοις, η εμπειρική έρευνα που λαμβάνει χώρα σε αυτή τη μελέτη δεν είναι αντιπροσωπευτική, γιατί περιορίζεται σε δύο ομάδες εστίασης και δύο ατομικές (τυπικής περίπτωσης) συνεντεύξεις. Ως εκ τούτου τα συμπεράσματα δεν μπορούν να γενικευτούν. Επιπλέον, θα μπορούσε να ωφελούσε περισσότερο αν υπήρχαν περισσότερες πληροφορίες όσο αφορά τα χαρακτηριστικά της οικογενειακής κατάστασης των συνεντευξιαζόμενων, όπως επίσης και αν υπήρχε αναφορά για το κατά πόσο το κράτος στηρίζει τους νέους έτσι ώστε να μην χρειάζονται να στηρίζονται μόνο στην οικογένεια. Τέλος, ο ψυχολογικός παράγοντας και τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του κάθε νέου ενήλικα αποτελούν σημαντικό κομμάτι στην απόφαση του για κινητικότητα. Ίσως αυτά τα σημεία να αποτελούν σημείο για μελλοντική ανάλυση σε έρευνα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Council of Europe. (2016). *THE COUNCIL OF EUROPE AND YOUTH POLICY: Support, assistance and resources for youth policy development in Member States*. Hungary: Directorate of Democratic Citizenship and Participation, Youth Department, Council of Europe.
- Council of Europe. (2020). *Council of Europe*. Ανάκτηση από Council of Europe Youth policy: <https://www.coe.int/en/web/youth/council-of-europe-youth-policy>
- The Gallup Organization. (2011). *Youth on the move*. Hungary: European Commission.
- A. Prieur and M. Savage. (2013, March 13). Emerging Forms of Cultural Capital. *Taylor and Francis Online*, σσ. 246-267. Ανάκτηση από <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14616696.2012.748930>
- Baldwin R., and Wyplosz C. (2017). Οικονομική Ολοκλήρωση, Αγορές Εργασίας και Μετανάστευση. Στο α. C. R. Baldwin, *Τα Οικονομικά της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης* (σσ. 270- 309). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα.
- Baldwin R., and Wyplosz C. (2017). Στοιχεία, Δίκαιο, Θεσμοί και ο Προϋπολογισμός. Στο α. C. R. Baldwin, *Τα Οικονομικά της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης* (σσ. 51- 98). Αθήνα: Εκδόσεις ΤΖΙΟΛΑ.
- Baldwin, R., and Wyplosz, C. (2017). *Τα Οικονομικά της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης*. Θεσσαλονίκη: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΖΙΟΛΑ.
- Ballatore, M., and Stavrou, S. (2017). Internationalisation policy as a (re)producer of social inequalities. The case of institutionalised student mobility. *Rassegna italiana di sociologia*. Research Gate.
- Banjac, M. (2014, Sep-Dec). GOVERNING YOUTH: CONFIGURATIONS OF EU YOUTH POLICY. *CEU Political Science Journal*, 9(3/4), σσ. 139-158.
- Bell, David N. F., and Blanchflower, David G. (2011, July 01). Young people and the Great Recession. *Oxford Review of Economic Policy*, 27(2), σσ. 241–267.
- Cairns D., Cuzzocrea V., Briggs D., and Veloso L. (2017). *The Consequences of Mobility*. Cham: Springer Nature.
- Council of Europe. (2016). *The Council of Europe and youth policy*. Directorate of Democratic Citizenship and Participation, Youth Department. Hungary: Directorate of Democratic Citizenship and Participation, Youth Department. Ανάκτηση από <https://rm.coe.int/16806da341>
- Council of Europe. (2020). *Council of Europe Youth policy*. Ανάκτηση από Council of Europe: <https://www.coe.int/en/web/youth/council-of-europe-youth-policy>
- Council of Europe. (2022). *The Council of Europe and the European Union*. Ανάκτηση από Council of Europe: <https://www.coe.int/el/web/portal/european-union>
- Council of Europe. (2022). *Youth: Ministerial Conferences*. Ανάκτηση από Council of Europe;: [https://www.coe.int/en/web/youth/ministerial-conferences#%2238711402%22:\[9\]](https://www.coe.int/en/web/youth/ministerial-conferences#%2238711402%22:[9])

- Council of the European Union. (1963). *Απόφαση του Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1963 περί θεσπίσεως των γενικών αρχών για την εφαρμογή κοινής πολιτικής επαγγελματικής κατάρτισεως*. Βρυξέλλες; Publications Office of the EU. Ανάκτηση από <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7bc95c31-a382-403f-8c69-d9733cb35247/language-el>
- CYSTAT. (2021). *Μεταναστευτική Κίνηση, Ετήσια*. Ανάκτηση από Στατιστική Υπηρεσία: https://cystatdb.cystat.gov.cy/pxweb/el/8.CYSTAT-DB/8.CYSTAT-DB__Population__4.Migration/1840010G.px/table/tableViewLayout1/
- CYSTAT. (2018). *ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ, ΘΑΝΑΤΟΙ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ*. Ανάκτηση από Στατιστική Υπηρεσία: https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/populationcondition_21main_gr/populationcondition_21main_gr?OpenForm&sub=1&sel=1
- Economic and Social Committee. (1975). *Opinion on education in the European Community*. Brussels: Official Journal of the European Communities. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51975IE0487&qid=1593097796289&from=EN>
- Europa. (2020, Νοεμβρίου 20). *Ευρωπαϊκή Ένωση*. Ανάκτηση από Επίσημος ιστότοπος της ΕΕ: https://europa.eu/european-union/about-eu/history_el
- European Commission. (2011). *COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT: On EU indicators in the field of youth*. Brussels: European Commission. Ανάκτηση από https://ec.europa.eu/assets/eac/youth/library/publications/indicator-dashboard_en.pdf
- European Commission. (2016). *Analytical underpinning for a New Skills Agenda for Europe*. Brussels: European Commission.
- European Commission. (2018). *EU Youth Strategy*. Ανάκτηση από European Commission: <https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy>
- European Commission. (2018). *Youth laws or national legislation on youth*. European Commission. Ανάκτηση από https://europa.eu/youth/d8/sites/default/files/inline-files/2018_youth_strat_1_youth_law_or_national_legislation_on_youth.pdf
- European Commission. (2022). *10 million Erasmus participants and counting*. Ανάκτηση από European Commission: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_130
- European Council. (1976). *Resolution of the Council and of the Ministers of Education, meeting within the Council of 9 February 1976 comprising an action programme in the field of education*. Official Journal of the European Communities. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:41976X0219&from=EN>
- European Parliament and The European Youth Forum. (1981). *RESOLUTION ON YOUTH ACTIVITIES*. Official Journal of the European Communities. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A51980IP0826>
- Euroscepticism in Times of Crisis: A Macro-Level Analysis of the Euro Crisis' Effects on Public Opinion and Party Competition on European Integration. (2019, October 24). *SpringerLink*, σσ. 31-55. Ανάκτηση από https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-24428-6_3

- Eurostat. (2014). *94 Eurostat regional yearbook 2014*. Eurostat. Ανάκτηση από <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5786257/KS-HA-14-001-04-EN.PDF/6e76839c-650e-43d9-80f8-ca12da933f07>
- Eurostat. (2019, December 11). *Statistics Illustrated*. Ανάκτηση December 21, 2019, από Eurostat: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/YTH_EMPL_090__custom_2273632/default/table?lang=en
- EUROSTAT. (2020). *Educational attainment statistics*. EUROSTAT. Ανάκτηση από http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Educational_attainment_statistics
- European Commission. (2018). Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee of the Regions- Engaging, Connecting and Empowering young people: A new EU Strategy. *Engaging, Connecting and Empowering young people: A new EU Strategy*. Brussels: European Commission. Ανάκτηση από https://europa.eu/youth/d8/sites/default/files/inline-files/youth_com_269_1_en_act_part1_v9.pdf
- Forsberg, S. (2015, May 28). 'The right to immobility' and the uneven distribution of spatial capital: negotiating youth transitions in northern Sweden. *Social & Cultural Geography*, σσ. 323-343.
- Geoffrey Bertram, Bernard Poirine. (2007). Island political economy. *HAL Archives- Ouvertes*, σσ. 325-373. Ανάκτηση από <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00974441/document>
- Kiilakoski, T. (2015). *Youth work and non-formal learning in Europe's education landscape and the call for a shift in education*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Ανάκτηση από https://www.academia.edu/21214669/Youth_work_and_non_formal_learning_in_Europe_s_education_landscape_and_the_call_for_a_shift_in_education?email_work_card=view-paper
- King, R.; Lulle, A.; Moroşanu, L., and Williams, A. (2016). *International Youth Mobility and Life Transitions in Europe: Questions, Definitions, Typologies and Theoretical Approaches*. Sussex: University of Sussex. Ανάκτηση από <https://core.ac.uk/download/pdf/42579147.pdf>
- M. Ballatore and S. Stavrou. (2017, April). Internationalisation policy as a (re)producer of social inequalities. The case of institutionalised student mobility. *RASSEGNA ITALIANA DI SOCIOLOGIA*. doi:10.1423/87309
- Montesquieu, B. d. (2017). Στοιχεία, Δίκαιο, Θεσμοί και ο Προϋπολογισμός. Στο Τ. Ο. Ολοκλήρωσης, R. Baldwin, and C. Wyplosz (σσ. 51- 98). Αθήνα: Εκδόσεις ΤΖΙΟΛΑ.
- Moreno, L., and Marí-Klose, P. (2013, Sep 30). Youth, family change and welfare arrangements: Is the South still so different? *Taylor & Francis*, σσ. 493-513. Ανάκτηση από <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14616696.2013.836400?needAccess=true>
- N. Trimikliniotis, S. Stavrou, and C. Demetriou. (2016). *ON-THE-MOVE -"The reality of free movement for young European citizens migrating in times of crisis"*. Nicosia: Cyprus National Report.
- P. G. Altbach and J. Knight. (2007). The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities. *Journal of Studies in International Education*, σσ. 290-305. Ανάκτηση από https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1028315307303542?casa_token=cBm4EQQ

OpToAAAAA:g5qHnhCbML3OojUAVJJ0t-
V5JnFyvp5uchUzpeCwNcoRbKOiZL9M9UdmE3Dh0R0chm4CGK8tDSRm

- S. Wyngaarden, S. Humphries, K. Skinner, E. Lobo Tosta, κ.α. (2022, Φεβρουάριος 6). 'You can settle here': immobility aspirations and capabilities among youth from rural Honduras. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. Ανάκτηση από <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1369183X.2022.2031922?needAccess=true>
- Staniscia, B.; Deravignone, L.; González-Martín, B.; and Pumares, P. (2019, Nov 23). Youth mobility and the development of human capital: is there a Southern European model? *Journal of Ethnic and Migration Studies*, σσ. 1-17. Ανάκτηση από <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1369183X.2019.1679417?scroll=top&needAccess=true>
- THE COUNCIL OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. (1987). Council Decision of 15 June 1987 adopting the European Community Action Scheme for the Mobility of University Students (Erasmus). 87/327/EEC, σσ. 0020 - 0024. Official Journal. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31987D0327:EN:HTML>
- Trimikliniotis N., Stavrou S., and Demetriou C. (2016). *The reality of free movement for young European citizens migrating in times of crisis. On-the-Move*. Nicosia: Cyprus National Report. Ανάκτηση από <https://euonthemove.eu/wp-content/uploads/2017/05/Cyprus-national-report.pdf>
- Trimikliniotis, N. (2013, November 13). Migration and Freedom of Movement of Workers: EU Law, Crisis and the Cypriot States of Exception. *Laws*, σσ. 440-468. Ανάκτηση από <https://www.mdpi.com/2075-471X/2/4/440/html>
- Trimikliniotis, N. (2017). *Mutual Learning Programme: DG Employment, Social Affairs and Inclusion* (σσ. 1-18). Norway: EUROPEAN COMMISSION.
- University of London. (2017). *The reality of free movement for young European citizens migrating in times of crisis*. London: University of London. Ανάκτηση από <https://london.ac.uk/news-and-opinion/reality-free-movement-young-european-citizens-migrating-times-crisis>
- Van Mol, C. , Caarls, K., and Souto-Otero, M. (2020, April 12). International student mobility and labour market outcomes: an investigation of the role of level of study, type of mobility, and international prestige hierarchies. *SpringerLink*, σσ. 1145–1171. Ανάκτηση από <https://link.springer.com/article/10.1007/s10734-020-00532-3>
- Van Mol, C. (2016). Migration aspirations of European youth in times of crisis. *Journal of Youth Studies*, 1303-1320. Ανάκτηση από <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13676261.2016.1166192>
- Weenink, D. (2008, December 1). Cosmopolitanism as a Form of Capital: Parents Preparing their Children for a Globalizing World. *British Sociological Association, Vol 42*(Issue 6).
- Βουλή των Αντιπροσώπων. (1994). *Ο περί Οργανισμού Νεολαίας Νόμος του 1994 εκδίδεται με δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας σύμφωνα με το Άρθρο 52 του Συντάγματος*. Επίσημη Εφημερίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας.
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (1984). 2η ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΟΔΟ ΤΟΥ 2ου ΚΟΙΝΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΝΕΩΝ.

1984/0120. Βρυξέλλες: Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:51984DC0255&qid=1593097796289&from=EN>

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (1993). Απόφαση της Επιτροπής της 22ος Οκτωβρίου 1993 για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 του Συμβουλίου περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας, όσον αφορά, ιδίως, την δημιουργία ενός δικτύου με την ονομασία EU. (σσ. 32-42). Βρυξέλλες: Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31993D0569&from=EN>

Ευρωπαϊκή Ένωση. (2022). *EUR-Lex*. Ανάκτηση από Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:white_paper

Ευρωπαϊκή Ένωση. (2022). *Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη*. Ανάκτηση από EUR-Lex : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0027>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (1985). Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς: "Λευκό Βιβλίο" που υποβάλλει η Επιτροπή στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (Μιλάνο, 28-29 Ιουνίου 1985). *Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς* (σσ. 1-57). Βρυξέλλες: Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ανάκτηση από <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/4ff490f3-dbb6-4331-a2ea-a3ca59f974a8/language-el>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2022). *Εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ*. Ανάκτηση από Ευρωπαϊκή Επιτροπή: https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/applying-eu-law_el

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2004). ΟΔΗΓΙΑ 2004/38/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 29ης Απριλίου 2004. *L 158*, σσ. 77-123. Στρασβούργο: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32004L0038>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της ΕΕ. (2004). Απόφαση αριθ. 2241/2004/ΕΚ του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 2004 σχετικά με το ενιαίο κοινοτικό πλαίσιο για τη διαφάνεια των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων (Eurorass). (σσ. 6-20). Στρασβούργο: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004D2241&from=el>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της ΕΕ. (2018). Απόφαση (ΕΕ) 2018/646 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 18ης Απριλίου 2018 για ένα κοινό πλαίσιο για την παροχή καλύτερων υπηρεσιών για τις δεξιότητες και τα επαγγελματικά προσόντα (Eurorass) και για την κατάργηση της απόφασης αριθ.2241/2004. (σσ. 42-50). Στρασβούργο: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. (2018). Σχέδιο ψηφίσματος του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, συνελθόντων στο πλαίσιο του Συμβουλίου σχετικά με πλαίσιο ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της νεολαίας. *Η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη νεολαία 2019-2027*. 61. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2018:456:FULL&from=EN>

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ)αριθ.1288/2013 του ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Δεκεμβρίου 2013 για τη θέσπιση του προγράμματος «Erasmus+»: το πρόγραμμα της Ένωσης για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό και για την κατάργηση. (2013). (σσ. 50-73). Στρασβούργο: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Κέντρο Euroguidance της Ελλάδας. (2012). *Οδηγός Κινητικότητας στην Ευρώπη για μαθητές, φοιτητές, νέους και κάθε ενδιαφερόμενο που αναζητεί ευκαιρίες για σπουδές και εργασία*. Νέα Ιωνία: ΚΑΜΠΥΛΗ. Ανάκτηση από https://www.tuc.gr/fileadmin/users_data/erasmus/_uploads/BOOKLET_MATHITON_teliko.pdf

Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου. (2017). *Εθνική Στρατηγική για τη Νεολαία (2017-2022)*. Λευκωσία: Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου. Ανάκτηση από https://youthpolicy.onek.org.cy/wp-content/uploads/ethniki_stratigiki2017-2022.pdf

Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος. (2007). *Ο περί του Δικαιώματος των Πολιτών της Ένωσης και των Μελών των Οικογενειών τους να Κυκλοφορούν και να Διαμένουν Ελεύθερα στη Δημοκρατία Νόμος του 2007 (7(I)/2007)*. Ανάκτηση από Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος: http://cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2007_1_7/index.html

Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος. (2015). *ΝΟΜΟΣ ΠΟΥ ΠΡΟΝΟΕΙ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΑΨΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ*. Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος. Ανάκτηση από http://cylaw.org/nomoi/arith/2015_1_184.pdf

Στατιστική Υπηρεσία. (2015). *Δημογραφική Έκθεση 2014*. Λευκωσία: Κυπριακή Δημοκρατία. Ανάκτηση από [https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/All/DF741DB164D96838C225807B003297A8/\\$file/DEMOGRAPHIC_REPORT-2014-271115.pdf?OpenElement](https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/All/DF741DB164D96838C225807B003297A8/$file/DEMOGRAPHIC_REPORT-2014-271115.pdf?OpenElement)

Σταύρου, Σ. (2021). *Διαδραστική Βάση Δεδομένων*. Ανάκτηση από YouthTrams: <https://youthtrams.com/>

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ. (1998). Απόφαση του Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρίου 1998 για την προώθηση ευρωπαϊκών περιόδων εναλλασσόμενης κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένης της μαθητείας. (σσ. 45-50). Βρυξέλλες: Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A31999D0051>

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2002). *Ψήφισμα του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, συνελθόντων στα πλαίσια του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2002 σχετικά με το πλαίσιο της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της νεολαίας*. Βρυξέλλες: Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ανάκτηση από https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/PRES_02_29

Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (1988). Απόφαση του Συμβουλίου της 16ης Ιουνίου 1988 για την έγκριση προγράμματος δράσης για την προώθηση των ανταλλαγών νέων μένα στην. *Πρόγραμμα «Νεολαία για την Ευρώπη»* (σσ. 42-46). Λουξεμβούργο: Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31988D0348&from=EL>

Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων . (1991). Απόφαση του Συμβουλίου της 29ης Ιουλίου 1991 για τη θέσπιση του προγράμματος «Νεολαία για την Ευρώπη» (δεύτερη φάση). «Νεολαία για την Ευρώπη» (δεύτερη φάση) (σσ. 25-30). Βρυξέλλες: Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31991D0395&from=EN>

Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (1976). *Ψήφισμα του Συμβουλίου της 9ης Φεβρουαρίου 1976 περί προγράμματος δράσεως υπέρ των διακινουμένων εργαζομένων και των μελών της οικογενείας τους.* ' Επίσημη 'Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A31976Y0214%2801%29>

Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (1984). ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 13ης Δεκεμβρίου 1984 για την κατάρτιση τρίτου κοινού προγράμματος με σκοπό να ευνοηθεί η ανταλλαγή νέων εργαζομένων μέσα στην Κοινότητα. 331 /38 . Βρυξέλλες: Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31984D0636&from=SL>

Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (1987). Απόφαση για την κατάρτιση προγράμματος δράσης «YES στην Ευρώπη» με στόχο την προώθηση των ανταλλαγών νέων— πρόταση απόφασης. 86/C 322/04. Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων . Ανάκτηση από https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:JOC_1986_322_R_0141_01&qid=1593097796289&from=EN

Τμήμα Εργασίας. (2022). *Νέα / Ανακοινώσεις.* Ανάκτηση από Τμήμα Εργασίας: <http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dl/dl.nsf/All/A7B793EB06024D0EC22581CB004230D3?OpenDocument>

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. (2022). *Δωρεάν Προγράμματα Κατάρτισης Ψηφιακών Δεξιοτήτων από το Κέντρο Παραγωγικότητας.* Ανάκτηση από Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων: <http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/mlsi.nsf/home-el/home-el?OpenForm#example4/0>

Ψήφισμα του Συμβουλίου και των Αντιπροσώπων των Κυβερνήσεων των Κρατών Μελών συνελθόντων στα πλαίσια του Συμβουλίου της 14ης Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με το σχέδιο δράσης για την κινητικότητα. (2000). (σσ. 4-10). Βρυξέλλες: Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2000:371:FULL&from=EL>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΕ			
Χρονολογία	Τίτλος Πολιτικής	Πηγή	Περιγραφή - Σημαντικά Σημεία
1972	Council of Europe Youth policy	Συμβούλιο της Ευρώπης	Το Συμβούλιο της Ευρώπης δεσμεύεται για την ανάπτυξη της πολιτικής για τη νεολαία και την εργασία των νέων στην Ευρώπη, καθιστώντας το ΣτΕ κύριο φορέα του τομέα της Νεολαίας. Ταυτόχρονα ιδρύεται το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Νεολαίας με σκοπό να παρέχει οικονομική υποστήριξη σε διεθνείς δραστηριότητες νεολαίας που οργανώνονται από οργανώσεις νεολαίας. Η ιδέα είναι να προωθηθούν οι ευρωπαϊκές ενώσεις νέων με την υποστήριξη πολυμερών δραστηριοτήτων νεολαίας, παράλληλα με αυτές που έχουν συμφωνηθεί διμερώς από τα κράτη μέλη.
1985	1η Υπουργική Διάσκεψη Υπεύθυνων για τη Νεολαία, με τίτλο "Participation of young people in society", Στρασβούργο, 17-19 Δεκεμβρίου 1985, MJN-1 (85) 6	Συμβούλιο της Ευρώπης	1η υπουργική διάσκεψη, που οργανώθηκε στο Στρασβούργο το 1985 με θέμα «Συμμετοχή των νέων». Σκοπό είχε να θεωρήσουν τους νέους ως εταίρους στην εφαρμογή των πολιτικών για τη νεολαία και να επισημοποιήσουν την υποστήριξη για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων νεολαίας εντός του Ευρωπαϊκού Κέντρου Νεολαίας και του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Νεολαίας και για την επεξεργασία ευρωπαϊκών νομικών μέσων για θέματα που σχετίζονται με τη νεολαία (συστάσεις, συμβάσεις κ.λπ.). Μετά από πρόταση αυτής της Διάσκεψης, η Επιτροπή Υπουργών αναγνώρισε την ανάγκη να καταστεί μόνιμη αυτή η μορφή συνεργασίας, και το 1988, αποφάσισε να μετατρέψει την ad hoc Επιτροπή Εμπειρογνομόνων για Θέματα Νέων (CAHJE) σε μια Ευρωπαϊκή Διευθύνουσα Επιτροπή Διακυβερνητικών Συνεργασιών στον τομέα της νεολαίας (CDEJ).

1988	2η Υπουργική Διάσκεψη Υπεύθυνων για τη νεολαία, με τίτλο "«Οι στρατηγικές για τις ευρωπαϊκές πολιτικές για τη νεολαία προς το έτος 2000», Όσλο, 11-12 Απριλίου 1988, MJN-2 (88) 9	Συμβούλιο της Ευρώπης	Το 2ο Συνέδριο, με θέμα «Οι στρατηγικές για τις ευρωπαϊκές πολιτικές για τη νεολαία προς το έτος 2000» επικεντρώθηκε στην ανάπτυξη των βασικών συνθηκών για μια εξαντλητική πολιτική για τη νεολαία σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, τονίζοντας ιδίως την ανάγκη για καλύτερη κοινωνική και επαγγελματική ένταξη των νέων στην κοινωνία, ιδίως των κοριτσιών και των νέων γυναικών, καθώς και των νέων σε μειονεκτική θέση και περιθωριοποιημένων νέων. Επικεντρώθηκε επίσης στη σημασία της διεθνούς συνεργασίας στην ανάπτυξη της πολιτικής για τη νεολαία στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του Συμβουλίου της Ευρώπης. Σε αυτή τη διάσκεψη σημαντική ήταν η έγκριση, από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, της σύστασης αριθ. R (90) 7 σχετικά με την ενημέρωση και την παροχή συμβουλών για τους νέους, που καθορίζει τα ποιοτικά κριτήρια από αυτή την άποψη. Αυτό ήταν το πρώτο διεθνές νομικό κείμενο που αναγνωρίζει το δικαίωμα των νέων στην ενημέρωση.
1990	3η Υπουργική Διάσκεψη Υπεύθυνων για τη νεολαία, με τίτλο "Νεανική Κινητικότητα στην Ευρώπη", Λισαβόνα, 20-21 Σεπτεμβρίου 1990	Συμβούλιο της Ευρώπης	Κύριος στόχος της διάσκεψης ήταν η κινητικότητα των νέων. Στο 3ο Συνεδρίου, οι υπουργοί διαπίστωσαν με ικανοποίηση την αυξημένη κινητικότητα των νέων από την Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη. Συνέστησαν την προώθηση της κινητικότητας των νέων στην Ευρώπη, ιδίως με τη σύνταξη διεθνών νομικών μέσων ή άλλων, προκειμένου να προσφέρουν επαρκείς εγγυήσεις για την εφαρμογή συντονισμένων μέτρων υπέρ της κινητικότητας των νέων στην Ευρώπη. Αυτές οι προσπάθειες υπέρ της κινητικότητας των νέων οδήγησαν στη δημιουργία Μερικής Συμφωνίας για την Κάρτα Νεολαίας για την κινητικότητα των νέων στην Ευρώπη το 1991 · την έγκριση, το 1994, της σύστασης R. (94) 4 της Επιτροπής Υπουργών για την προώθηση της εθελοντικής υπηρεσίας των νέων στην Ευρώπη · την έγκριση, το 1995, της σύστασης R. (95) 18 της Επιτροπής Υπουργών για την προώθηση της κινητικότητας των νέων στην Ευρώπη.

1993	4η Υπουργική Διάσκεψη Υπεύθυνων για τη νεολαία με τίτλο "Νέοι στην Ευρύτερη Ευρώπη", Βιέννη, 13-15 Απριλίου 1993	Συμβούλιο της Ευρώπης	<p>Η 4η διάσκεψη που διοργανώθηκε στη Βιέννη το 1993 ήταν ιδιαίτερα σημαντική καθώς πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της διεύρυνσης του Συμβουλίου της Ευρώπης σε νέα κράτη μέλη. Οι υπουργοί συμφώνησαν για τη συνέχιση των ευρωπαϊκών πολιτικών για τη νεολαία με στόχο την περαιτέρω προώθηση της συμβολής των νέων στην ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών. Κύρια επιτεύγματα ήταν η δημιουργία ενός δεύτερου Ευρωπαϊκού Κέντρου Νεότητας σε μια χώρα της Κεντρικής Ευρώπης, η ανάπτυξη ενός ευρωπαϊκού δικτύου εθνικών κέντρων νεολαίας καθώς και η δημιουργία ενός Ειδικού Ταμείου, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Νεολαίας, για να αυξηθεί η συμμετοχή των νέων Ευρωπαίων, ιδίως εκείνων από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Στόχος να συμφωνήσουν οι υπουργοί να εφαρμόσουν μια πολιτική για τη νεολαία εστιάζοντας στην ευρωπαϊκή ιθαγένεια των νέων βάσει των αξιών του Συμβουλίου της Ευρώπης.</p>
1995	Πρώτη Άτυπη συνάντηση Ευρωπαίων υπουργών που είναι αρμόδιοι για τη νεολαία "Αξιολόγηση και προοπτικές εργασίας των νέων στο Συμβούλιο της Ευρώπης", 3-4 Μαΐου 1995, Λουξεμβούργο, MJN-INF (95) 1	Συμβούλιο της Ευρώπης	<p>Η πρώτη άτυπη διάσκεψη, το Λουξεμβούργο (1995) ασχολήθηκε με ζητήματα όπως η οικοδόμηση μιας πολυπολιτισμικής Ευρώπης μέσω της βελτίωσης της δημοκρατικής και κοινωνικής συνοχής, συνεργασία μεταξύ του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συνεργασία με τα νέα κράτη μέλη. Εισηγήθηκαν να αναθεωρηθεί η εθνική πολιτική για τη νεολαία και συμφώνησαν εταιρική σχέση με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Πληροφοριών και Συμβουλευτικής για τους Νέους (ERYICA).</p>

1998	5η Υπουργική Διάσκεψη Υπεύθυνων για τη νεολαία, με τίτλο "Ενεργοί πολίτες σε μια μελλοντική Ευρώπη. Ανθρώπινα δικαιώματα- Συμμετοχή- Αλληλεγγύη", Βουκουρέστι, Ρουμανία, 27-29 Απριλίου 1998	Συμβούλιο της Ευρώπης	<p>Σε αυτό το συνέδριο συζητήθηκαν θέματα όπως της περεταίρω ανάπτυξης της ενεργού συμμετοχής των νέων, αλλά σημαντικό ήταν ότι συνέστησε επίσης την προώθηση της μη τυπικής εκπαίδευσης / μάθησης και την ενίσχυση της συνεργασίας με όλους τους σχετικούς τομείς του Συμβουλίου της Ευρώπης και άλλων διεθνών οργανισμών σε θέματα που σχετίζονται με τη νεολαία. Τα κύρια επιτεύγματα αυτής της συνεδρίας ήταν :</p> <p>α) η μεταρρύθμιση του τομέα της νεολαίας με στόχο την προσαρμογή των δομών και των προγραμμάτων του στη νέα πραγματικότητα της σύγχρονης κοινωνίας, των νέων και της εργασίας των νέων ·</p> <p>β) το άνοιγμα του τομέα της νεολαίας του Συμβουλίου της Ευρώπης σε νέους εταίρους που συμμετέχουν στην εργασία των νέων ·</p> <p>την τυποποίηση της συνεργασίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της υπογραφής σύμβασης τον Ιούλιο του 1998 ·</p> <p>γ) Εργασία για νέες μορφές συμμετοχής των νέων και εμπόδια σε αυτές</p> <p>δ) την εκπόνηση Σύστασης (2003) 8 της Επιτροπής Υπουργών στα κράτη μέλη σχετικά με την προώθηση και αναγνώριση της άτυπης εκπαίδευσης / μάθησης των νέων ·</p> <p>ε) τη δημιουργία βραβείου του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προώθηση της συμμετοχής των νέων.</p>
2000	ΑΠΟΦΑΣΗ αριθ. 1031/2000/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 13ης Απριλίου 2000 για τη θέσπιση του προγράμματος κοινοτικής δράσης «Νεολαία»	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο	<p>Απόφαση αριθ. 1031/2000/ΕΚ, της 13ης Απριλίου 2000, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο θέσπισαν το πρόγραμμα κοινοτικής δράσης «Νεολαία», βάσει του άρθρου 149 της συνθήκης, το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή από την Επιτροπή, με στόχο να μπορέσουν οι νέοι να αποκτήσουν γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες, που θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένα από τα θεμέλια της μελλοντικής τους ανάπτυξης, και να συμμετάσχουν με υπευθυνότητα στον πολιτικό βίο ώστε να αποβούν ενεργά μέλη της κοινωνίας.</p>
2001	ΟΔΗΓΙΑ 2001/29/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 22ας Μαΐου 2001 για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	<p>1) Η εφαρμογή της ανοικτής μεθόδου συντονισμού θα πραγματοποιηθεί μέσω μιας προσέγγισης ευέλικτης και προσαρμοσμένης στον τομέα της νεολαίας, με σεβασμό των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών και σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας.</p> <p>2) Ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και αρχή της μη εφαρμογής διακρίσεων</p> <p>3) Οι νέοι, είτε είναι οργανωμένοι είτε όχι, καθώς και οι οργανώσεις νέων, ως αντιπρόσωποι των νέων, θα πρέπει να συμμετέχουν στις εργασίες επεξεργασίας του πλαισίου συνεργασίας, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο.</p>

			<p>4) ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΝΟΥΝ τις τέσσερις θεματικές προτεραιότητες όπως προτείνονται στη Λευκή Βίβλο και ως προς τη σπουδαιότητα των οποίων είναι σύμφωνα τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 14ης Φεβρουαρίου 2002:</p> <p>α) συμμετοχή· β) πληροφόρηση· γ) εθελοντικές δραστηριότητες μεταξύ των νέων· δ) μεγαλύτερη κατανόηση και γνώση της νεολαίας</p>
2001	<p>Λευκό Βιβλίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: Μια νέα πνοή για την Ευρωπαϊκή Νεολαία Βρυξέλλες, 21.11.2001 COM(2001) 681 τελικό</p>	<p>Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων</p>	<p>Τα προβλήματα της νεολαίας και οι ενέργειες που γίνονται υπέρ της παίρνουν ευρωπαϊκή διάσταση, προκειμένου να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα και να αξιοποιηθούν όλα τα αρμόδια όργανα που χαρακτηρίζουν κάθε επίπεδο παρέμβασης. Το Λευκό Βιβλίο προτείνει ένα πλαίσιο ευρωπαϊκής συνεργασίας αποτελούμενο από δύο γενικές πτυχές: την εφαρμογή ανοικτής μεθόδου συντονισμού στον ειδικότερο τομέα της νεολαίας και την καλύτερη συνεκτίμηση της διάστασης της νεολαίας και σε άλλες πολιτικές.</p>
2002	<p>Ψήφισμα του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, συνελθόντων στα πλαίσια του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2002 σχετικά με το πλαίσιο της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της νεολαίας (2002/C 168/02)</p>	<p>Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης</p>	<p>Το Συμβούλιο, της 27ης Ιουνίου 2002, θέσπισε το πλαίσιο της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της νεολαίας, που περιλάμβανε την εφαρμογή της ανοικτής μεθόδου συντονισμού και της ενσωμάτωσης θεμάτων νεολαίας σε άλλες πολιτικές, καθώς και το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου του 2005 ως μια από τις πράξεις που θα συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων της Λισαβώνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση, την ανανεωμένη κοινωνική ατζέντα όπου στοχοθετούνται η νεολαία και τα παιδιά ως κύρια προτεραιότητα</p>
2002	<p>6η Υπουργική διάσκεψη Υπεύθυνων για τη νεολαία, με τίτλο «Η νεολαία που χτίζει την Ευρώπη», Θεσσαλονίκη, 7-9 Νοεμβρίου 2002,</p>	<p>Συμβούλιο της Ευρώπης</p>	<p>Το 6ο Συνέδριο το 2002 στη Θεσσαλονίκη, με θέμα «Νέοι που χτίζουν την Ευρώπη», επιβεβαίωσε εκ νέου τις αρχές και τους βασικούς στόχους των πολιτικών για τη νεολαία στην Ευρώπη, όπως να διευκολύνουν την πρόσβαση των νέων στην αγορά εργασίας μέσω κατάλληλων προγραμμάτων κατάρτισης, να προωθήσει τις κατάλληλες μορφές αναγνώρισης εμπειριών και ικανοτήτων που αποκτώνται από νέους μέσω της μη τυπικής μάθησης, ιδίως μέσω της εργασίας των νέων και να προωθήσει την κινητικότητα των νέων καθώς και την πρόσβαση των νέων, ιδίως από μειονεκτούσες ομάδες, σε πληροφορίες και νέες τεχνολογίες. Στο τέλος αυτής της Διάσκεψης, οι υπουργοί ενέκριναν δύο ψηφίσματα, ένα για την κατάσταση των νέων σε περιοχές συγκρούσεων και ένα για τις προτεραιότητες του τομέα της νεολαίας του Συμβουλίου της Ευρώπης για την περίοδο 2003-2005.</p>

2005	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΩΝ ΒΡΥΞΕΛΛΩΝ 22 και 23 ΜΑΡΤΙΟΥ 2005 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ (Παράρτημα Ι: Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία) 7619/1/05 REV 1, Βρυξέλλες	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία. Στη συνάρτηση της γήρανσης του ευρωπαϊκού πληθυσμού, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κρίνει απαραίτητο να επωφεληθούν οι Ευρωπαίοι νέοι από σύνολο πολιτικών και μέτρων που να εντάσσονται πλήρως στη στρατηγική της Λισαβώνας. Το Σύμφωνο για τη Νεολαία αποσκοπεί στη βελτίωση της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της κινητικότητας, της επαγγελματικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης των Ευρωπαίων νέων, καθώς και στη διευκόλυνση του συνδυασμού επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής.
2005	7η Υπουργική διάσκεψη Υπεύθυνων για τη νεολαία, με τίτλο «Ανθρώπινη αξιοπρέπεια και κοινωνική συνοχή: αντιδράσεις της πολιτικής για τη νεολαία στη βία», Βουδαπέστη, 23-24 Σεπτεμβρίου 2005	Συμβούλιο της Ευρώπης	Έκθεση σχετικά με την εφαρμογή των συμπερασμάτων της 6ης Διάσκεψης των Ευρωπαίων Υπουργών Νεολαίας (Θεσσαλονίκη, 7-9 Νοεμβρίου 2005). Σε αυτή τη διάσκεψη το κύριο θέμα ήταν ο ρόλος της πολιτικής για τη νεολαία και της εργασίας των νέων στην πρόληψη της βίας, καλώντας τα συμβαλλόμενα κράτη στην Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Σύμβαση να εφαρμόσουν, στο πλαίσιο των πολιτικών τους για τη νεολαία και της πολιτικής για τη νεολαία, μέτρα καθώς και προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που να υποστηρίζουν τη δέσμευση των νέων για μείωση και πρόληψη της βίας στην καθημερινή ζωή.
2008	8η Διάσκεψη στο Κίεβο το 2008 με θέμα «Το μέλλον της πολιτικής για τη νεολαία του Συμβουλίου της Ευρώπης: Ατζέντα 2020», 10-11 Οκτωβρίου 2008, CM/Res(2008)23	Συμβούλιο της Ευρώπης	Σε αυτό το συνέδριο τέθηκαν προτεραιότητες που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία για να απολαμβάνουν όλοι οι νέοι ίσα δικαιώματα και ευκαιρίες στην καθημερινή τους ζωή και ύπαρξη διασφάλισης της πλήρους απόλαυσης των νέων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας. Επίσης, γίνεται λόγος για την κοινωνική ένταξη των αποκλεισμένων νέων και για τη διασφάλιση της πρόσβασης τους στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική ζωή, ιδίως μέσω της προώθησης και της αναγνώρισης της μη τυπικής εκπαίδευσης /μάθησης.
2009	Συμπεράσματα του συμβουλίου της 12ης Μαΐου 2009 σχετικά με ένα στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης («ΕΚ 2020»), (2009/C 119/02)	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Η Επιτροπή της ΕΕ ανακοινώνει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών το νέο πλάνο για την Ευρωπαϊκή συνεργασία έως το 2020 με τίτλο «Ένα επικαιροποιημένο στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στην εκπαίδευση και την κατάρτιση». Οι τέσσερις στρατηγικοί στόχοι ήταν η εφαρμογή της διά βίου μάθησης και ενίσχυση της κινητικότητας, η βελτίωση της ποιότητας εκπαίδευσης και κατάρτισης, η ανάπτυξη της ισοτιμίας και της ενεργού συμμετοχής στα κοινά και η προαγωγή της καινοτομίας και δημιουργικότητας σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης.

2009	Ψήφισμα του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2009 για ένα ανανεωμένο πλαίσιο ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της νεολαίας (2010-2018) 2009/C 311/01	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Προτείνεται ένα ανανεωμένο πλαίσιο για τον καθορισμό στρατηγικής για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της νεολαίας κατά την προσεχή δεκαετία με στόχο i) τη δημιουργία περισσότερων και ίσων ευκαιριών για όλους τους νέους στον τομέα της εκπαίδευσης και στην αγορά εργασίας, και ii) την προώθηση της ενεργού συμμετοχής στα κοινά, της κοινωνικής ένταξης και της αλληλεγγύης μεταξύ όλων των νέων.
2012	9η Διάσκεψη στην Αγία Πετρούπολη, Ρωσική Ομοσπονδία, με θέμα «Η πρόσβαση των νέων στα δικαιώματα: ανάπτυξη καινοτόμων πολιτικών για τη νεολαία», 23-25 Σεπτεμβρίου 2012	Συμβούλιο της Ευρώπης	Στόχοι αυτού του συνεδρίου ήταν να γίνει ένας απολογισμός για τα σημαντικά επιτεύγματα για την ανάπτυξη πολιτικής για τη νεολαία (Ατζέντα 2020) που συζητήθηκαν στο προηγούμενο συνέδριο στο Κίεβο (2008), όπως και το ρόλο των υπουργών των διάφορων χωρών για τη μετάδοση ορθών πρακτικών όσον αφορά την πολιτική για τη νεολαία στις αντίστοιχες χώρες τους. Τελικά δεν επιτεύχθηκε, αφού δεν μπορούσε να συμφωνηθεί από όλα τα κράτη μέλη.
2018	Κατάσταση των νέων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συνοδευτικό του εγγράφου "ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ, Δέσμευση, σύνδεση και ενδυνάμωση των νέων: μια νέα στρατηγική για τη νεολαία της ΕΕ, Βρυξέλλες, 22 Μαΐου 2018	Έγγραφο Εργασίας των Υπηρεσιών της Επιτροπής	Αποτελεί το ανανεωμένο πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της νεολαίας, ή "Στρατηγική για τη Νεολαία της ΕΕ", στο οποίο καλύπτει την περίοδο από το 2010 έως το 2018.

2018	<p>Σχέδιο ψηφίσματος του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, συνελθόντων στο πλαίσιο του Συμβουλίου σχετικά με πλαίσιο ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της νεολαίας: Η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη νεολαία 2019-2027, 2018/C 456/01, 18 Δεκεμβρίου 2018</p>	<p>Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης</p>	<p>Οι νέοι που βιώνουν κοινωνικοοικονομικό αποκλεισμό συνήθως γίνονται λιγότερο ενεργοί πολίτες και χάνουν την εμπιστοσύνη τους στους θεσμούς του κράτους. Η Ευρώπη θέλει να το αλλάξει αυτό και να αναδείξει στα άτομα αυτά ότι οι ίδιοι μπορούν να επιτύχουν θετικές αλλαγές στην κοινωνία. Χρειάζεται οι δράσεις της ΕΕ για τη νεολαία να αντικατοπτρίζουν τις ανάγκες των νέων και να αναδεικνύει μέσα από αυτές τα ταλέντα και τις δυνατότητές τους.</p>
------	---	--	---

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑΝΙΚΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ			
Χρονολογία	Τίτλος Πολιτικής	Πηγή	Περιγραφή - Σημαντικά Σημεία
1963	63/266/ΕΟΚ: Απόφαση του Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1963 περί θεσπίσεως των γενικών αρχών για την εφαρμογή κοινής πολιτικής επαγγελματικής κατάρτισεως	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	<p>Με την επιτάχυνση της κοινής αγοράς, και των νέων αναγκών που δημιουργούνται, προκαλούνται προβλήματα επαγγελματικής κατάρτισεως. Για το λόγο αυτό αυξάνεται η ανάγκη πραγματοποίησης της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, τονίζοντας ότι "πρέπει να γίνεται σεβαστό το θεμελιώδες δικαίωμα καθενός να επιλέγει ελεύθερα το επάγγελμα του, το ίδρυμα και τον τόπο εκπαίδευσής του, καθώς και τον τόπο εργασίας". Για πρώτη φορά η ΕΕ με την απόφαση του Συμβουλίου θεσπίζει τις γενικές αρχές για την εφαρμογή κοινής πολιτικής επαγγελματικής κατάρτισεως των νέων ενηλίκων.</p>

1974	Opinion on education in the European Community	Official Journal of the European Communities No C 58 of 18 May 1974, page 20.	Τον Ιανουάριο του 1973, η Επιτροπή δημιούργησε μια νέα διεύθυνση XII με αρμοδιότητα την έρευνα για την επιστήμη και την εκπαίδευση. Στις 11 Μαρτίου 1974, η Επιτροπή υπέβαλε στο Συμβούλιο τις προτάσεις της για δράση στον τομέα της εκπαίδευσης στην ανακοίνωσή της «Εκπαίδευση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα». Στην ανακοίνωση αυτή, η Επιτροπή περιέγραψε το πρόγραμμα της εκπαιδευτικής συνεργασίας σε τρεις ευρύτερους τομείς: (i) την κινητικότητα, ιδίως για τους μαθητές, για το διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό και για τους εκπαιδευτικούς και τους νέους· (ii) την εκπαίδευση παιδιών διακινούμενων εργαζομένων· (iii) μια ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση, ιδίως η εκμάθηση ξένων γλωσσών, η μελέτη της Ευρώπης, η συνεργασία μεταξύ ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ευρωπαϊκών σχολείων. Η Επιτροπή πρότεινε τη σύσταση Ευρωπαϊκής Επιτροπής Εκπαιδευτικής Συνεργασίας, η οποία θα συμβούλευε την Επιτροπή σχετικά με την εκπόνηση και την ανάπτυξη προγράμματος δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης.
1976	Ψήφισμα του Συμβουλίου και των Υπουργών Εκπαίδευσης, Συνεδρίαση του Συμβουλίου της 9ης Φεβρουαρίου 1976 που περιλαμβάνει πρόγραμμα δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης	Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	Επισήμανε ότι για να επιτύχουν ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης, χρειάζεται να δοθεί μια ευρωπαϊκή διάσταση στην εμπειρία των εκπαιδευτικών και των μαθητών στα δημοτικά και δευτεροβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα της Κοινότητας. Χρειάζεται να οργανωθούν σύντομες επισκέψεις μελέτης και ανταλλαγής εκπαιδευτικών, όπως επίσης τόνισε τη σημασία της προώθησης της κινητικότητας και της ανταλλαγής μαθητών και εκπαιδευτικών στην Κοινότητα. Στο άρθρο 14 προτείνονται δράσεις σε κοινοτικό επίπεδο προκειμένου να προωθηθεί η ελεύθερη κυκλοφορία και η κινητικότητα του διδακτικού προσωπικού, των μαθητών και των ερευνητών. Κάποιες από αυτές ήταν το ζήτημα της ανάπτυξης κοινής πολιτικής για την είσοδο φοιτητών από άλλα κράτη μέλη σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, επέκταση των εθνικών προγραμμάτων, υποτροφιών, και ερευνητικών και διδακτικών υποτροφιών, και η εξάλειψη των εμποδίων στην κινητικότητα των φοιτητών και του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού των πανεπιστημίων.

1981	RESOLUTION ON YOUTH ACTIVITIES, EE C 77 της 6.4.1981, σ. 58	European Parliament and The European Youth Forum	Προτείνεται το δεύτερο πρόγραμμα για την προώθηση των ανταλλαγών νέων εργαζομένων, εξέταση μέτρων από την Επιτροπή που θα ενθαρρύνουν τις μεγάλες επιχειρήσεις σε όλη την ΕΟΚ να αυξήσουν την κινητικότητα των εργαζομένων τους. Επίσης, παρουσιάζονται προτάσεις για τη δημιουργία ενός οργανισμού ανταλλαγής νέων της ΕΟΚ για τη βελτίωση της προώθησης ανταλλαγών ομάδων νέων όλων των ειδών και των νέων που φοιτούν στο σχολείο, σπουδάζουν ή εργάζονται ή είναι άνεργοι, είτε ανήκουν σε οργανισμούς είτε όχι, συμπεριλαμβανομένων ειδικών μέτρων υπέρ των νέων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση λόγω χαμηλού εισοδήματος, διαμονής σε υποανάπτυκτη περιοχή ή σωματικής ή ψυχικής αναπηρίας.
1984	2η ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΟΔΟ ΤΟΥ 2ου ΚΟΙΝΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΝΕΩΝ, COM (84) 255 Vol. 1984/0120, Βρυξέλλες, 18 Μαΐου 1984	Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	Αναθέτει την πρακτική οργάνωση των ανταλλαγών των νέων σε ανεξάρτητους, υπεύθυνους φορείς, με ένα σύστημα "σύμβασης"/ χάρτης στον οποίο περιγράφεται η φύση, ποιότητα και εφαρμογή των ανταλλαγών που αποδέχεται η Επιτροπή. Δικαίωμα στην ανταλλαγή έχουν οι νέοι ηλικίας 18 έως 28 ετών, που είτε έχουν παρακολουθήσει βασική κατάρτιση και/ ή έχουν αποκτήσει πρακτική επαγγελματική πείρα και έχουν αρχίσει να εργάζονται πριν από την ηλικία των 20 ετών. Επίσης, έγιναν τροποποιήσεις για τους πόρους στις μακροπρόθεσμες ανταλλαγές, για να αποκατασταθεί η ισορροπία μεταξύ βραχυπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης ανταλλαγής, λόγω της αυξημένης ζήτησης τους σε σχέση με τις βραχυπρόθεσμες ανταλλαγές.
1984	ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 13ης Δεκεμβρίου 1984 για την κατάρτιση τρίτου κοινού προγράμματος με σκοπό να ευνοηθεί η ανταλλαγή νέων εργαζομένων μέσα στην Κοινότητα (84/636/ΕΟΚ)	Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	Απόφαση για τους νέους εργαζόμενους, υπήκοοι ενός κράτους μέλους, ηλικίας μεταξύ 18 και 28 ετών, μπορούν να γίνουν δεκτοί στις ανταλλαγές εάν απασχολούνται ή είναι διαθέσιμοι στην αγορά εργασίας σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία και την εθνική πρακτική, ή εάν διαθέτουν βασική επαγγελματική κατάρτιση ή πρακτική επαγγελματική εμπειρία.
1985	Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς: "Λευκό Βιβλίο" που υποβάλλει η Επιτροπή στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (Μιλάνο, 28-29 Ιουνίου 1985)	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο	Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε τα συμπεράσματα της ad hoc επιτροπής για μια Ευρώπη των Πολιτών που κάνουν έκκληση για την προώθηση των ανταλλαγών των νέων στην Κοινότητα και τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού δικτύου ανταλλαγών νέων εντός και μεταξύ των κρατών μελών.

15. 12.1986	ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ, 13 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1986 (86/C 322/04), Απόφαση για την κατάρτιση προγράμματος δράσης «YES στην Ευρώπη» με στόχο την προώθηση των ανταλλαγών νέων— πρόταση απόφασης COM(86) 52 τελικό	Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	Απόφαση του Συμβουλίου που εγκρίνει το πρόγραμμα δράσης «YES για την Ευρώπη» για την προώθηση των ανταλλαγών των νέων στην Κοινότητα κατά την περίοδο 1987-1989. Δικαίωμα στην ανταλλαγή έχουν οι νέοι μεταξύ 15 έως 26 ετών για επισκέψεις που διαρκούν συνήθως 1 έως 3 εβδομάδες σε άλλο κράτος μέλος. Η Επιτροπή αναλαμβάνει να καλύψει όλα τα έξοδα και να θέσει όλα τα μέσα που διαθέτει για την προώθηση της ανάπτυξης της ανταλλαγής των νέων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.
1987	87/327 / ΕΟΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 15ης Ιουνίου 1987, για την έγκριση του προγράμματος δράσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την κινητικότητα των φοιτητών πανεπιστημίου (Erasmus)	Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι θεμελιώδεις στόχοι της κοινής πολιτικής επαγγελματικής κατάρτισης, που ορίζονται στη δεύτερη αρχή της απόφασης 63/266 / ΕΟΚ, αποσκοπούν ιδίως στο να επιτρέψουν σε κάθε άτομο να φτάσει στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο επαγγελματικής κατάρτισης. Και βάση της απόφασης του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976 (5) επιτρέπει στην Επιτροπή να εφαρμόσει αρχικά μέτρα για την προώθηση της πανεπιστημιακής συνεργασίας στην Κοινότητα. Με βάση τις πιο πάνω αρχές, λαμβάνεται η απόφαση για θέσπιση του προγράμματος δράσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την κινητικότητα των φοιτητών πανεπιστημίου (ERASMUS) προκειμένου να αυξηθεί σημαντικά η κινητικότητα στην Κοινότητα και να προωθηθεί η μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ των πανεπιστημίων, που εφαρμόζεται από την 1η Ιουλίου 1987. Στόχος ήταν να αποκτήσει η Κοινότητα επαρκές ανθρώπινο δυναμικό, που να έχει αποκτήσει οικονομική και κοινωνική εμπειρία άλλων κρατών μελών, όπως και να αυξήσει τη συνεργασία των πανεπιστημίων για τη βελτίωση της ποιότητας στην εκπαίδευση. Έτσι θα εδραιωθεί η έννοια της Ευρώπης των πολιτών.
1988	ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 16ης Ιουνίου 1988 για την έγκριση προγράμματος δράσης για την προώθηση των ανταλλαγών νέων μένα στην Κοινότητα — Πρόγραμμα «Νεολαία για την Ευρώπη» (88/348/ΕΟΚ)	Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	Εγκρίνεται το πρόγραμμα «Νεολαία για την Ευρώπη» με σκοπό την προώθηση των ανταλλαγών των νέων, ηλικίας 15 μέχρι 25 ετών, στην Κοινότητα για το χρονικό διάστημα από 1η Ιουλίου 1988 μέχρι 31η Δεκεμβρίου 1991. Τα μέτρα αυτά αφορούν τους νέους, καθώς και τις οργανώσεις των νέων, τα άτομα που διοργανώνουν κοινωνικοεκπαιδευτικές δραστηριότητες για νέους, τους μη κυβερνητικούς οργανισμούς τις δημόσιες αρχές και όλους τους άλλους φορείς που μπορούν να παίξουν κάποιο ρόλο στην προώθηση ή τη διοργάνωση των ανταλλαγών των νέων, με σκοπό να τους δοθεί η δυνατότητα να αποκτήσουν ικανότητες χρήσιμες για την ενεργό και

			επαγγελματική ζωή τους ως νέων και ως ενηλίκων μέσα στην Κοινότητα.
1991	ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 29ης Ιουλίου 1991 για τη θέσπιση του προγράμματος «Νεολαία για την Ευρώπη» (δεύτερη φάση) (91 /395/ΕΟΚ)	Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	Η δεύτερη φάση του προγράμματος «Νεολαία για την Ευρώπη», η οποία αποσκοπεί στην προώθηση των ανταλλαγών και της κινητικότητας των νέων στην Κοινότητα, που εφαρμόστηκε με την απόφαση αυτή για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 1992 έως την 31 Δεκεμβρίου 1994. Η Κοινότητα αναλαμβάνει θετικές δράσεις για μειονεκτούντες νέους, όπως επίσης, σε πειραματική βάση χορηγούνται ενισχύσεις σε διεθνή σχέδια που αποσκοπούν στη συμμετοχή των νέων σε δραστηριότητες εθελοντικής παροχής υπηρεσιών σε άλλο κράτος μέλος.
1993	ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 22ας Οκτωβρίου 1993 για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 του Συμβουλίου περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας, όσον αφορά, ιδίως, την δημιουργία ενός δικτύου με την ονομασία EURES (EURocean Employment Services), (93/569/ΕΟΚ)	Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	Δημιουργία του ευρωπαϊκού δικτύου υπηρεσιών αποκαλούμενο EURES (EURocean Employment Services — Ευρωπαϊκές Υπηρεσίες Απασχολήσεως), για την ανάπτυξη των ανταλλαγών πληροφοριών και τη συνεργασία μεταξύ των κοινοτήτων της ΕΕ, σχετικά με την προσφορά και ζήτηση εργασίας, ενώ μετά από απόφαση διαπιστώθηκε ότι το σύστημα SEDOC (Système Européen de Diffusion des Offres et des Demandes d'Emploi en Compensation — Ευρωπαϊκό Σύστημα Διεθνούς Πληροφόρησης για την Προσφορά και τη Ζήτηση Εργασίας) δεν ανταποκρίνεται πλέον στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας στην Ευρώπη και έπρεπε να καταργηθεί.
1995	ΑΠΟΦΑΣΗ αριθ. 818/95/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Μαρτίου 1995 για την έγκριση της τρίτης φάσης του προγράμματος «Νεολαία για την Ευρώπη»	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Θεσπίζει την τρίτη φάση του προγράμματος κοινοτικής δράσης «Νεολαία για την Ευρώπη», που καλύπτει την πολιτική συνεργασίας στον τομέα της νεολαίας, συμπεριλαμβανομένων των ανταλλαγών νέων εντός της Κοινότητας και με τρίτες χώρες. Το πρόγραμμα θεσπίζεται για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 1995 έως την 31 Δεκεμβρίου 1999.

1995	Λευκό Βιβλίο για την εκπαίδευση και την κατάρτιση, Βρυξέλλες, 29.11.1995, COM(95) 590	Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	Μέσα από το Λευκό Βιβλίο αναγνωρίζεται η σημαντικότητα της ανάπτυξης των δεξιοτήτων ενός ατόμου που παρέχονται από τους επίσημους θεσμούς και των δεξιοτήτων που έχει αποκτήσει μέσα από την επαγγελματική του πρακτική και τις προσωπικές του πρωτοβουλίες όσον αφορά την κατάρτιση, όπως είναι οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ ειδικοτήτων, οι επαγγελματικές εμπειρίες και η κινητικότητα.
1998	ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 21ης Δεκεμβρίου 1998 για την προώθηση ευρωπαϊκών περιόδων εναλλασσόμενης κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένης της μαθητείας (1999/51/ΕΚ)	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Δημιουργία του εγγράφου «Ευρωπαϊκό βιβλιάριο κατάρτισης (Eurorpass - Κατάρτιση)», που θα πιστοποιεί στο επίπεδο της Κοινότητας την περίοδο ή τις περιόδους κατάρτισης ενός ατόμου σε άλλο κράτος μέλος.
2000	ΑΠΟΦΑΣΗ αριθ. 1031/2000/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 13ης Απριλίου 2000 για τη θέσπιση του προγράμματος κοινοτικής δράσης «Νεολαία»	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο	Απόφαση αριθ. 1031/2000/ΕΚ, της 13ης Απριλίου 2000, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο θέσπισαν το πρόγραμμα κοινοτικής δράσης «Νεολαία», βάσει του άρθρου 149 της συνθήκης, το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή από την Επιτροπή, με στόχο να μπορέσουν οι νέοι να αποκτήσουν γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες, που θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένα από τα θεμέλια της μελλοντικής τους ανάπτυξης, και να συμμετάσχουν με υπευθυνότητα στον πολιτικό βίο ώστε να γίνουν ενεργά μέλη της κοινωνίας. Τονίζεται επίσης η σημαντικότητα της κινητικότητας των νέων στον ανταγωνισμό της αγοράς εργασίας και αναπτύσσονται μέτρα για την ανταλλαγή των νέων σε κράτη μέλη της ΕΕ και σε τρίτα κράτη.
2000	Ψήφισμα του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών συνεληθόντων στα πλαίσια του Συμβουλίου της 14ης Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με το σχέδιο δράσεις για την κινητικότητα, C 371	Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	Με σκοπό την μείωση των εμποδίων στην κινητικότητα, το Συμβούλιο της ΕΕ και οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών υποβάλουν σχέδιο με 42 μέτρα, που χωρίζονται σε 4 κεφάλαια. Αυτά τα μέτρα αφορούν την ανάπτυξη της πολυγλωσσίας, τη χρηματοδότηση της κινητικότητας, την αύξηση της κινητικότητας και την οργάνωση των χρονοδιαγραμμάτων, καθώς και την αξιοποίηση των περιόδων κινητικότητας και την αναγνώριση της αποκτώμενης πείρας.

2002	ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ στο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης "Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ — ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ", Βρυξέλλες, 15 Ιανουαρίου 2002, COM(2002)14 τελικό	Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	Το 2000 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβώνας έθεσε ως στόχο "να καταστεί η Ένωση η πιο δυναμική, ανταγωνιστική, βιώσιμη οικονομία της γνώσης που θα προσφέρει πλήρη απασχόληση και ισχυρή οικονομική και κοινωνική συνοχή". Η Επιτροπή υπέβαλε ένα σχέδιο δράσης σχετικά με τις δεξιότητες και την κατάργηση των εμποδίων στην κινητικότητα, επενδύοντας περισσότερο στην εκπαίδευση και στη δια βίου μάθηση για τη δημιουργία δικτύων και κέντρων έρευνας και εκπαίδευσης για την ενθάρρυνση της ευρωπαϊκής κινητικότητας.
2002	2408η σύνοδος του Συμβουλίου - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑ - Βρυξέλλες, 14 Φεβρουαρίου 2002, Στόχοι του προγράμματος εργασίας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Σύμφωνα με τις οδηγίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Στοκχόλμης, το Συμβούλιο και η Επιτροπή συμφώνησαν σε μια έκθεση που περιέχει ένα λεπτομερές πρόγραμμα εργασίας για την παρακολούθηση των μελλοντικών συγκεκριμένων στόχων των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη που θα πρέπει να επιτευχθούν μέχρι το 2010. Στόχοι ήταν η υψηλότερη ποιότητα της εκπαίδευσης, όλοι να έχουν πρόσβαση στη δια βίου μάθηση ανεξαρτήτως ηλικίας, και να αποτελέσει η Ευρώπη αγαπημένο προορισμό για κάθε φοιτητή/ ερευνητή/ μελετητή από όλες τις περιοχές του κόσμου.
2002	ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ, ΣΥΝΕΛΘΟΝΤΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 27ης Ιουνίου 2002 σχετικά με το πλαίσιο της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της νεολαίας (2002/C 168/02)	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Το Συμβούλιο της Ευρώπης και οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών ζητούν: α) να συμπεριληφθεί η πτυχή «νεολαία» σε άλλες πολιτικές και προγράμματα, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σύμφωνα με τις προτεραιότητες που καθορίζονται στη Λευκή Βίβλο (εκπαίδευση, διά βίου μάθηση, κινητικότητα, απασχόληση και κοινωνική ένταξη, καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, αυτονομία), καθώς και άλλες προτεραιότητες που θα καθορισθούν από το Συμβούλιο σε συνεργασία με την Επιτροπή.
2004	Απόφαση αριθ. 2241/2004/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 2004, σχετικά με το ενιαίο κοινοτικό πλαίσιο για τη διαφάνεια των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων (Europass)	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Έχοντας ως στόχο τη βελτίωση της διαφάνειας των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων για να διευκολυνθεί η κινητικότητα εντός της Κοινότητας, καταργεί την απόφαση 1999/51/ΕΚ με σκοπό να αντικατασταθεί με παρόμοιο έγγραφο ευρύτερης εμβέλειας, με στόχο την καταγραφή όλων των περιόδων διεθνικής κινητικότητας που ολοκληρώθηκαν οπουδήποτε στην Ευρώπη για σκοπούς μάθησης, σε οιοδήποτε επίπεδο και για οιοδήποτε αντικείμενο, εφόσον πληρούνται κατάλληλα ποιοτικά κριτήρια".

2011	ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 492/2011 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 5ης Απριλίου 2011 που αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων στο εσωτερικό της Ένωσης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Σκοπός ήταν η ενίσχυση της ευαισθητοποίησης των κρατών μελών της Κοινότητας για την καταπολέμηση των διακρίσεων, την ισότητα των φύλων και την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και να ανοίξουν και να διευκολύνουν την πρόσβαση των υπηκόων της Ένωσης σε θέσεις του δημόσιου τομέα τους σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης, όπως ερμηνεύεται από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
2013	ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1288/2013 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Δεκεμβρίου 2013 για τη θέσπιση του προγράμματος «Erasmus+»: το πρόγραμμα της Ένωσης για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό και για την κατάργηση των αποφάσεων αριθ. 1719/2006/ΕΚ, αριθ. 1720/2006/ΕΚ και αριθ. 1298/2008/ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Θεσπίζεται το πρόγραμμα «Erasmus+» για δράση της Ένωσης στον τομέα της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της νεολαίας και του αθλητισμού, το οποίο εφαρμόζεται για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 2014 έως την 31η Δεκεμβρίου 2020. Αυτό το πρόγραμμα καλύπτει όλα τα επίπεδα και είδη εκπαίδευσης για δια βίου μάθηση και επιδιώκει τη βελτίωση του επιπέδου των βασικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων κυρίως αυτών που αφορούν την αγορά εργασίας
2016	Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2016/Ψ 202?01)	Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Η ΕΕ παρέχει στους πολίτες της ελευθερία, ασφάλεια και δικαιοσύνη, αφαιρεί τα εσωτερικά σύνορα, εξασφαλίζοντας την ελεύθερη διακίνηση των προσώπων και διαμονή τους σε άλλο κράτος μέλος, σε συνδυασμό με κατάλληλα μέτρα για έλεγχο στα εξωτερικά σύνορα, του μετανάστες και στους αιτούντες ασυλία για πρόληψη και καταστολή της εγκληματικότητας. Κάθε πολίτης της Ένωσης που διαμένει σε άλλο κράτος μέλος εκτός της χώρας του "έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθε στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας του, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους" (σύμφωνα με το Άρθρο 22, πρώην άρθρο 19 της ΣΕΚ). Δίνεται έμφαση στην κυκλοφορία των μισθωτών και μη μισθωτών εργαζομένων, θεσπίζοντας ένα σύστημα που να εξασφαλίζει τα δικαιώματά τους.

2018	Απόφαση (ΕΕ) 2018/646 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 18ης Απριλίου 2018 για ένα κοινό πλαίσιο για την παροχή καλύτερων υπηρεσιών για τις δεξιότητες και τα επαγγελματικά προσόντα (Eurorpass) και για την κατάργηση της απόφασης αριθ. 2241/2004/ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Η απόφαση 2241/2004/ΕΚ που θέσπισε το πλαίσιο Eurorpass θα πρέπει να αντικατασταθεί από νέο πλαίσιο για την αντιμετώπιση των μεταβαλλόμενων αναγκών. Το νέο πλαίσιο Eurorpass θα πρέπει να ικανοποιεί τις ανάγκες και τις προσδοκίες όλων των μεμονωμένων τελικών χρηστών, όπως σπουδαστές, άτομα που αναζητούν εργασία, εθελοντές, άτομα τρίτων χωρών κτλ.
2018	Ανακοίνωση της Επιτροπής της 22 Μαΐου 2018, προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Δέσμευση, Σύνδεση και Ενδυνάμωση των νέων: μια νέα ΕΕ	Ευρωπαϊκή Επιτροπή	Τον Δεκέμβριο του 2016 η Επιτροπή της ΕΕ δεσμεύτηκε να ενισχύσει μετά το 2018 την συμμετοχή των νέων στα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα και να ενισχύσει την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της νεολαίας. Η Επιτροπή πρότεινε νέα στρατηγική της ΕΕ για τη νεολαία, βασισμένη στα επιτεύγματα της προηγούμενης, βελτιώνοντας την προσβασιμότητα, την ορατότητα και τον αντίκτυπό της για να εξασφαλίσει καλύτερη συμμετοχή των νέων .
2019	ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2019/499 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 25ης Μαρτίου 2019 για τη θέσπιση διατάξεων σχετικά με τη συνέχιση των εν εξελίξει δραστηριοτήτων μαθησιακής κινητικότητας του προγράμματος Erasmus+ που θεσπίσθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1288/2013, στο πλαίσιο της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ένωση	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Με τη γνωστοποίηση τη αποχώρησης του Ην. Βασιλείου από την ΕΕ αυτόματα αποχωρεί και από όλα τα προγράμματα που συμμετέχει μέσω της ΕΕ, με αποτέλεσμα να αποχωρεί κατά τη διάρκεια της περιόδου προγραμματισμού 2014-2020 του προγράμματος Erasmus+. Για τη συνέχιση των δραστηριοτήτων μαθησιακής κινητικότητας η Επιτροπή και το Ηνωμένο Βασίλειο θα πρέπει να συνάψουν σε νέα συμφωνία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΗ ΟΜΑΔΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ

Ομάδα Εστίασης για το Erasmus:

Πρόσωπο Α: άνδρας, 30 ετών, Κύπριος, σπούδασε Πληροφορική (computer science) στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, μεταπτυχιακό από το York στην Αγγλία για μουσική παραγωγή. Είναι από τη Λευκωσία και οι γονείς είναι και οι δύο καθηγητές (ο πατέρας είναι καθηγητής μαθηματικών και η μητέρα καθηγήτρια γαλλικών). Είναι παντρεμένος και έχει 3 γάτους. Δεν πήγε Erasmus.

Πρόσωπο Β: άνδρας, σχεδόν 31 ετών, σπούδασε μουσικός στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, έκανε μεταπτυχιακό στη Σκωτία στο University of Aberdeen πάνω στην τέχνη του ήχου. Τώρα διδάσκει κιθάρα και το πρόγραμμα του της ηχογράφησης. Είναι από τη Λευκωσία. Οι γονείς είναι και οι δύο απόφοιτοι πανεπιστημίου (ο πατέρας είναι καθηγητής θεολόγος και η μητέρα είναι δασκάλα στη δημοτική εκπαίδευση). Δεν πήγε Erasmus, αλλά το σκεφτόταν.

Πρόσωπο Γ: γυναίκα, 28 ετών, σπούδασε Κοινωνιολογία, Κοινωνικές και Πολιτικές Επιστήμες στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, τελείωσε το 2018 και ήθελε να κάνει μεταπτυχιακό στη Γερμανία αλλά δεν τα κατάφερε. Έχει ένα παιδί 2 χρονών και δουλεύει ως Κοινωνικός Λειτουργός στη Γερμανία. Είναι από τη Ρουμανία και για 10 χρόνια ζούσε στην Λεμεσό. Πήγε Erasmus στη Γερμανία κατά το 3ο έτος φοίτησής της.

Πρόσωπο Δ: άνδρας, 33 ετών σχεδόν 34, σπούδασε στο Intercollage στη Λευκωσία Λογιστική, δεν έκανε μεταπτυχιακό και είναι από τη Λευκωσία. Ο πατέρας του τελείωσε το πανεπιστήμιο στην επιστήμη των υπολογιστών, η μητέρα του ήταν αρχιτέκτονας στην Κυβέρνηση.. Συμμετείχε στο πρόγραμμα Erasmus+, όχι με το exchange student που πηγαίνουν οι μαθητές για σπουδές στο εξωτερικό.

Πρόσωπο Ε: γυναίκα, 22 ετών, σπουδάζει στο Πανεπιστήμιο Κύπρου Αρχιτεκτονική. Από το Μένοικο, Λευκωσία. Η μητέρα της δουλεύει σε ιδιωτικό γραφείο. Δεν έχει σπουδάσει. Το προηγούμενο εξάμηνο πήγε με το Erasmus στην Ιταλία, στην Πάρμα.

Πρόσωπο ΣΤ: γυναίκα, 22 ετών, συμφοιτήτρια της «Ε», στο Πανεπιστήμιο Κύπρου στο τμήμα Αρχιτεκτονικής. Είναι από τη Λεμεσό. Ο πατέρας της είναι στο Frederick μόνιμος υπάλληλος και η μητέρα της τραπεζικός. Πήγαν μαζί Erasmus το προηγούμενο εξάμηνο στην Ιταλία, στην Πάρμα.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Το θέμα μου είναι για την νεανική κινητικότητα. Θέλω να επικεντρωθούμε στο πρόγραμμα Erasmus, είτε επήτε είτε όχι. Θέλω να πει ο καθένας τους λόγους που επήε ή δεν επήε κατά τη διάρκεια των σπουδών του σε Erasmus. Θέλω να μου πείτε εμπειρίες που μπορεί να είχατε, δυσκολίες που μπορεί να είχατε. Εν θελώ να ντραπείτε να ανοικτείτε. Μπορεί να παίζουν ρόλο τα οικονομικά, μπορεί να παίζουν ρόλο οι κοινωνικές σας σχέσεις, το οικογενειακό σας περιβάλλον... θέλω να μου ανοικτείτε, να μου μιλήσετε τζαι να μου πείτε τους λόγους που επήτε ή δεν επήτε Erasmus.

Πρόσωπο ΣΤ: Να ξεκινήσω εγώ;

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Ναι.

Πρόσωπο ΣΤ: Βασικά Erasmus, εσυζητούσαμε το τζαι λίο με τις κοπέλες, επήαμε 4 κοπέλες μαζί με την «Ε». Σκοπός ήταν κυρίως επειδή σπουδάζουμε Κύπρο, οπότε δεν είχαμε.. δεν σπουδάζουμε εξωτερικό για να δούμε κάτι διαφορετικό, έτσι επιλέξαμε να πάμε σαν παρέα στο εξωτερικό έτσι για ένα εξάμηνο. Η αλήθεια δυσκολίες ήβραμε, παραπάνω με το σπίτι. Εν μας εβοηθήσαν να

έβρουμε σπίτι. Καθόλου. Οπότε ήταν λίγο δύσκολο να πάμε... εμεινίσκαμε σε ένα σπίτι με ένα δωμάτιο, 4 κοπέλες. Είχαμε ένα σαλόνι που ο καναπές εγινίσκεται κρεβάτι στην ουσία τζαι είμασταν λίγο στριμογμένες. Το budget που μας επρόσφερε το πανεπιστήμιο ήταν σχετικά καλό, ήταν καλά τα λεφτά. Ανάλογα με την απόσταση διούν μας παραπάνω, αν δεν κάμνω λάθος. Οι εμπειρίες που επιάσαμε ήταν πολλές. Ντάξει, είδαμε λίγο.. επειδή είπαμε τζαι Ιταλία, ήταν εύκολη η διακίνηση μας με τα τρένα, είδαμε πάρα πολλά διαφορετικά πράματα. Εκμεταλλευτήκαμε το στο full. Δεν εμείναμε σπίτι, να το πω έτσι. Τζαι εβοήθησε μας ο καιρός, ο κοβιντ είχε κάπως υποχωρήσει, οπότε ήταν πιο καλά τα πράματα. Ναι. Ντάξει, νομίζω εν μοναδική εμπειρία τζαι ήταν πολλά θετικό το ότι πήγαμε στο εξωτερικό. Είχαμε την ευκαιρία να φκούμε έξω.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Η γλώσσα γενικά, το πανεπιστήμιο ποτζί ήταν καλό, εβοήθησε σας, εν είσχετε κάποιο πρόβλημα μετά που ήρτετε ποδά Κύπρο, με το ΠΚ;

Πρόσωπο ΣΤ: Η αλήθεια, το ΠΚ, ντάξει εβοήθησε μας, οι κοπέλες που ήρταμε πίσω. Απλώς το πρόβλημα μας ήταν με το σπίτι. Το πανεπιστήμιο στη Πάρμα τωρά ήταν λίγο πιο δύσκολα τα πράματα. Ήταν δύσκολη η επικοινωνία. Εν μας απαντούσαν στο Teams, έπρεπε να βρεθούμε τζιαμέ, υπάρχει ακόμα βασικά μια ασυνενωσία. Τωρά εκαταφέραμε τζαι εσυμπληρώσαμε κάποια χαρτιά μας. Είχαμε λάθη πάνω σε κάποια έντυπα τα οποία εστείλαμε πολλές φορές αλλά εν εδιορθωθήκασυν... η γλώσσα 'ντάξει. Στην Ιταλία εν μιλούν αγγλικά. Εν λίγο δύσκολο η συνενόηση. Εν παραπάνω νοηματική μπορώ να πω (γελά). 'Ντάξει. Είμασταν 4 κοπέλες οπότε μπορώ να πω ήταν τζαι κάπως καλύτερα τα πράματα. Αν ήμουν μόνη μου μπορεί να ήταν πιο δύσκολο.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Εν θα ήθελες να πάεις μόνη σου δηλαδή Erasmus, εν θα το επιδίωκες.

Πρόσωπο ΣΤ: Όι, εν θα το επιδίωκα. Ήθελα παρέα να πάω.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: το οικογενειακό σου περιβάλλον εστήριξε σε τζαι οικονομικά τζαι ψυχολογικά;

Πρόσωπο ΣΤ: Ε βασικά οι δικόι μου ήταν κάπως «Να πάεις». Ε, ναι, ντάξει, εβοηθήσαν με οικονομικά, επειδή εν ναι, ήταν τούτο, εν εμεινήσκαμε στην ίδια πόλη για πολλή τζαιρό, το σπίτι ήταν λίγο έξω που την Πάρμα, οπότε το budget, ακόμα τζι αν ήταν καλό που μας εδιούσε το πανεπιστήμιο, εχρηιαζούμασταν το κάτι τις παραπάνω για μπορούμε να δούμε περισσότερα πράματα.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Ευχαριστούμε «ΣΤ». έχει κάποιος κάτι να ρωτήσει;

Πρόσωπο Α: Εε, το Πανεπιστήμιο στη Πάρμα ήταν αγγλικά;

Πρόσωπο ΣΤ: Εε ήταν αγγλικά, ναι, είχε τα ιταλόφωνα και αγγλόφωνα τμήματα. Εε, είχαμε μόνο ένα μάθημα που επιάσαμε που υποτίθεται ήταν στα αγγλικά αλλά ο καθηγητής εν εμιλούσε πολλά καλά αγγλικά. Τζαι ήταν κάπως... 'ντάξει, να σας τα πω έτσι λίγο που- πάνω- που- πάνω, έλεγε μας ας πούμε. Μπορεί να μας εδιούσε σημασία προς το τέλος του μαθήματος ή τζαι καθόλου. Εξέραμε όμως τι εχρειάζετον να κάμουμε στις εργασίες. 'Ντάξει, ήταν πολλά πιο χαλαρά απ' ότι είμαστε τωρά στα μαθήματα, εν μας εδιούσαν τόση σημασία.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Ωραία. «Ε» θέλεις να μας πεις κι εσύ;

Πρόσωπο Ε: Εε, βασικά 'ντάξει, επειδή είχαμε τα ίδια μαθήματα με την ΣΤ, εν τα ίδια πράματα. 'Ντάξει η επικοινωνία ήταν λίγο δύσκολη γιατί εν ηξέραν αγγλικά, αλλά ακόμα τζαι τζίνιοι που εξέραν (δεν ακούγεται καθαρά). Οι καθηγητές των μαθημάτων ήταν πολλά καλοί, τα άτομα που ήταν υπεύθυνοι για το.. να μας βοηθήσουν να έβρουμε τα μαθήματα, να συμπληρώσουμε τις φόρμες

μας.. 'ντάξει, εδυσκολευτήκαμε αρκετά μπορώ να πω. Επήαμε πολλές φορές στα γραφεία τους όμως χωρίς αποτέλεσμα.. εβασανηστήκαμε αρκετά με τα χαρτιά. Εε, τι άλλο να πω, να συμπληρώσω; Βασικά, το γενικό εν ότι, εκαταλάβαμεν ότι η σπουδή μας στο εξωτερικό είναι πολλά πιο εύκολη από ότι την περνούμε στην Κύπρο (γέλιο).

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Εν πιο απαιτητικοί οι καθηγητές του ΠΚ;

Πρόσωπο Ε: Ναι, να σου πω έχσει τζαι τα θετικά του. Δειούν μας πολλή σημασία οι καθηγητές, ξέρω – 'γω, ποτζεί στο κύριο τους μάθημα ήταν.. 'ντάξει μπορεί να φτέει τζαι το ότι ήταν online ποτζεί, εε.. εν μας εδιούσαν πολλή σημασία οι καθηγητές. Εκάμαν μας μια παρουσίαση τζαι απλά στο τέλος εζητούσασιν κάποια πράματα, εστέλλαν μας τα γραπτώς «θέλουμε το τάδε, το τάδε, το τάδε» χωρίς να θωρούν ενδιαμέσα τι έκαμες, πως πάεις τζαι ξέρω –'γω, ενώ στην Κύπρο εν συνέχεια που πάνω σου, να πω την αλήθεια.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Εν τζαι ήταν πιο χαλαρά επειδή είσασταν του Erasmus τζαι είχαν σας εσάς πιο χαλαρούς;

Πρόσωπο Ε: Εε..ενξέρω να σου πω την αλήθεια, τα μαθήματα που επιάσαμε ήταν μόνο που Erasmus άτομα. Εν είχε του Πανεπιστημίου της Πάρμας μόνιμα, οπότε αν ένηξέρω αν παίζει κάποιο ρόλο.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Οκ. Οικονομικά ήσουν οκ με το budget του Erasmus; Εχρειάστηκες έξτρα ...;

Πρόσωπο Ε: Εε..να σου πω, γενικά με τα ενοίκια τους ποτζεί μπορώ να σου πω ότι εν ακριβά για το τί παίρνεις, αλλά τα λεφτά που διούσιν εν εντάξει. Τωρά αν .. εν δική σου επιλογή αν θέλεις να ταξιδέψεις σίγουρα εν να χρειαστείς και που το δικό σου budget λεφτά.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Βασικά, εκαλήφκαν τις βασικές σας ανάγκες, φαντάζομαι.

Πρόσωπο Ε: Ναι, ναι. Το ενοίκιο και το ψούμισμα.

Πρόσωπο Γ: Έχω περιέργεια πόσα λεφτά τους έδιναν το μήνα για το Erasmus στην Ιταλία, διότι ξέρω ότι αναλόγως τις χώρες σου δίνουν διαφορετικό ποσό. Ας πούμε, εμένα στη Γερμανία μου έδωσε 700 ευρώ το μήνα, και αν ήταν πιο «φτωχή» χώρα θα ήταν στα 500 νομίζω, ας πούμε στη Ρουμανία, δηλαδή αλλάζει αυτό. Έχω εγώ περιέργεια, αν γίνεται να.. αν θέλετε να μου πείτε.

Πρόσωπο Ε: Ναι, αλλάζει. Αλλάζει. Για εμάς στην Ιταλία ήταν 720 εν νε ΣΤ; Αλλά εδιούσαμε η κάθε μια μας 350 ευρώ ενοίκιο σε ένα διαμέρισμα ενός υπνοδωματίου ε τζαι εμέναμε 4 άτομα με 350 η κάθε μια. Ναι. Ήταν τζαι γενικά δύσκολο να έβρεις τζαι τόπο, οπότε ναι.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Οι γονείς σου ας πούμε ήταν πολλά θετικοί, το οικογενειακό σου περιβάλλον εστήριξε σε να πάεις στο εξωτερικό; Επίσης, για μένα εν σημαντικό να δω τα άτομα που εν σε σχέση αν εν εύκολο τους να αφήσουν την σχέση τους για να παν 4-5 μήνες στο εξωτερικό.

Πρόσωπο Ε: Ε, να σου πω. Η μάμα μου σίγουρα ήταν πάρα πολλά θετική. Ήταν κάπως «ναι, να το κάμεις, τζαι τα λεφτά εν να τα 'βρουμε τζαι εν μια εμπειρία που αν δεν την περάσεις τωρά, τζαι ειδικά με το βοήθημα που χρηματοδοτούν.. εν πολλά δύσκολο να το κάμεις ύστερα που μόνος σου. Οπότε ναι, ήταν πάρα πολλά υποστηρικτική η οικογένεια μου σε τούτο το θέμα. Τωρά σε θέμα σχέσης ήταν σίγουρο αρκετά δύσκολο να πάρεις την απόφαση, αλλά αρκεί να (διακόπηκε)...

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: «Γ» θέλεις να ξεκινήσεις εσύ; Να μας πεις εσύ την δική σου εμπειρία;

Πρόσωπο Γ: Ναι, εγώ πήγα Erasmus στη Γερμανία, στη Φρανκφούρτη, στο Goethe Πανεπιστήμιο και λόγους που πήγα στη Γερμανία, δεν πολλοί είχα λόγους. Επήα έτσι, μου άρεσαν τα Γερμανικά, ήθελα να πάω Γερμανία από μικρή. Δεν ξέρω, ήμουν ερωτευμένη με τη γλώσσα. Και γι' αυτό. Εε, οικογενειακό περιβάλλον, βοήθεια. Ναι, βασικά, εγώ όταν σπούδαζα, πήγα στο 3ο χρόνο εγώ Erasmus, ένα semester και έχω δουλέψει κιάλας, έχω μαζέψει λίγα λεφτά. Δεν μπορούσες να πας έτσι, διότι η πρώτη δόση που μου έδωσαν από το Erasmus ήταν μετά από 2 μήνες. Δηλαδή εγώ, αν δεν με βοηθούσαν οι γονείς μου πως θα περνούσα; Δεν ξέρω. Δυσκολίες.. είχα στο να βρω σπίτι, διότι έπρεπε να βρω online. Δεν είχα κάποια βοήθεια για να βρω, ούτε για τα μαθήματα να βρω. Όλα όλα όλα έπρεπε να τα βρω μόνη μου. Μαθήματα, καθηγητές, σπίτι, όλα. Και ναι, εγώ πήγα μόνη μου. Δεν πήγα...δεν ήθελα φίλους ή ξέρω 'γω. Αν είχα κάποιον καλώς, αλλιώς κι έτσι μια χαρά ήταν. Πέρασα τέλεια. Οι δυσκολίες με το σπίτι που έλεγα, ναι, γιατί έπρεπε να το βρω online και είχα κλείσει ένα σπίτι και έπρεπε να δώσω deposit και μετά τελευταία στιγμή, τελευταία μέρα μου λέει «ξέρεις εσύ είσαι ξένη και δεν σε εμπιστεύομαι, το δίνω σε ένα Γερμανό». Έπαθα σοκ, μια εβδομάδα πριν να φύγω. Δεν είχα σπίτι, δεν είχα... ήταν όλα έτοιμα, τα εισιτήρια και όλα και ναι, τελικά κάρμα, βρήκα την τελευταία στιγμή. Και είχα και κάποιους γνωστούς της μάνας μου από τη Ρουμανία. Δηλαδή τυχαία ήταν και αυτοί κοντά στην πόλη και με βοήθησαν, ήρθαν, με πήραν με το αυτοκίνητο και με πήγαν να μιλήσουμε για το συμβόλαιο του σπιτιού γιατί δεν πολλομίλαγα Γερμανικά. Ενώ για να πας Erasmus έπρεπε να έχεις γλώσσα γερμανικά B1 και ο καθηγητής μας υπογράφη και πήγα. Τα μαθήματα μου, ήταν, είχα ένα μάθημα στα αγγλικά, είχα μόνο ένα μάθημα στα γερμανικά που πήγαινα εκεί μόνο για να είμαι εκεί για την παρουσία και μετά πήγα στην εξέταση και του λέω «δεν μπορώ να σας πω τίποτα, δεν καταλαβαίνω λέξη από αυτά που λέτε. Δεν μπορώ να περάσω αυτό το τεστ» και έτσι σοκαρίστηκε κι αυτός, βγήκα από την τάξη. Αυτό το μάθημα μόνο δεν πέρασα. Τα υπόλοιπα τα πέρασα όλα. Γερμανικά, αγγλικά, όπως τα κατάφερα. Εε, τι άλλο; Εμπειρίες. Έχω γνωρίσει και κάποιους Έλληνες εδώ. Φιλίες έκανα. Ήθελα να γυρίσω μετά όπως είπα να κάνω μάστερ αλλά έχω γυρίσει στη Γερμανία, αλλά δεν έκανα μάστερ. Βρήκα δουλειά, έκανα παιδάκι, ξερω 'γω και είμαι ακόμα εδώ. Έχω κάνει τότε και κατά τη διάρκεια του Erasmus κάποιους φίλους, και ακόμα κρατάμε επαφή. Δηλαδή ήρθα εδώ και ακόμα είχα φίλους. Η κοπέλα δουλεύει στην ελληνική πρεσβεία, ο άλλος είναι στην τράπεζα, η άλλη είναι οδοντίατρος. Ξέχασα κάτι; Αυστηροί στη Γερμανία. Οι καθηγητές είναι πολύ αυστηροί. Δηλαδή έπρεπε να κάνω μία εργασία, η πλαστογραφία μου ήταν λίγο παραπάνω απ' όσο έπρεπε (γελά) και μου λέει ο καθηγητής «εγώ δεν περίμενα από σένα τέτοιο πράγμα». Και λέω «πω πω τί έκανα;» μου λέει 'ντάξει, πλαστογραφία full, λέω «'ντάξει, δεν έμαθα να τα κάνω καλύτερα, συγγνώμη, να κάνω άλλο τεστ ή να δοκιμάσω να κάνω την εργασία» μου λέει «'ντάξει, δεν πειράζει θα σε περάσω». Ήταν τελικά καλός μαζί μου. Αλλά γενικάείδναι είναι αυστηροί. Και με τους υπόλοιπους Γερμανούς που είναι στο Πανεπιστήμιο, δεν περνάς έτσι. Μου φαίνεται σε σχέση με την Κύπρο είναι πιο χαλαρά στην Κύπρο. Εε, σχέση είχα και δεν είχα. So, πέρασα καλά. Αν θέλεις να με ρωτήσεις κάτι άλλο, δεν ξέρω αν τα είπα όλα.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Εκάληψες με. Να το δούμε και μετά στη συζήτηση αν θα προσθέσετε που μόνοι σας κάτι.

Πρόσωπο Α: αν είχες σοβαρή σχέση στην Κύπρο, ήταν να εξακολουθούσες να επήγαινες Γερμανία για Erasmus;

Πρόσωπο Γ: Ναι, γιατί πάντα κάνω ότι θέλω (γελιο) και οι γονείς μου δεν ήταν έτσι, πολύ happy να πάω μόνη μου, δηλαδή σε ξένη χώρα, εγκληματικότητα μεγάλη, και τους λέω εντάξει, αν θέλετε να με βοηθήσετε καλώς αλλιώς εγώ πάω μόνη μου και εντάξει. Το ίδιο θα έκανα και με σχέση. Και όταν ήρθα στη Γερμανία μετά, έτσι έκανα και με το σύζυγο μου τώρα. Του λέω «εγώ φεύγω στη Γερμανία, αν θέλεις να έρθεις καλώς, αλλιώς... » και ήρθε (γέλιο).

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: (γέλιο) δεν είχε άλλη επιλογή! Οκ. «Α» να μας πεις εσύ;

Πρόσωπο Α: Τι να πω εγώ;

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Εσύ δεν πήγες Erasmus.

Πρόσωπο Α: Όι.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Ωραία, τί έκανες την περίοδο των σπουδών σου; Γιατί εν επήες Erasmus;

Πρόσωπο Α: Γιατί τότε, και λίγο τωρά, βαρκούμαι την ταλαιπωρία του.. εβαρκούμουν να αλλάξει το κλίμα μου και να έχω μια τόσο μεγάλη αλλαγή για 2-3 μήνες μόνος σε άλλη χώρα. Να φάω την ταλαιπωρία του πήαινε, τι γύριψε σπίτι, μαθήματα, εγκατάσταση και να έρτω πίσω. Τζαι μετά να πρέπει να βουρώ χαρτιά, τζαι να μεν τσιατίζει το πρόγραμμα του ΠΚ με το πανεπιστήμιο που ήταν να βρω. Και να έχω άλλες ιστορίες με το συγχρονισμό μαθημάτων τζαι να έρτω πίσω τζαι να εν περίοδος εξετάσεων.. ή αν οι εξετάσεις ποτζει εν πιο μετά που του ΠΚ, πρέπει να χάσω μαθήματα ποδά, ή αν οι εξετάσεις του ΠΚ ποδά εν πιο νωρίς απ' ότι τελειώνει το πανεπιστήμιο ποτζει, πρέπει να έρτω πίσω τζαι να χάσω άλλα μαθήματα ποτζει, τζαι μετά να πρέπει να παραδώσω άλλες εργασίες. Είχα μια πολλά πολλά κακή ιδέα για τα οργανωτικά του Erasmus τότε που ήμουν στο πανεπιστήμιο, τζαι εν είχα κανένα να μου αλλάξει γνώμη. Φαντάζομαι ούτε εγώ μετά που τούτο εν ενδιαφέρουμουν να πληροφορηθώ παραπάνω για να μου αλλάξω γνώμη, οπότε εν το εγύριψα παραπάνω. 'ντάξει, είχα στο μυαλό μου ότι μετά που τες σπουδές μου εν να πάω στο εξωτερικό για μάστερ, είτε για computer science, είτε για μουσική, είτε για κάτι άλλο, οπότε εν με έκοφτε να μεν πάω κατά τη διάρκεια του bachelor στο εξωτερικό, αφού ούτως ή αλλιώς ήταν να το ζήσω λίγο πιο μετά. Που το λίγο πιο μετά έγινε αρκετά πιο μετά γιατί εν ετέλειωνε η διπλωματική.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Εν εμετάνιωσες δηλαδή που εν επίες Erasmus.

Πρόσωπο Α: Όι, επήα στο μάστερ. Επήα εξωτερικό.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Εν νιώθεις ότι έχασες κάτι.

Πρόσωπο Α: Όι, και η χώρα που δεν είδα, που θα μπορούσα να πάω αν επήαινα, μπορώ να πάω να την δω σαν διακοπές. Και να περάσω και που το πανεπιστήμιο να πάω να πω ένα γεια στους φοιτητές.

Πρόσωπο Γ: Βασικά εγώ πιστεύω ότι δεν μπορεί κάποιος που δεν πήγε Erasmus να πει ότι «μετανιώνω που δεν πήγα». Μέχρι να πάει και να το ζήσει και μετά να πει. Δηλαδή εγώ ας πούμε, αν δεν πήγαινα Erasmus θα το μετάνιωνα, φυσικά, γιατί πέρασα..ήταν μια τέλεια περίοδος για μένα. Επειδή ξέρω τι έγινε και όλο αυτό, και ναι, έχει και ταλαιπωρία φυσικά, αλλά 'ντάξει.

Πρόσωπο Δ: Συμφωνώ απολύτως. Εγώ εν επήα στο πανεπιστήμιο μου. Τον τζαιρό που επήαινα εν υπήρχε Erasmus, εν ηξέραμε και ανακάλυψα το Erasmus+ τυχαία που μου το εστείλασαν που τη δουλειά. Για 10 μέρες στη Πάφο τζαι μετά όπου έβρω, έκλεια Ιταλία, επήα Καραϊβική, επήα Πολωνία. Εν τούτο, άμαν εν επήες, ενηξέρις, αλλά άμαν πάεις τζαι δεις εν τζιαμέ που καταλάβεις τι μπορεί να κερδίσεις έξτρα που πάεις.

Πρόσωπο Γ: Ναι, συμφωνώ.

Πρόσωπο ΣΤ: τζι εγώ θεωρώ πως η περίοδος που πάεις Erasmus εν λίγο πιο χαλαρή. Δηλαδή όση σημασία τζαι να σου δώσουν στα μαθήματα, εν τους διάς εσύ, τζαι κατά κάποιο τρόπο κερδίζεις μια στιγμή στη ζωή σου που πιστεύω εν θα ξαναέσχεις να είσαι τόσο χωρίς έννοιες.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: (Απευθυνόμενη στον «Δ») Θέλεις να μας πεις λίγο παραπάνω εσύ για το Erasmus+ που κάμνεις; Πως έμαθες για τούτο; Στο πανεπιστήμιο σου εν το είχαν καθόλου το Erasmus ή απλά εσύ εν ενημερώθηκες;

Πρόσωπο Δ: Ενηξέρω. Στο πανεπιστήμιο ενηξέρω αν υπήρχε ή αν δεν ενημερώθηκα επειδή ήμουν σε κλάδο για λογιστική. Ένηξερω αν εν τούτο που έπαιζε ρόλο. Μετά όμως έμαθα το Erasmus+, βασικά είναι 10 μέρες πρόγραμμα ή 6 μήνες ή ένας χρόνος, εξαρτάται που το πρόγραμμα που κάμεις, που μπορείς να μάθεις διάφορα πράγματα. Ας πούμε, τούτο που επήαινα εγώ ήταν για να βοηθήσεις μικρό κόσμο, ή αν είσαι καθηγητής να βοηθήσεις μαθητές, non- formal education βασικά. Τζαι μαθαίνεις διάφορες τακτικές να κάμνεις ή να κάμνεις δικό σου Project στο Erasmus για να κάμεις apply, να σε κάμουν approved. Ήταν πολύ ωραίο, ναι, απόλαυσα το εξαιρετικότητα.

Πρόσωπο Α: Άρα εν ήταν απλά διακοπές και να γνωρίσεις νέο κόσμο. Ήταν skill gaining..

Πρόσωπο Δ: Ναι, ναι. skill gaining. Βασικά διακοπές, ήταν 10 μέρες, οι διακοπές ήταν π-ου η ώρα 6 και μετά και μπορεί να ήταν η μια μέρα ή το πολλή 2. Και εξαρτάται αν επήαινες πριν ή μετά διούν σου 2 μέρες να πάεις πριν το Project ή μετά το Project. Εκαλύφκαν σε.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Οκ, δηλαδή έσχει budget ας πούμε για να σας δώσει τζαι το chance να πάτε, να τακτοποιηθείτε, να δείτε λίγο τη χώρα...

Πρόσωπο Δ: Το budget ήταν βασικά τα εισητήρια, μεταφορές, τη διαμονή έβρισκε την το άτομο ή ο οργανισμός που ήταν υπεύθυνος για το Project. Στέλεις βασικά το ξενοδοχείο. Εν πληρωμένα τα πάντα, full board και εσύ απλά πλερώνεις βασικά εισητήρια και μεταφορές τζαι διά σου το budget που έχεις. Αν θα πληρώσεις έξτρα για κάποιο λόγο, πλαιρώνεις τα έξτρα που εσένα.

Πρόσωπο Α: Η μεταφορά, το αεροπορικό ή;

Πρόσωπο Δ: Αεροπορικό τζαι η μεταφορά, αν χρειαστείς ταξί ή κάτι άλλο ήταν καλυμμένο, ναι.

Πρόσωπο Α: Τζαι άρα τζίνος που κάμει, που σχεδιάζει το πρόγραμμα Erasmus+ εν in charge να βρει τζαι διαμονή, να βρει τζαι μεταφορά για το κάθε άτομο που εν να κάμει apply;

Πρόσωπο Δ: Ναι, να έβρει ας πούμε το average για να πάεις που δαμέ ας πούμε Ιταλία εν 500 ευρώ, τούτο εν το budget, βάλλεις 600 τζαι αφείνεις τα πάνω στα άτομα που εν να πάσειν στον τρόπο που εν να πάσειν. Έσχει άτομα που τα βρίσκουν πιο ακριβά, έσχει άτομα που τα βρίσκουν πιο φτηνά, εξαρτάται.

Πρόσωπο Α: Οκ, τζαι εν πας τα άτομα μετά αν θα δεχτούν με τζίντο budget, αν θα έρτουν, αν θα γραφτούν, αν θα... τζαι κάθε πόσο εν τούτο το πρόγραμμα;

Πρόσωπο Δ: έσχει κάθε λίγο. Ας πούμε κάθε ένα χρόνο, μπόρεις να έβρεις 15 το μήνα διαφορετικά.

Πρόσωπο Α: (Απευθυνόμενος στη «Γ») Αν είχες το μωρό όταν ήσουν φοιτήτρια ήταν επήαινες Erasmus;

Πρόσωπο Γ: Αυτή είναι δύσκολη ερώτηση. Δυσκολεύεται εδώ η κατάσταση. Μπορεί και όχι, αλλά αν είχα την πεθερά μου όπως την έχω τώρα που είναι πολύ καλή και με καταλαβαίνει και με βοηθάει, so...μπορεί. Αλλά δεν είμαι 100% σίγουρη.

Πρόσωπο Α: Αν ήταν η κατάσταση όπως εν τωρά. Ενώ έχεις τον.. ντα, μπορεί να μεν ήταν ο σύζυγος σου, μπορεί να ήταν ο boyfriend με το μωρό, πεθερά όπως έχεις τωρά, ίδια σχέση και κατανόηση.. ήταν να πήγαινες στο Erasmus μόνη σου;

Πρόσωπο Γ: Ναι, γιατί όχι; Ναι.

Πρόσωπο Α: Άρα πολλές φορές εξαρτάται τζαι που την αντιμετώπιση της σχέσης τζαι που την βοήθεια που έσχεις που την οικογένεια.

Πρόσωπο Γ: Ναι, ναι φυσικά. Αν δεν είχα βοήθεια δεν θα μπορούσα να πάω. Θα άφηνα το παιδί έτσι; Αν είχα σταθερή βοήθεια, έτσι να έχεις εμπιστοσύνη κιόλας, να δεις ποιος άνθρωπος είναι, αν μπορεί να τα κάνει όλα έτσι όπως περίπου θέλεις εσύ, μπορείς. Και εξαρτάται και τι τύπος άνθρωπος είσαι, γιατί εγώ είμαι πιο ... πάω, κάνω, λέω.. αλλά αν κάποιος που είναι πολύ κοντάστο μωρό, που το αγαπάει πολύ, δεν μπορεί.. που μόλις γέννησε, ξέρω 'γω, θέλεις συνέχεια να είσαι με το παιδί. Μπορεί να είσαι πιο.. μπορεί να μην θέλεις να φύγεις. Εξαρτάται από τη μητέρα εδώ πιστεύω.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Οκ. Ωραία. Έμεινα ο «Β» τωρά.

Πρόσωπο Β: Παιθικά εγώ αν αθυμούμαι καλά επηχείρησα να πάω Erasmus, εν θυμούμαι ούτε χώρα, ούτε πότε ακριβώς, αλλά σίγουρα, αποφοίτησα που το πανεπιστήμιο το 2015, πρέπει να ήταν κοντά στο '13. Αλλά θυμούμαι είχαμε μεγάλο θέμα με τα μαθήματα. Εν ετσιατίζαν τα μαθήματα μου. Τούτο ήταν το ένα, 'ντάξει, που θέματα στήριξης, ο παπάς μου πάντα εν λίο επιφυλακτικός, τζαι έχω τζι εγώ το ίδιο πράμα, εννώ επήρα το ίδιο πράμα που τζίνον να είμαι επιφυλακτικός γενικά τζαι προστατευτικός. So, εν θα πω ότι ήταν κατά, αλλά εν θα με βοηθούσε τζιόλας να το επιχειρήσω. Η μάμα μου ήταν πιο ουδέτερη, αλλά 'ντάξει, επειδή ήταν η φάση που..επειδή ήμασταν 4 αδέρφια, εμοιράζουμουν το μια ζωή το δωμάτιο μου με τον αρφό μου.. έθελα πάαρα πολλά να πάω κάπου τζαι να είμαι εντελώς μόνος μου. So, τούτο το πράμα έκαμα το στο μάστερ. Είτε ήθελε ο παπάς είτε όι, να το πω έτσι, εγώ είχα πάει. Οικονομικά εχμ.. νομίζω δεν είχαμε θέμα τότε. Που θέματα σχέσης, ούτως ή άλλως με τη γυναίκα μου, τότε φίλη μου, η «Χ» ήταν Ιταλία, εγώ εσπουδάζαο Κύπρο. Εκάμαμε 5 χρόνια νομίζω εξ αποστάσεως; So, we managed. Ήμασταν εντάξει. Τζαι μετά στο θέμα το μεταπτυχιακό έκατσε μας τζαι λίο fixed γιατί εσπουδάσαμε στην ίδια χώρα, όι στην ίδια πόλη, αλλά λόγω των τρένων και τον συγκοινωνιών, έτσι μια-θκιο φορές το μήνα εβρεθούμασταν. Ήμασταν fixed που θέματα σχέσης. Αλλά εντάξει, μετά που τζινο που είπα ότι ήθελα να μείνω μόνος μου κτλ. Άντεξα ως το εξάμηνο τζαι είχα άλλο 6 μήνες, στο εξάμηνο εγύρισε μου. Πολλή μοναξιά. Τζαι μετά 'ντάξει, απλά ήθελα να 'ρτω πίσω. Αλλά επειδή μετά επροχωρήσαμε τζαι με τη σχέση μου ήμασταν γενικά, έφυα που την φάση των γονιών τζαι το σπιτικό, ήβρε ο καθένας τη δουλειά του τζαι επροχωρήσαμε την ζωή μας.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: εμιλήσαμε όλοι νομίζω. Τωρά μπορούμε να ανοίξουμε συζήτηση. Τωρά που είπαμε τι εβίωσε ο καθένας, εμάθαμε λίο τι έκαμε ο ένας σε σχέση με το Erasmus...

Πρόσωπο Α: Α! Η «Ε» που επήε τωρά Erasmus ήταν σε σχέση, αλλά εν την επηρέασε. Επήε.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: ναι, αλλά θέλω να γινεί μια παραπάνω συζήτηση αν θέλετε. Τζαι μεταξύ σας. Τι πιστέφκετε; Αν ήσασταν σε σχέση ή όι. Τι εν πιο εύκολο, να είσαι σε σχέση τζαι να πάεις στο εξωτερικό ή να μεν είσαι;

Πρόσωπο Β: Ε 'ντάξει ρε παιθικά. Σίγουρα να είσαι μόνος σου εν πιο εύκολο.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: το να έχεις παρέα μαζί σου ή να μεν έχεις παρέα;

Πρόσωπο Α: Α! Το να είσαι σε σχέση τζαι να έσχεις παρέα, το να είσαι σε σχέση- να μεν έσχεις παρέα, το να μεν είσαι σε σχέση τζαι να έσχεις παρέα τζαι το να μεν εσχεις σχέση τζαι να μεν εσχεις παρέα.

Πρόσωπο Β: Προσωπικά για μένα ήταν πολλά ξεκάθαρο το τι ήθελα. So, απλά ήθελα να μείνω μόνος μου. So εν με έκοφτε να είχα παρέα ή όχι, αλλά επροσημύσα να είμαι μόνος μου. Ήταν πολλά ξεκάθαρο τζίνη η φάση για μένα.

Πρόσωπο Α: Η διαμονή τουλάχιστον.

Πρόσωπο Β: Ναι, ναι. Ούτε με τη γυναίκα μου, ούτε τίποτε. Ήθελα να είμαι μόνος μου. Τέλεια μόνος μου. Όι τωρά. Τότε. Τωρά νομίζω εν να ήταν διαφορετικά τα πράματα. τωρά εν ζω μόνος μου so...

Πρόσωπο Α: Εσύ «Ε», πως ήταν το «σχέση»;

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Πως αποφάσισες πρώτα απ' όλα να πάεις Erasmus; Ήθελες το πολλά να πάεις; Αν ήσουν μόνη σου ήταν να ήταν πιο εύκολο σου ή πιο δύσκολο σου;

Πρόσωπο ΣΤ: Νομίζω αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα. Έστειλε μου μήνυμα. Μπορώ να πω εγώ αν θέλετε. Είχα τζι εγώ σχέση που ήταν να πάω. Η αλήθεια, επαρότρυνε με να πάω. Είπε μου «πρέπει να πάεις, εν εμπειρία ζωής». Στην αρχή φαίνεται μου δύσκολο, αλλά όταν επήα τζαι μετά ήμουν κάπως, ήμουν μια χαρά. Εν μου εφάνηκε καθόλου δύσκολο. Ήμουν πολλά εντάξει. Τωρά αν θα πήαινα χωρίς παρέα, εν θα επήαινα. Θεωρώ το, 'ντάξει είμαι τζαι ένας άνθρωπος που μπορεί εύκολα να κάμει παρέες, αλλά είμαι.. θέλω την ασφάλεια μου, να το πω έτσι. Θέλω κάποιον που να μπορώ να βασιστώ πάνω του. Οπότε αν επήαινα μόνη μου εν θα επήαινα.

Πρόσωπο Α: Νομίζω η «Ε» επανήλθε. «Ε» επανήλθες;

Πρόσωπο Ε: Ναι, ναι. Νας σας πω τζι εγώ; Σίγουρα ήταν πιο εύκολο που είχαμε παρέα για να πάμε. Για μένα ας πούμε που εν είμαι άτομο που εν να πολλομιλήσω ή εν να ανοιχτώ εύκολα το ότι έξερα ότι είχα μια παρέα ακόμα τριών κοριτσιών να πάω Erasmus έκαμε μου πιο εύκολη την απόφαση μου να πάω. Τωρά σε θέμα σχέσης, θεωρώ ότι οποιοσδήποτε αν δεν είχε τζαι μια σχέση ήταν να είσχε τζαι ένα λιότερο πράμα να σκέφτεται να τον κρατά πίσω, όπως τζαι ναν η σχέση του φαντάζομαι. Οπότε 'ντάξει, ναι μεν εγώ είχα σχέση, έκαμα μια συζήτηση, έκαμα την τζαιρό πριν να δω πως εννα φκει τελικά τούτο το πράμα. Άμαν είδα ότι ήταν εντάξει, εν κάτι που ήθελα να κάμω, εν κάτι που έπρπε να είχα στήριξη, οπότε ενε αποφάσισα να το κάμω. Τζαι ήταν πολλά εντάξει. Πιστεύω ότι εβοήθησε με θέμας τζαι στη σχέση μου. Ασχετο ότι είχαμε απόσταση λίο τζαιρό. 'ντάξει φυσικά, φαντάζομαι υπάρχουν τζιαλλες περιπτώσεις που τούτο το πράμα επηρεάζει αρνητικά μια σχέση. Εξαρτάται πόσο εν υποστηρικτικός εν το άτομο ας πούμε στη σχέση σου. Απλά γενικά σίγουρα εν κάτι.. αν είσαι ελεύθερος σίγουρα εν ένα πράμα λιότερο που σε κρατά πίσω.

Πρόσωπο Γ: Να ρωτήσω πάλι κάτι; Βασικά δεν ζήλευε το αγόρι σου ας πούμε αν πήγαινες τη νύχτα στα πάρτυ με τις κοπέλες; Βγαίνατε; Στο Erasmus βγαίναμε όλοι για πάρτι για ξέρω 'γω.

Πρόσωπο Ε: Ναι, ναι. Όι, έτσι προβλήματα, εννοώ αν κάποιος έσχει τούτα τα προβλήματα κανονικά πρέπει να τα έσχει τζαι όταν είσαι στη χώρα σου ας πούμε. Εννοώ αν κάποιος ζηλεύει άμαν εν να φκω τωρά έξω με μια παρέα, εν να ζηλέψει τζαι άμαν λείπω. Γιατί να το κάμει; Εν το κάμει στη χώρα μου, γιατί να το κάμει σε μια ξένη χώρα; Αν μου εσχει εμπιστοσύνη δαμέ, γιατί να μεν μου έσχει τζαι ποτζί ας πούμε;

Πρόσωπο Β: Εγώ θεωρώ ότι αν καταφέρεις τζαι φκεις που μια σχέση εξ αποστάσεως, ήσουν πριν ας πούμε, ήσασταν μαζί μετά σε μια σχέση εξ αποστάσεως τζαι μετά φκείτε τζαι είσατε εντάξει, θεωρώ ότι η σχέση σας εν γίνει πολλά πιο δυνατή. Όπως έγινε τζαι σε μένα προσωπικά φυσικά.

Πρόσωπο Ε: Ναι, να σου πω. Εν τούτο. Εμένα άγχωνε με πολλά που την άποψη ότι ήμασταν πολλά κοντά. Τζαι για μένα αν θα το άντεχα, την απόσταση. Όι απλα αν θα.. ο ίδιος ήταν κάπως «αν εν

κάτι που θέλεις να κάμεις.. 'ντάξει σίγουρα εν θελώ να φεις, αλλά, αν εν κάτι που θέλεις να κάμεις να το κάμεις». Είχα όμως να σκεφτώ τζαι για μένα, επειδή γενικά είμαι πολλά κοντά με τη σχέση μου. Αν δεν νεν κάθε μέρα εν μια με μια. Εννοώ.. οπότεν τούτο κάμει το ακόμα πιο δύσκολο. Αλλά 'ντάξει, ήταν δύσκολα στην αρχή, μετά όμως 'ηταν πολλά εντάξει, τζαι επιστέφοντας πίσω είδα ότι τα πράματα εν ακόμα καλύτερα.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Οκ. Θέλω να μου πείτε τζαι λίο τη στήριξη που είχατε που την οικογένεια σας. Να το συζητήσουε τζαι λίο.

Πρόσωπο Α: Είχα εγώ στήριξη. Που.. ερωτήσαν με «αν θέλεις να πάεις, πήαινε, εν έσχει κάποιον πρόβλημα». Απλά εγώ ήμουν κάπως γιατί να πάω; Βαρκούμαι.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Δηλαδή οι ίδιοι επαροτρύναν σε να πάεις τζαι αλλά είπες τους ότι;

Πρόσωπο Α: Όι, ερώτησα τι εν το Erasmus; «Εν τούτο το πράμα, ενδιαφέρεσαι να πάεις;» Όι. «Α, εντάξει.»

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Ούτε σε επαροτρύναν παραπάνω όμως να το επιδιώξεις.

Πρόσωπο Α: Όι. 'ντάξει, εε η λογική και η σκέψη, η νοοτροπία του πατέρα μου που εν στο πανεπιστήμιο, λέει ότι το πρώτο πτυχίο τουλάχιστον, τα μαθήματα τζαι οι εμπειρίες που την Κύπρο εν θα έσχει κάτι τόσο wow, τουλάχιστον πανεπιστημίου wise. Η ζωή... στο πανεπιστήμιο εν θα σου προσφέρει κάτι τόσο παραπάνω το πανεπιστήμιο εξωτερικού, τουλάχιστον στο bachelor απ' ότι το πανεπιστήμιο της Κύπρου, μετά είπε μου «όσα θέλεις κάμε, όπου θέλεις πήαινε».

Πρόσωπο Β: Μιλάς για το ΠΚ τωρά δαμέ. Αν εσπούδαζες ας πούμε στο Ευρωπαϊκό εν να ήταν διαφορετική η άποψη του παπά σου.

Πρόσωπο Α: Ένηξερω. Η άποψη ήταν ότι για πρώτο πτυχίο κάμε το κάπου. Εν εσχει σημασία, είτε Κύπρο το κάμεις, είτε Αγγλία, είτε Αμερική, είτε φαντάζομε ΠΚ, Ευρωπαϊκό whatever, το bachelor εν θα έσχει τόσο μεγάλη διαφορά παρά κάπου αλλού. Ήταν η νοοτροπία του πατέρα μου ότι εν έσχει κάποια μεγάλη διαφορά στα μαθήματα ή στο university life τουλάχιστον στην Κύπρο ή στο εξωτερικό για το bachelor τουλάχιστον. Οπότε εν με παρότρυνε κάτι παραπάνω. Είπε μου «αν θέλεις μετά, κάμε ότ θέλεις να κάμεις, όσα θέλεις να κάμεις». Κι εγώ όπως τον πατέρα του «Β», αν του ελαλούσα να το κάμω εν θα μου ελαλούσε ότι , αλλά εν θα με παρότρυνε να το κάμω που μόνος του. Της «Γ» φαντάζομαι ήταν τζαι τζίνιοι δυστακτικοί στο να πάεις, αλλά φαντάζομαι για άλλους λόγους; Λόγω εγκληματικότητας, όι λόγω μαθημάτων, λόγω ασφάλειας της χώρας φαντάζομαι που είπες τζαι πριν.

Πρόσωπο Γ: Ναι, στην αρχή δεν ήθελαν, λόγω ασφάλειας και εγκληματικότητας, ναι, και επειδή είμαι κοπέλα, μόνη ου, χωρίς προστασία και ευαίσθητη, και εεε... σαν κοπέλα τι μπορείς να κάνεις αν σου κάνουν attack στο δρόμο η ώρα 2 την νύχτα; Η δύναμη ενός αγοριού με ενός κοριτσιού δεν είναι το ίδιο. Δηλαδή μπορείς να.. δεν είναι το ίδιο. Μπορεί να σε βάλει πιο εύκολα κάτω αν θέλει. Μπορεί να σου κλέψει τσάντα, ξερω 'γω, ότι να 'ναι. Είχε άγχος η μάνα μου. Και δεν ήθελαν στην αρχή οι γονείς μου. Ήταν «όχι-όχι». Μετά τους λέω «ξέρετε; Εγώ πάω. Θέλετε δεν θέλετε». Τους έκανα προετοιμασία λίγους μήνες πριν. Έτσι άλλαξε μετά η μάνα μου άποψη και λέει «'ντάξει, αφού αυτό το θέλεις, πήγαινε και θα σε βοηθήσουμε», γιατί η μάνα μου ότι λέει αυτή αυτό ισχύει. Ο πατέρας μου μετά λέει κι αυτός «ναι».

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: «ΣΤ» θέλεις να μας πεις κι εσύ;

Πρόσωπο ΣΤ: Εγώ είπα σας τζαι πριν, οι γονείς μου ήταν αρκετά υποστηρικτικοί τζαι ήταν τζαι κάπως «να πάεις. Πρέπει να πάεις. Εν μπορείς να μεν πάεις.» οπότεν εν είχα κάποιο θέμα. Εν μου

είπαν ποτέ μεν πάεις. Ήταν παραπάνω, εσκέφτουμουν το εγώ, ενώ τζίνοι ήταν κάπως «πρέπει αν πάεις». Οπότεν ήταν αρκετά υποστηρικτικοί.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Εσύ ήσουν διστακτική δηλαδή;

Πρόσωπο ΣΤ: Ε ναι επειδή εγώ εν εξαναγκήκα στο εξωτερικό, εφοούμουν το λίο. Αλλά επειδή είχα τζαι την υποστήριξη που την οικογένεια μου, εν μου είπε κάποιος «μα είσαι σίγουρη;» εν μου έφερε κάποιος το ότι εεε «να το σκεφτείς ξανά». Ήταν όλοι γύρω μου τελοσπάντων πολλά στο να πάω.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Είχε κοντινά σου άτομα που είχαν πάει τζαι είχαν ωραίες εμπειρίες τζαι επαροτρύναν σε ας πούμε στο να πάεις;

Πρόσωπο ΣΤ: Εν είχα, όι, κανένα.

Πρόσωπο Α: (Απευθυνόμενος στον «Δ») Αν είσχες ιδέα, αν ήξερες, χωρίς να σου είπε κανένα να πάεις ή να μεν πάεις. Με τα δεδομένα που είσχες τότε, αλλά να γνωρίζεις για το Erasmus ήταν να επήνες;

Πρόσωπο Δ: Ναι, γιατί εν ευκαιρία να γνωρίσεις καινούριο κόσμο, καινούριο περιβάλλον. Ναι, γι' αυτό. Στην Κύπρο είμαστε λίο boring. Τζιαμέ μαθαίνεις πολλά πράματα, ας πούμε μαθαίνεις πάρα πολλά πράματα, καινούριες ιδέες, εν πολλά πιο ενδιαφέρον. Μπορεί να μεν σου αρέσκει να μεινείσκεις τζιαμέ, αλλά για τζίνο το χρονικό διάστημα εν πολλά ωραία να πάεις να δεις, να μάθεις.

Πρόσωπο Α: Αν είχες σχέση τότε και τζασι ήξερες για το Erasmus ήταν να επήαινες;

Πρόσωπο Δ: Μάλλον ναι. Επειδή αν .. εξαρτάται τζαι που το άτομο που είσαι. Τζαι που τη σχέση σου. Αν σε εμπιστεύεται ο άλλος εν να σου πει ναι. Μπορεί να αγχωθεί λίο στην αρχή, αλλά μετά 'ντάξει. Εννοώ εν θα κάμεις κάτι. Το ίδιο πράμα να είσαι Κύπρο τζαι να πάεις έξω. Εν νεν διαφορετικό. Εν αλλάσει κάτι.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Θεωρείτε ότι η σπουδή παίζει ρόλο στο να πάεις ή να μεν παείς Erasmus; Αν πιάσουμε κλάδους που εν πιο απαιτητικοί, που προσπαθούν να σε κρατούν τζιαμέ τζαι να μεν σου διούν την ευκαιρία να πεις ότι εν να πάεις στο εξωτερικό. Μπορεί να έσχει άλλους κλάδους που να σε παροτρύνει ο ίδιος ο καθηγητής σου, πρέπει να πάεις να το κάμεις τζαι τούτο, εν να μάθεις πολλά παραπάνω πράματα» ας πούμε για 4 μήνες σε ένα άλλο πανεπιστήμιο να μάθεις...

Πρόσωπο Β: Κοίταξε, εγώ πιστεύω ότι τούτο εν να βοηθούσε πάρα πολλά σε αν εμάθαινες γλώσσα. Π.χ. εμάθαινες.. ήθελες να κάμεις Γαλλική Φιλολογία, ε πού καλύτερα να πάεις; Στη Γαλλία. Όπου τζαι να είσαι καλύτερα να πάεις στη Γαλλία.

Πρόσωπο Α: Εγώ έχω την εμπειρία την... όι να εν πιο απαιτητικό το πανεπιστήμιο που εν να πάω, ούτε να δυσκολευτώ στα μαθήματα, γιατί Computer Science, σε ούλλα τα πανεπ. οι βασικές γνώσεις, τουλάχιστον στο bachelor, 90% εν οι ίδιες, εννοώ, πρέπει να πάεις σένα πολλ'πα χάλια πανεπ. για να μεν έσχεις τα ίδια μαθήματα. Αλλά εφοούμουν ότι το ΠΚ ήταν ήδη απαιτητικό, τζαι ότι αν επήαινα κάπου αλλού τζαι αν είσχε όπως είδπα πριν με το πρόγραμμα ή αν δεν ετσιατίζαν καλά τα μαθήματα ή αν εμάθαινα κάπως κάτι διαφορετικά ποτζεί τζαι που έρχουμουν πίσω τζαι; εν το ήθελε έτσι ο καθηγητής... Γιατί είσχε, τα πλήστα μαθήματα ήταν αλυσίδες. Οπότε, έκαμες το ένα μάθημα, μετά επήαινες στο επόμενο του. Αν είχα εγώ κενά που το πανεπιστήμιο που ήταν να επήαινα, γιατί ούλλοι ελαλούσαν το Erasmus εν πιο χαλαρό, αν είχα κενά, γιατί ξέρω με τζι εμένα. Αν έχω chance για να κάμω κάτι άλλο για να σπαταλήσω το χρόνο μου, ή για να μεν θεκβάσω ή να ποσκολιστώ ή να διασκεδάσω, να χαλαρώσω, εν να παραχαλαρώσω. Οπότε αν επήαινα τζαι εχαλάρωνα τζαι είχα κάποια κενά, τζαι έρχουμουν πίσω με τζίνα τα κενά, τότε αγχώνουμουν ότι

ήταν να τα έβρησκα σκούρα μετά στο πανεπ. τζαι εν τούτο που ήθελα να ρωτήσω τζαι την «Ε» τζαι την «ΣΤ», γιατί ξέρω ότι η αρχιτεκτονική έσχει γαουρόφορτο στο ΠΚ. Τζαι ξέρω ότι εν απαιτητικοί τζαι οι καθηγητές. Αν όντως τωρά που επήες Erasmus τζαι έκαμες κάποια μαθήματα ποτζεί, τα οποία εν ηξέρω, είσχεις αλυσίδες; Τωρά κάμεις τα επόμενα τους ή μαθήματα τα οποία σχετίζονται με τα μαθήματα που έκαμες στο Erasmus αν όντως βρίσκεις τα πιο σκούρα. Ή αν τα..

Πρόσωπο ΣΤ: Η αρχιτεκτονική είναι απαιτητική σπουδή η αλήθεια, τζαι βασικά έσχει πάρα πολλές εργασίες, οπότεν...εεε, το να πάμε Erasmus εχαλαρώσαμε αρκετά, εφκήκαμε λίο που τα νερά μας, τζαι ήταν τζαι καλοκαίρι πριν να πάω, οπότεν ήμουν ήδη σε διακοπές επήα, εξαναέκαμα διακοπές. Ε όταν ήρτα πίσω εμπήκαμε πολλά απότομα στο εξάμηνο, οπότεν εκακοφάνηκε μας κατά κάποιο τρόπο τζαι εμπήκαμε μετά απευθείας που τες τελικές. Οπότεν ήταν λίο, εν θα πω δύσκολο, αλλά εξησυνηθίσαμε. Τούτο.

Πρόσωπο Α: Νιώθεις ότι έχεις κενά που τα μαθ'πηματα σου ποτζεί, τωρά στο πανεπ.;

Πρόσωπο ΣΤ: Νομίζω ήταν το κατάλληλο εξάμηνο για να φύουμε. Ήταν ατομική εργασία που είχαμε, το project που πιάνεις το μάθημα της αλυσίδας το προηγούμενο εξάμηνο, οπότεν ήταν το κατάλληλο εξάμηνο που εμπορούσαμε να φύουμε. Εν θα.. εν να ήταν πιο σημαντικά πιστεύω τα υπόλοιπα, ή τούτο που κάμουμε τωρά.

Πρόσωπο Α: Άρα παίζει ρόλο τζαι η χρονική στιγμή, αναλόγως κλάδου...

Πρόσωπο ΣΤ: Ναι αν δεν κάμω λάθος, κάθε τμήμα, κάθε κλάδος έσχει το πιο κατάλληλο χρονικό διάστημα που σου προτείνουν να πάεις.

Πρόσωπο Γ: Ναι ναι ναι που είναι πιο χαλαρά ή πιο... Το είχαμε κι εμείς στον δεύτερο χρόνο ή στον 3ο χρόνο στην Κοινωνιολογία. Γιατί αν πας στον 4ο... δύσκολα.

Πρόσωπο Α: Τζι εμας ο 4ος εν πιο δύσκολος γιατί εν μαθήματα επιλογής, πιο εξηζητημένα που μπορεί να μεν επροσφερονταν ακριβώς τα ίδια στο Erasmus. Στο 3ο χρόνο είχαμε πάρα πολλές ομαδικές εργασίες. Πάρα πολλές, δηλαδή έπρεπε να κάμεις συνέχεια γκρουπς τζαι νομίζω ήταν δύσκολο να πάεις Erasmus. 2ο χρόνο ήταν τοο soop τουλάχιστον για μένα προσωπικά να πήγαινα Erasmus που την στιγμή που ήμουν.. ακόμα τότε εμάθαινα τζαι τα τέλεια βασικά του Computer Science τζαι εν ήμουν confident. Εν είχα την εμπιστοσύνη στον εαυτό μου ότι με τις γνώσεις που είχα θα μπορούσα να πάω τζαι να ανταπεξέλθω τζαι να μεν έρτω με κενά πίσω.

Πρόσωπο Γ: Εγώ πιστεύω ότι παίζει ρόλο αν είναι η σπουδή έτσι αλυσίδες όπως είπε ο «Α», γιατί ναι, τότε, να πας να διασκεδάσεις και να γυρίσεις πίσω με κενά είναι λίγο...ναι. Αλλά όπως ήταν ο κλάδος μας δεν τα χρειαστήκαμε ξανά τα μαθήματα που έκανα στη Γερμανία. Δεν έπρεπε να δώσω εξέταση ή να δώσω ξανά, να επαναλάβω τίποτε. Και αυτό πιστεύω για μένα ήταν πιο εύκολο.

Πρόσωπο Α: Εσείς που επήατε Erasmus, «Ε» και «ΣΤ», τα μαθήματα που εκάμετε αναγνωριστήκαν στο full;

Πρόσωπο ΣΤ: Η αλήθεια κόμα να μας τα αναγνωρίσουν, εν εσυμπληρώσαμε.. είχα σας πει στην αρχή ότι αντιμετωπίζαμε ένα πρόβλημα που εν μας το αναγνωρίζαν, όι, εεμ, ήταν λάθος συμπληρωμένο που τα γραφεία στην Ιταλία. Οπότεν, τωρά εκαταφέραμε να πιάσουμε το σωστό χαρτί τζαι τωρά εξεκινήσαμε τη διαδικασία να διούμε τα έγγραφα που χρειάζονται για να μας αναγνωρίσουν τα μαθήματα.

Πρόσωπο Α: Οκ. Τζίνο ήταν ένα πρόβλημα ασυνενωσίας του πανεπ. το οποίο..

Πρόσωπο ΣΤ Βασικά μαζί με εμάς τζαι στα γραφεία του Erasmus για το incoming της Ιταλίας, εν μας απαντούσαν ή απαντούσαν τζαι εν εκαταλαβαίναν τι τους ελέαμε.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Άρα παίζει ρόλο και η χρονική περίοδος που πας Erasmus. Νομίζω εν οκ. Εν ώρα να το κλείσουμε. Πριν να κλείσουμε όμως εν να ήθελα να μου πείτε μια λέξη για το πως θα περιγράφατε το Erasmus.

Πρόσωπο Δ: awesome!

Πρόσωπο Β: Ευρώπη

Πρόσωπο Γ: Αγάπη

Πρόσωπο ΣΤ: Εμπειρίες

Πρόσωπο Α: Σκέψη

(γέλιο)

Πρόσωπο Α: Προτιμώ να δώκω τα λεφτά να πάω σε άλλη χώρα, σε φάση που εν να βαστώ για να αποκτήσω εμπειρίες, χωρίς να αγχώνουμε για το αν θα έχω επιπτώσεις μετά για άλλα πράματα. Ή να αγχώνουμε μετά για το πως εν να πάω, που εν να μείνω, τι εν να κάμω, εν να με φτάσουν τα λεφτά, τα μαθήματα, το πανεπιστήμιο, εν να συνεννοούμαι; Εν να πάω μόνος μου, εν να πάω με άλλους; Που εν να έρτω πίσω; ΣΚΕΨΕΙΣ.

Πρόσωπο Β: Αν θα ασχοληθείς με το Erasmus, πε τους να λιάνουν λίγο την γραφειοκρατία. Εν ο πρώτος λόγος για να μεν πάω Erasmus.

(Αποχαιρετισμός.)

Ομάδα Εστίασης για Εργασία στο Εξωτερικό:

Πρόσωπο Α: άνδρας, 30 ετών, Κύπριος, σπούδασε Πληροφορική (computer science) στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, μεταπτυχιακό στο York στην Αγγλία για μουσική παραγωγή. Εργάζεται στον τομέα της πληροφορικής. Είναι από την Λευκωσία και οι γονείς είναι και οι δύο καθηγητές (ο πατέρας είναι καθηγητής μαθηματικών και η μητέρα καθηγήτρια γαλλικών). Είναι παντρεμένος και έχει 3 γάτους.

Πρόσωπο Β: άνδρας, σχεδόν 31 ετών, σπούδασε μουσικός στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, έκανε μεταπτυχιακό στη Σκωτία στο University of Aberdeen πάνω στην τέχνη του ήχου. Τώρα διδάσκει κιθάρα και το πρόγραμμα του της ηχογράφησης. Είναι από τη Λευκωσία. Οι γονείς είναι και οι δύο τελειωμένοι πανεπιστήμιο - εκπαιδευτικοί (ο πατέρας είναι καθηγητής Θεολόγος και η μητέρα είναι δασκάλα στη δημοτική εκπαίδευση).

Πρόσωπο Γ: γυναίκα, 28 ετών, σπούδασε Κοινωνιολογία, Κοινωνικές και Πολιτικές Επιστήμες στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, τελείωσε το 2018 και ήθελε να κάνει μεταπτυχιακό στη Γερμανία αλλά δεν τα κατάφερε. Έχει ένα παιδί 2 χρονών και δουλεύει ως Κοινωνικός Λειτουργός στη Γερμανία. Είναι από τη Ρουμανία και για 10 χρόνια ζούσε στην Λεμεσό.

Πρόσωπο Ζ: άνδρας 31 ετών, σπούδασε Πληροφορική στο ΠΚ και έφυγε στο εξωτερικό, Ιρλανδία και τώρα Σιγκαπούρη τα τελευταία 6 χρόνια και δουλεύει στον τομέα της Πληροφορικής. Είναι από

Λευκωσία. Παντρεμένος με 2 παιδιά. Σύζυγος της «Η». η μητέρα του είναι καθηγήτρια Γαλλικών και ο πατέρας του στον τομέα της πληροφορικής.

Πρόσωπο Η: γυναίκα 30 χρονών, σπούδασε δασκάλα στη δημοτική εκπαίδευση στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Λευκωσίας. Έφυγε με το σύζυγό της στην Ιρλανδία και μετά Σιγκαπούρη, όπου δούλεψε για 3 χρόνια σε διεθνές σχολείο μέχρι που έμεινε έγκυος την πρώτη φορά. Έχουν τώρα 2 παιδιά. Ο πατέρας της είναι μηχανικός και η μητέρα της οικοκυρά. Από Λευκωσία.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Θέλω να μιλήσει ο καθένας για τον εαυτό του και να μου πει ανοιχτά, χωρίς να υπάρχει κριτική για το τι εν να πει ο καθένας, θέλω να ξέρω γιατί επήγατε στο εξωτερικό τζίνιοι που επήγατε, θέλω να ξέρω τες δυσκολίες που αντιμετωπίσατε, τους λόγους που επήγατε στο εξωτερικό, ή δεν επήγατε στο εξωτερικό όσοι εν επήγατε, εε τι σας κράτησε βασικά στη χώρα σας. Τζαι ποιες εν οι βλέψεις σας για μετέπειτα. «Γ» θες να ξεκινήσεις εσύ; Τι έγινε τζαι έφυες που την Κύπρο να πάεις Γερμανία να δουλέψεις; Τζαι πότε έγινε τούτο, ποια χρονολογία το αποφάσιες;

Πρόσωπο Γ: Εγώ ήθελα από τον καιρό που ήμουν Κύπρο να φύγω Γερμανία για σπουδές για το μάστερ μου, έχω πάει για Erasmus Γερμανία το 2015; Ή 2017; Δεν θυμάμαι, 2017 νομίζω. Και έτσι πήρα μια εμπειρία να δω πως είναι στη Γερμανία και ήθελα να έρτω ξανά εδώ στο ίδιο πανεπ. να κάνω το μάστερ, αλλά έκανα όλη τη διαδικασία, δεν με δέχτηκαν, αλλά έτσι κι αλλιώς εγώ έχω έρθει εδώ. Ήταν δύσκολο στην αρχή γιατί 3 μήνες δεν είχα δουλειά, η γλώσσα δεν ήταν αρκετή για να κάνω μια καλύτερη δουλειά εδώ. So, μετά από 3 μήνες, επειδή έπρεπε να πληρώσεις ασφάλεια υγείας από μόνος σου αν μένεις παραπάνω από 3 μήνες Γερμανία, αν δεν έχεις δουλειά. Και βρήκα μια δουλειά ότι να 'ναι και πήγα μες το lagger και ήμουν εκεί. Είχα συμβόλαιο για ένα χρόνο. Δούλεψα όμως για λίγους μήνες γιατί έμεινα έγκυος και μετά ήμουν σπίτι και πληρωνόμουν. Γιατί έχουν πολλά δικαιώματα οι γυναίκες εδώ, και όταν είναι έγκυος δεν μπορούν αν τις διώξουν έτσι, δεν μπορούν να δουλέψουν κάποιες ώρες ας πούμε πολύ πρωί δεν μπορείς να πάεις δουλειά, δεν πρέπει να κουράζεται, να κάτσει κάτω, και άλλες ευκολίες. Και αυτοί δεν μου έδωσαν όλες αυτές τις ευκολίες στη δουλειά και έτσι δεν είχαν μια κατάλληλη δουλειά για έγκυες γυναίκες και έτσι έμεινα σπίτι και με πλήρωσαν. Δυσκολίες ναι φυσικά. Και έτσι ήταν δύσκολο γιατί στην αρχή δεν ήθελαν να με πληρώσουν, έπρεπε να πάω δικαστικά, να τους φοβίσω λίγο, πολλή στρες αλλά πληρώθηκα στο τέλος γιατί είχα στοιχεία σε όλα. Εν δύσκολο αν δεν έχεις κάποιον εδώ και δεν ξέρεις την γλώσσα 100% γιατί έχουμε πολλή γραφειοκρατία εδώ. Πολύ δύσκολο, δηλαδή χαρτί μετά από χαρτί, το ταχυδρομείο γεμίζει. Χαρτιά- χαρτιά. Πρέπει να τα συμπληρώσεις, να τα στείλεις πίσω. Γιατί αλλιώς έχεις πρόβλημα, έρχονται τα προστύμματα. Δεν μπόρεσα να τα κάνω όλα μόνη μου. Στην αρχή είχα βοήθεια, κάποιους ανθρώπους που ήξερα εδώ και με βοήθησαν. Ήρθα με το σύζυγο μου εδώ. Κι αυτός δούλεψε απ' εδώ κι απ' εκεί, όπου μπόρεσε στην αρχή, ότι να 'ναι. Αλλά τώρα είμαστε πολύ καλύτερα. Βρήκα δουλειά που έχει να κάνει με την κοινωνιολογία. Ο σύζυγος μου τωρά δουλεύει στη γαστρονομία, σε εστιατόρια, όπως πάντα. Βρήκε και αυτός κάτι που ήθελε γιατί στη αρχή δούλεψε οδηγός για τα πακέτα, ότι βρεις. Όταν έρχεσαι στη Γερμανία οι συνηθισμένες δουλειές είναι... θέλεις εργατική δύναμη, χέρια, δύναμη για βαρετές δουλειές. Τώρα είμαστε πολύ καλύτερα και περιμένουμε το γάμο μας το Σεπτέμβρη.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Άτε με το καλό! Με τον άνδρα σου πήγεται στη Γερμανία, εξ αρχής ή το βρήκες στη Γερμανία;

Πρόσωπο Γ: Ναι, έκανα την αίτηση μου για μάστερ και του είπα ότι «εγώ πρέπει να πάω Γερμανία, αν θέλεις να έρθεις.» μου είπε «εντάξει, έρχομαι». Ήρθε κι αυτός. Και ξεκινήσαμε από το μηδέν βασικά, αλλά με λίγη βοήθεια. Είναι δύσκολο εδώ. Αν δεν έχεις σπίτι δεν σου δίνουν δουλειά, αν δεν έχεις δουλειά δεν σου δίνουν σπίτι. Δηλ. πρέπει να ξέρεις κάποιον για να σε βοηθήσει ή να βρεις δουλειά για να πάρεις σπίτι ή να σε βοηθήσει να βρεις σπίτι για να μπορέσεις να βρεις δουλειά. Είναι δύσκολο. Ή θα μείνεις σε ένα hostel με όλους τους ανθρώπους που μένουν εκεί, για να γραφτείς στο δήμο εκεί με την πρώτη διεύθυνση για να μπορείς να πάρεις συμβόλαιο δουλειάς. Γραφειοκρατία full.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Εσείς τι κάματε; Ήβρετε σπίτι και μετά δουλειά;

Πρόσωπο Γ: Ε ναι, 'ντάξει. Εμείς ήμασταν λίγο τυχεροί γιατί ήξερα αυτή την κοπέλα με τον άνδρα της, με εταιρεία καθαρισμού. Ήξερε μία γυναίκα που ενοικιάζει πολλά σπίτια, δουλεύει σε μια εταιρεία τέτοια που ενοικιάζει για άτομα και μας περίμενε δύο εβδομάδες για να φέρουμε το συμβόλαιο. Μίλησαν αυτοί μαζί τους για να περιμένουν για το συμβόλαιο, αλλά αυτοί ήταν κάθε μέρα στην πόρτα μας «Συμβόλαιο- συμβόλαιο». «'ντάξει, περίμενε. Θα το φέρουμε».

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Ευχαριστούμε. «Z», «H», να μας πείτε εσείς;

Πρόσωπο Z: Εφύγαμε στο εξωτερικό από Κύπρο, ήταν βασικά λίο μετά την κρίση στην Κύπρο. Οπότε ήταν λίο δύσκολο να έβρεις δουλειά, και οι δουλειές εν επολλο πλερώνασιν, οπότε εφύαμε για τα λεφτά κυρίως. Εε.. αυτό. Εν υπήρχε νομίζω κάποιος άλλος λόγος.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: με την «H» που εφύετε; Μαζί;

Πρόσωπο Z: Ναι. Έτην ήρτε.

Πρόσωπο H: Χαίρεται! Βασικά ο «Z» είχε μια ευκαιρία τελοσπάντων για δουλειά και αποφασίσαμε αφού ήταν καλά τα λεφτά τζαι αφού ούτε εγώ είχα δουλειά τζίνο το διάστημα, είπαμε να φύουμε για λίο.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Πε μας λίο «H» μου για σένα, τι σπούδασες, τι επαγγέλλεσαι τώρα, που είσαστε και το μορφωτικό επίπεδο των γονιών σου.

Πρόσωπο H: Βασικά εγώ ετέλειωσα δασκάλα δημοτικής εκπαίδευσης, τώρα βασικά εν εργάζομαι για το λόγο ότι εγεννήσαμε πρόσφατα, αλλά γενικά μέχρι πριν από 2 χρόνια εργαζόμουνα σε σχολείο στη Σιγκαπούρη, είμαστε Σιγκαπούρη συγκεκριμένα, αυτή την στιγμή. Εε, τζαι εργαζομουν εδώ για 3 χρόνια σε ένα international school στη Σιγκαπούρη. Οι γονείς μου, ο παπάς μου εν μηχανικός και η μάμα μου εδούλευε, αλλά μετά που κάποια χρόνια ήταν σπίτι οικοκυρά. Οπότε βασικά τα παραπάνω χρόνια ήταν οικοκυρά ας πούμε.

Πρόσωπο Γ: WOW! Γιατί Σιγκαπούρη;

Πρόσωπο H: Εε, βασικά, αρχικά όταν εφύαμε που Κύπρο, επήαμε Δουβλίνο για ένα χρόνο. Και γι' αυτό γιατί δεν μας άρεσε πολύ ο καιρός. Ο άλλος λόγος ήταν ότι ήταν πολλά ψηλή η φορολογία, είχε περίπου 30-40%, οπότε, μπορεί να έπιανες τζαι αρκετά λεφτά, αλλά εδίας πολλά λεφτά στα taxes και όταν εν έχεις plans να μείνεις καιρό στη χώρα να κάμεις retirement, τα λεφτά τζίνα, εν μπορείς να τα πιάσεις πίσω, εννώ να πιάσεις σύνταξη. Τζαι γενικά είδαμε ότι εν να θέλαμε να πάμε κάπου που να μεν νεν τόσο κρύο, ο ένας λόγος, τζαι ο άλλος να έσχει πιο χαμηλή φορολογία ώστε να κάμεις savings παραπάνω λεφτά. Τζαι έτσι είδαμε τη Σιγκαπούρη ως ένα άλλο option, και ότι δαμέ εν αρκετά ασφαλής χώρα, τζαι γενικά επειδή αρέσκει μας να ταξιδεύουμε ήταν καλή επιλογή.

Πρόσωπο Γ: WOW! Τζαι εδώ στη Γερμανία είναι πάρα πολύ ψηλή η φορολογία, δηλ. πάνω από 1000 ευρώ μου κόβει από το μισθό μόνο φόροι.

Πρόσωπο Η: Ναι, στην Ευρώπη, επειδή εν εθέλαμε να φύουμε, επειδή εν αρκετά μακριά ας πούμε από την Κύπρο και εν δύσκολο. Εν μπορείς να πήγαίνεις συχνά, οπότε 'ντάξει, αξίζει τον κόπο τελοσπάντων που ήρθαμε εδώ, ένας λόγος είναι η χαμηλή φορολογία. Αυτά νομίζω, πρέπει να απαντήσω κάτι άλλο;

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Είσατε ήδη 3 χρόνια στη Σιγκαπούρη δηλαδή, έχετε βλέψεις να έρτετε πίσω;

Πρόσωπο Η: Εε, βασικά στη Σιγκαπούρη κλείνουμε 5 χρόνια. Εγώ εδούλευα τα 3 χρόνια σε σχολείο, όταν βασικά πριν να μείνω έγκυος. Όταν έμεινα έγκυος, τα τελευταία 2 χρόνια βασικά εν εργάζομαι. Να έρτουμε πίσω.. ναι.. γιατί όταν έχεις μωρά τα έξοδα εν λιο πιο ψηλά που πριν. Τζαι όι μόνο τα έξοδα, αλλά τζαι η βοήθεια από τους συγγενείς, ιδιαίτερα που τους γονείς μας, οπότε ένας λόγος που θα εθέλαμε να έρτουμε πίσω θα ήταν για να είμαστε πιο κοντά στους δικούς μας. Που άποψη βοήθειας.

Πρόσωπο Α: Μετά μπορεί να ξαναπάτε πίσω;

Πρόσωπο Η: Εεε, εν νομίζω γιατί γενικά εν δύσκολο οι μετακινήσεις, ιδικά όταν έσχεις τζαι μωρά μικρά, οπότε βασικά, μας βλέπω τον επόμενο χρόνο να επιστρέφουμε. Για το λόγο, πρώτον ότι εν τα έξοδα πολλά πιο πολλά τζαι 2ο η βοήθεια που θα είχαμε αν ήμασταν Κύπρο. Αλλιώς αν ήμασταν μόνοι μας θα μεινήσαμε ακόμα λιο. Εε..

Πρόσωπο Γ: Έχω περιέργια, μιλάτε αγγλικά εκεί στις δουλειές;

Πρόσωπο Η: Ε ναι, η πρώτη γλώσσα είναι τα αγγλικά οπότε γι' αυτό είναι εύκολο να.. σε γενικές γραμμές να βρεις δουλειά, και να επικοινωνήσεις. Η 2η είναι τα Μανταριν αλλά παντού μιλάνε τα αγγλικά. Σχετικά, για να μπεις στη χώρα είναι δύσκολο γιατί έχει βίζα, η οποία πρέπει να σου βάλει η εταιρεία. Γενικά δεν είναι εύκολο να μπεις στη χώρα και να δουλέψεις. Δηλ. ο «Ζ», γιατί ήρθαμε με την εταιρεία του «Ζ» που δούλευε στο Δουβλίνο, και επειδή η εταιρεία είναι international, είχαμε γραφεία εδώ και τον έκαναν transfer βασικά. Οπότε ήταν σε εισαγωγικά εύκολο. Εάν 'όμως ψάξεις από μόνος σου να έρθεις, χωρίς να είσαι σε κάποια εταιρεία για να σε κάνει transfer είναι πιο δύσκολο.

Πρόσωπο Γ: Σαν τον Καναδά φάση.

Πρόσωπο Η: Κι εγώ επειδή ήμουνα.. εεε μου έβγαλα βίζα πάνω στον «Ζ», σαν dependent pass, όταν ήρθα εδώ άρχισα να ψάχνω για δουλειά και τότε όταν ήρθαμε, είχε αρκετές δουλειές, δεν δυσκολεύτηκα. Δηλ. μετά από 3 μήνες βρήκα δουλειά. Αλλά τώρα, επειδή λόγω του covid και της κρίσης, θέλουν ... εε.. υπάρχουν κάποια αμοσας(όρια στον αριθμό προσλήψεων), κάποιοι αριθμοί που πιάνουν έναν αριθμό ξένων και έναν αριθμό locals. Οπότε τώρα, είναι λίγο κλειστό για τους ξένους για να σου δώσουν βίζα τελοσπάντων, για να δουλέψεις.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Ευχαριστώ. Θα επανέλθουμε. Να μου πεις «Β» κι εσύ; Βασικά τους λόγους εσύ που εν αποφάσισες να φύγεις εσύ που την Κύπρο για εργασία.

Πρόσωπο Β: Ναι, βασικά κοίταξε, που ήμασταν Aberdeen, Σκωτία με την «Χ», η «Χ» είχε job offer στο Λονδίνο, τζαι εσκεφτούμασταν το πάρα πολλά αν εθέλαμε να μείνουμε, ποτζί περιοχές βασικά τζαι στην τελική αποφασίσαμε να έρτουμε πίσω, δηλ. εν εδέχτηκε το offer η «Χ». αποφασίσαμε να 'ρτουμε πίσω βασικά γιατί ήμασταν παραπάνω.. επειδή οι γονείς της «Χ», η μάμα της βασικά εν που Ιταλία τζαι ήρτε να μείνει Κύπρο, τζαι επειδή κανέννας συγγενής τους που γιαγιάδες,

παππούδες εν ήταν Κύπρο, ξέρουμε ότι εδυσκολευτήκαν. Ήταν τέλεια μόνοι τους. Εν είχαν ούτε φίλους δαμέ, ούτε κάτι, τζαι είχαμε τα τζαι εμείς υπόψη μας τούτα τα πράματα, δηλ. οι φίλοι μας εν ούλλοι δαμέ, οι γονείς μας εν δαμέ. Οι παππούδες μας εν μεγάλοι εν να εθέλαμε να τους βλέπουμε ώσπου να φύουν... οπότε αποφασίσαμε να έρτουμε Κύπρο. Παραπάνω για τούτους λόγους. Ευτυχώς ήβραμε τζαι οι 2 αρκετά γρήγορα δουλειά, δηλ. η «Χ» στην Ιταλική πρεσβεία έσχει 4μιση χρόνια νομίζω; Που ξεκίνησε 4-5 μήνες μετά τις σπουδές μας νομίζω. Τζι εγώ στο εξάμηνο ήβρα δουλειά στον Νάκα, κατάσταση. Που έμεινα τζαμε για 3 χρόνια, έφυα πριν 4-5 μήνες τζαι τωρά εργάζομαι καθαρά για μένα. Τωρά εντάξει στην Κύπρο θεωρώ ότι πλέον, ήταν που ήταν τα πράματα δύσκολα, πλέον για ένα μουσικό εν ακόμα πιο δύσκολα, επειδή εν αρκετά περιορισμένα τα πράματα που μπορείς να κάμεις. Είτε εν διδασκαλία, είτε να παίξεις live. Οι πλήστοι τούτο το πράμα καμουν, αλλά εγώ προσπαθώ να πάρω τζαι ένα βήμα παραπέρα, επειδή ασχολούμε με το production, προσπαθώ να κάμω δικά μου κομμάθκια τζαι να τα στέλλω στο εξωτερικό μέσω online τελοσπάντων, αλλά τζαι τούτο θέλει πολλή τριβή τζαι αρκετό ψάξιμο. Τζαι επειδή είχα τζαι τούτο το ορτιον βασικά, το online, εν έβρισκα το λόγο να μεν μείνω Κύπρο, που εν ούλλα δαμέ βασικά για μένα. So...

Πρόσωπο Γ: Η οικογένεια μας τραβάει όλους πίσω. Εκεί που ανήκουμε. Κι εμένα. Κι εγώ θέλω να πάω πίσω στην Κύπρο. Επεθύμησα πάρα πολύ...εγώ δεν μπορώ να συνηθίσω εδώ καθόλου. Εγώ που παναγία μου, Γερμανία μου! Ήθελα πάρα πολύ να έρτω. Τώρα δεν την θέλω, θέλω να φύγω. Αλλά το οικονομικό ...είναι...οι φόροι ναι είναι πάρα πολλοί, αλλά είναι και ο μισθός καλός, καλύτερα από την Κύπρο. Γι' αυτό λέω να περιμένουμε ακόμα λίγο να δούμε. Ευτυχώς εγώ έχω βοήθεια. Με το παιδί από την πεθερά μου. Είναι στην Ελλάδα. Αλλά κάνω το άλλο πράγμα. Εγώ δεν βλέπω το μωρό μου. Το μωρό μου έρχεται λίγο εδώ και μετά πάει εκεί. Γιατί η πεθερά μου δεν μπορεί να αφήσει το σπίτι της για έρθει εδώ.

Πρόσωπο Α: Το μωρό τωρά εν στην Ελλάδα;

Πρόσωπο Γ: Ναι.

Πρόσωπο Β: Ο άντρας σου εν Έλληνας δηλ.

Πρόσωπο Γ: Ο άνδρας μου είναι Έλληνας ναι. Καλαμαρίζω τζι εγώ λίγο τωρά.

Πρόσωπο Β: Καλά, πώς εκαταλήξετε Κύπρο; Εσύ είσαι από Ρουμανία, ο άντρας σου από Ελλάδα. Πώς εκαταλήξετε Κύπρο;

Πρόσωπο Γ: Εεε.. με πήραν οι γονείς μου στη Κύπρο από Ρουμανία. Δούλευαν εκεί, και αυτός για τη δουλειά πήγε. Βρεθήκαμε και οι 2 εκεί. Δουλεύαμε μαζί εκεί σε μια δουλειά. Και έτυχε να κάνουμε οικογένεια.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Κάθε πόσο καταφέρνεις να βλέπεις το μωρό σου;

Πρόσωπο Γ: Στην αρχή το έβλεπα, τον πρώτο χρόνο, κάθε 2 μήνες; Καθόταν 2 μήνες εδώ, 2 μήνες μακριά. Αλλά τωρά, φέτος είναι πολύ αλλιώς. Είναι παραπάνω μήνες μακριά και ήρθε 2 φορές μόνο ή 3 για 2-3 βδομάδες. Δηλ. πολύ λίγο φέτος.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Δεν είναι δύσκολο; Δεν σου λείπει;

Πρόσωπο Γ: Είναι πολύ δύσκολο. Την τελευταία φορά που έφυγε έπαθα ένα panic attack γιατί μαζεύνονται όλα, προσπαθείς και τα κρατάς όλα μέσα σου, δεν έχεις ούτε φίλους εδώ. Αυτό είναι το πιο δύσκολο για μένα. Δεν έχω κανένα εδώ. Δεν μπορώ ούτε να βγω έξω. Τι να κάνω; Να βγω μόνη μου να πιω σαν τρελή; Τι να κάνω; Και έτσι μένω μες το σπίτι, κάνω πάρτυ εδώ μόνη μου και εντάξει μιλώ στο ιντερνετ με τους φίλους που έχω, αλλά εντάξει, δεν είναι το ίδιο. Κι έτσι έσπασα.

Μαζεύτηκαν πολλά και νόμιζα ότι θα φτάσω στο νοσοκομείο, αλλά ευτυχώς δεν.. είναι δύσκολο. Αλλά από την άλλη, μ'αρέσει να είμαι μόνημου, γιατί αν είχα το παιδί εδώ συνέχεια, δεν θα μπορούσα πρώτα απ' όλα να μάθω τη γλώσσα, γιατί το παιδί δεν κοιμάται την νύχτα καθόλου, δηλ. Να δουλέψω, και να διαβάσω και να προσέχω το μωρό no chance. Όλα μαζί... δεν είμαι superwoman (γέλιο). Εγώ χρειάζομαι 14 ώρες ύπνο (γέλιο). «Η» πόσο χρονών είναι το δικό σου το μωρό;

Πρόσωπο Η: Αυτό είναι 5 μηνών και έχω ακόμη ένα 19 μηνών. Γι' αυτό έχει 2 χρόνια να δουλέψω. (γέλιο)

Πρόσωπο Γ: Αμάν! Κοιμάσαι;

Πρόσωπο Η: Ε 'νταξει, η μεγάλη που είναι 19 μηνών κοιμάται μια χαρά. (συζήτηση για τα μωρά)

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Να μας πεις κι εσύ (απευθυνόμενη στον «Α»);

Πρόσωπο Α: Ναι, εγώ ετέλειωσα το ΠΚ και κατά λάθος είχα job offer για μια εταιρεία στην Κύπρο, την οποία έκαμα όμως hold επειδή ήθελα να πάω στο εξωτερικό για μάστερ, για μουσική παραγωγή, αλλά όταν ήρθα πίσω η θέση που μου είχαν προσφέρει, ακόμη εξακολουθούσε να ισχύει. Έκαμα interview και άρχισα σαν intern και εξακολουθώ να εργάζομαι εκεί μετά από 4 χρόνια. 'ντάξει για τον κλάδο μας συνιστάται να πάεις εξωτερικό, όχι μόνο για τα παραπάνω λεφτά, αλλά τζαι για την εμπειρία, αλλά νομίζω η εταιρεία που ήβρα εγώ στην Κύπρο, καταρχάς εν του εξωτερικού, έχει τζαι IT departments τζαι στο εξωτερικό. Η νοοτροπία εν καθαρά του εξωτερικού. Εν ηξέρω αν θα..σε work experience ένηξέρω αν θα εκέρδιζα κάτι παραπάνω. Οπότε απλά εν το επιδίωξα να κοιτάξω για δουλειά έξω, που την στιγμή που μόλις ετελείωσα προσφέρθηκε μου δουλειά.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Οκ. Είχες κάτι σίουρο, μια μόνιμη θέση.

Πρόσωπο Α: 'ντάξει. Μόνιμο εν είναι αλλά...

Πρόσωπο Γ: Ρε παιδιά, να μιλήσουμε για τα λεφτά ή όχι; (γέλιο) θέλω να κάνω σύγκριση μισθούς. Αν θέλετε. Ξέρω ας πούμε εδώ στη Γερμανία είναι ταμπού αυτό το θέμα.

Πρόσωπο Β: Να σας πω εγώ που εν έχω θέμα για την δουλειά που έκαμα πριν τζαι είμαι νευριασμένος 'κόμα, οπότε εν έχω κανένα θέμα. Εγώ έπιανα τον κατώτατο, στα 720 νομίζω; Τζαι μετά που 9 μήνες που εργάζομαι τζιαμέ, έπιανα μπόνους πάνω στες πωλήσεις 0,3% πάνω στις πωλήσεις, που έφκενε πας τα 150 ευρώ μέσος όρος το μήνα έξτρα. So, υπολόγισε στα 950 ευρώ περίπου, κάπου τζιαμέ. Εξαρτάται, ας πούμε τα Χριστούγεννα που ήταν πανικός μπορεί να έπιανα τζαι 300 έξτρα. Εεε.. αλλά τωρά 'νταξει, μιλούμε για μια ελληνική εταιρεία που τωρά εσχει υποκαταστήματα στην Κύπρο τζαι μιλούμε με το μάρκετινγκ της παλιάς κκελής, δηλ. το μότο τους ήταν «ουδής αναντικατάστατος», εχμ.. εργαζούμασταν όπως τους πελλούς 3 άτομα για τούτα τα φορολεφτούθκια τελοσπάντων. Η ώρα 7 έμπαινα σπíti εγώ τζαι γενικά, με προσαιξήσεις με τίποτε. Εν είχαμε γενικά για ιατρική περίθαλψη, ούτε αυξήσεις μες τα χρόνια. Δηλ. ουσιαστικά εν έχουμε μέλλον τζιαμέ, τζαι βασικά τζίνο που μου εγύρισε πολλά, επιδή εκάμαμε τους πωλητές, τηλεφωνητές, ασχολούμασταν με τους online, φορτώσεις, επηαίναμε πολλές φορές πολλά πιο γρήγορα στη δουλειά άμαν είχαμε container για παραλαβές, απογραφές συνέχεια... τωρά λαλούμε εκάμαμε τα ούλλα 3 άτομα. Τζαι τζίνο που με έκαμε τέλεια να μου γυρίσει, ήταν ότι λόγω του φόρτου, επειδή εσικώναμε πιάννα, εδημιούργησα 4 κοίλες πάνω μου τζαι έπρεπε οπωσδήποτε να κάμω εγχείρηση τζαι απλά τζίνη την φάση λαλώ «οκ κανεί». Τζαι ουσιαστικά που τζιαμέ τζαι τζί απλά κάμω του κακή διαφήμιση πλέον. Οκ τωρά, απλά εκατάλαβα παιθικά στην Κύπρο, για μουσικός, για να τα πάεις καλά, πρέπει να κάμεις κάτι δικό σου, εν μπορείς να κάμεις κάτι άλλο.

Πρόσωπο Γ: Αλλά εσύ εν πληρώνεις ενοίκιο έτσι;

Πρόσωπο Β: Είχαμε τζι ενοίκιο. Αλλά ευτυχώς ήταν ικανοποιητικός ο μισθός της γυναίκας μου, λόγω της Πρεσβείας. Ιδαλιώς ήταν να 'μασταν... αλλά 'ντάξει, παράλληλα επειδή έκαμα τζαι μαθήματα με την δουλεία, έχτισα το τελοσπάντων, έπιανα ας πούμε 950 ευρώ που τζιαμέ, τζαι αλλό καμιά 600 στα μαθήματα, so, εκόντευκα αρκετά το μισθό της γυναίκας μου. Ήμασταν αρκετά ok. Τζαι τωρά εφύαμε τζαι που το ενοίκιο. Είμαστε ok.

Πρόσωπο Γ: Εγώ με αυτό που έχω τώρα είμαι στις 3 χιλιάδες, αλλά δεν τα βλέπω στο χέρι. Βλέπω μόνο 2. Εξαρτάει τώρα, επειδή αν είσαι παντρεμένος εδώ είσαι διαφορετικό.. στα taxes έχεις ένα νούμερο και μπορείς να.. είναι 3-5 ή 4-4, και αυτός που παίρνει παραπάνω λεφτά είναι νούμερο 3 στα taxes και αυτός που παίρνει λιγότερα είναι νούμερο 5. Και όταν είσαι νούμερο 5 που ήμουν μέχρι ώρα καταλάθως, γιατί διαδικασίες, έπαιρνε 1600 από 3000. Τόσο πολύ μου έκοψαν για τα taxes. Ναι. Κι αυτός στο εστιατόριο, εξαρτάει γιατί εκεί μπορείς να κάνεις παραπάνω ώρες φτάνεις 2000-2500. Εξαρτάται, γιατί εγώ τώρα δεν βλέπω τον άντρα μου. Από πρωί μέχρι τη νύχτα δουλεύει. Κάνει προετοιμασία για το γάμο. Πάει σε διάφορες δουλειές για να μαζέψει παραπάνω. Αλλά αν δουλεύεις, όπως δουλέυα εγώ στην αρχή για να πακετάρεις ρούχα ή να μετράς από τα ράφια, δουλεύεις σαν *** και πιάνεις 1300 ευρώ. Και τα ενοίκια είναι 'νταξει, καλό ενοίκιο έχουμε εμείς, είναι 840. Φτάνεις τα έξοδα του σπιτιού, ρεύματα, νερό, ίντερνετ κτλ τα 1000, χωρίς τα έξοδα φαγητού.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Οπότε εν σου μεινήσκει τίποτε για αποταμίευση αν έσχεις έτσι δουλειά.

Πρόσωπο Γ: Όχι. Αν έχεις έτσι όπως είχα εγώ πριν, όχι. Τι να κάνεις; Ζεις μόνο. Και τώρα, όπως είπε η «Η», με μωράκι είναι παραπάνω τα έξοδα. Πήγαινε- έλα με αεροπλάνα... είναι έξοδα πολλά.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Θέλει κάποιος άλλος να πει για το οικονομικό;

Πρόσωπο Α: Που εμπήκα στην εταιρεία εγώ σαν intern, ξεκίνησα με σχεδόν 14μιση χιλ. το χρόνο και αρχικά εκάμαν αρκετές αυξήσεις πάνω στο μισθό. Στα 4 χρόνια τωρά σχεδόν είμαι 45% πάνω του αρχικού μισθού, αλλά still εν αρκετά πιο λίο που το αν επήενα εξωτερικό να δουλέψω. Φυσικά, τα έξοδα του εξωτερικού εν παραπάνω.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Για την Κύπρο θεωρώ ότι εν καλός ο μισθός. Με τα έξοδα που έχουμε τωρά, 'ντάξει πιστεύω ότι αν εδούλευε μόνος του ο άνδρας μου, εν εδούλευα εγώ, εν πιστεύω να τα εφκάλαμε πέρα με δόσεις του σπιτιού, με τα έξοδα που έχουμε γενικά στο σπίτι, με τα ρεύματα που φκαίνουν τετραπλάσιες οι τιμές του ρεύματος πλέον στην Κύπρο.

Πρόσωπο Α: Α ναι, ξέρεις «Γ» ότι το ρεύμα στην Κύπρο, το κάθε δίμηνο μπορεί να φκεί τζαι 400 ευρώ;

Πρόσωπο Γ: Τι;

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Ναι, ναι, ακρυβώσαν πολλά τα πράματα τωρά στην Κύπρο τζαι πραγματικά αν ήταν μόνο ο μισθός του άνδρα μου μες το σπίτι εν νομίζω να εμπορούσαμε να φκούμε τωρά που πάνω... θέλεις σίγουρα 2 δουλειές για να μπορείς να αντεπεξέλθεις τζαι να μπορείς να αποταμιεύσεις τζαι κάτι στην άκρη.

Πρόσωπο Γ: Ναι, σίγουρα σίγουρα. Κι εδώ το ίδιο. Αν είσαι μόνος σου no chance. Να μαζέψεις κιάλας κάτι; Μπορεί και να μη σου φτάσει να ζήσεις. Πως είναι τώρα στη Σιγκαπούρη εκεί;

Πρόσωπο Η: Να σας πω, εδώ 'ντάξει είναι πολύ πιο ψηλό το cost of living, τα ενοίκια, ξέρω 'γω. Ένας average μισθός ξεκινά στις 6000 δολάρια. Και αυτό εξαρτάται και από τι θέση έχεις, τι επάγγελμα, ας πούμε αν είσαι δάσκαλος είναι πολύ πιο χαμηλό, αν είσαι IT είναι πολύ πιο ψηλό. Δεν μπορείς να πεις «οκ, ο μισθός είναι αυτός». Αν είσαι τραπεζικός, κι εκεί έχουν αρκετά ψηλό μισθό. Μπορείς να ανέβεις μέχρι και 10-15 χιλιάδες το μήνα, εξαρτάται από τι επάγγελμα έχεις. Αλλά, φυσικά 'ντάξει, η ζωή είναι.. το ακριβό είναι το ενοίκιο μπορώ να πω. Τα υπόλοιπα μπορώ να πω, τα φαγητά κτλ είναι αρκετά πιο φτηνά από την Ευρώπη, και τα μεταφορικά το ίδιο. Το ταξί είναι αρκετά φτηνό εδώ. Δηλ. αν θέλεις να κινήσαι, το αυτοκίνητο είναι ακριβό να το αγοράσεις εδώ, αλλά μπορείς να κινήσαι καθημερινά με ταξί και να σου βγαίνει πολύ φθηνά. Φυσικά, πάλε εξαρτάται με τι πακέτο, δηλ. έρχεσαι εδώ με κάποιο πακέτο, η εταιρεία σου προσφέρει ένα μισθό, ένα relocation package, εξαρτάται από το τί σου προσφέρει η εταιρεία για έρθεις δαμέ. Αλλά 'ντάξει, και η φορολογία είναι χαμηλή, οπότε είναι θετικό αυτό.

Πρόσωπο Γ: Κι εδώ στη Γερμανία παίρνουν πολύ παραπάνω στο IT. 5,6,7 χιλιάδες. Έχει σίγουρα διαφορά με άλλες δουλειές.

Πρόσωπο Α: Ε τωρά εν μπορώ να πάω εξωτερικό. Έχω 3 μωρά (εννοεί τα κατοικίδια του)

Πρόσωπο Γ: Εδώ άνετα μπορείς να τους παίρνεις μαζί σου, και στα λεωφορεία και στα εστιατόρια, εδώ είναι τέλεια. Σε αυτό το κομμάτι μην αγχώνεσαι.

Πρόσωπο Α: Με τους γάτους;

Πρόσωπο Γ: Γατάκι, ναι ναι.

Πρόσωπο Α: Εν νομίζω οι ίδιοι να θέλουν.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Άρα, παίζει ρόλο η σπουδή αν θα πάεις στο εξωτερικό...;

Πρόσωπο Γ: Ναι, σίγουρα.

Πρόσωπο Β: Άνετα.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Θέλει κάποιος άλλος να προσθέσει κάτι; Είπαμε για το θεσμό της οικογένειας, πόσο σημαντικό είναι να έχεις την οικογένεια κοντά σου, τη βοήθεια που την οικογένεια σου. Είπαμε για το οικονομικό.

Πρόσωπο Α: Να κάμω εγώ ερώτηση; Είπαν η «Η» και «Ζ» εν να έρτουν πίσω. Η «Γ» θέλει να έρτει πίσω, φαντάζομαι μετά το γάμο τζαι μετά που εν να τελειώσετε ιστορίες, εννοώ να μαζέψετε λεφτά, θέλεις να έρτεις πίσω. Και εγώ αν δεν είχα κατούθκια τωρά, εν θα με εχαλούσε να πάμε εξωτερικό για δουλειά. Για savings. Ο «Β» που εν εχει πλέον τον Νάκα, τα plans του σπιτιού εγίναν rostrone και η σύζυγος του τωρά θέλει να γυρέψει κάτι πιο.. όι καλό, δουλειά με παραπάνω ανέλιξη, ο στόχος της, εσκεφτήκετε τωρά το εξωτερικό;

Πρόσωπο Β: Οι ρε. Θεωρώ ότι πλέον, φάση εν τζαι να πω ότι εν νεν επιλογή πο'τε μας, απλά είπα σου, θεωρώ επειδή, εμένα δόξα το Θεό, οι παππούδες μου ζουν ούλλοι εμένα, αλλά επειδή εν μεγάλοι τζαι έχουν προβλήματα, θέλω να είμαι δαμέ. Ένας λόγος εν τούτος.

Πρόσωπο Α: Τα λεφτά που έβαλες ήδη πας το studio σου για να κάμεις στην Κύπρο, εν θα εμετρούσαν, εννοώ εν θα ελάλες «έδωκα τόσα λεφτά, πρέπει να μείνω δαμέ να το..»

Πρόσωπο Β: Εε, λεφτά έδωκα πας τον χώρο, το χώρο μπορώ να τον μεταφέρω. Εννοώ σου τα panels, τα computers, οι κιθάρες, τα όργανα γενικά. Ότιδήποτε έχω δαμέ μπορώ να το μεταφέρω, εν έχω ενοίκιο εννοώ σου ή αγόρασα studio. Ευτυχώς είχαμε το υπόγειο που ήταν των γονιών μου

τζαι εκατάφερα τζαι έσασα το όσο εμπορούσα. Εν νεν κάτι που έδωκα λεφτά πας τον χώρο τζαι εν μπορώ να φύω. Έδωκα τα λία λία, εν έδωκα 50 χιλιάδες που την αρχή. Αλλά ναι, έκλεισα ένα μικρό μέρος που αντί να δώκω 50 χιλιάδες έκατσε μου 2. Εν νεν κάτι σε σχέση με τα υπόλοιπα. Απλά, το θέμα του σπιτιού εν τζαι μόνο στην Κύπρο που επήαν πάνω, αφού το μέταλλο 50% εν ανά το παγκόσμιο, άρα όπου τζαι να πάεις εν να δυσκολευτώ πάλε. Οκ τωρά είμαστε πολλά τυχεροί, γιατί έχουμε ένα σπίτι, το υπόγειο των γονιών μου, εν τεράστιο, εν έχουμε ενοίκιο. Οι γονείς μου, μακάρι ναν καλά εν με αφήνουν να πληρώσω με ρεύμα με νερό. Το μόνο που πληρώνω εν το ίντερνετ. Έχω την ευκαιρία τωρά να σώσω τα δικά μου χωρίς κάποια έξτρα έξοδα, να πολλήνω τους μαθητές μου. Εννοώ σου έχω ένα πλάνο τωρά που εν θα το εδιάλυα τωρά για να πάω κάπου αλλού. Τζαι για να πω την αλήθεια είμαι τζαι λίο έτσι φοβησμένος που τα δεδομένα των δουλειών τζαι να είμαι κάτω που κάποιον άλλο. Γενικά, είμαι άνθρωπος ο οποίος θέλω να είμαι πως το λέμε, μάστρος του εαφτού μου. Τζαι εν μπορώ να έχω άλλους πάνω που την κελέ μου, γιατί εν μπορώ να μπαίνω σε κανόνες ηλίθιους για μένα. Ας πούμε, αν πρέπει να φωνάξω σε κάποιον εν θέλω να μου λαλεί ο άλλος «όι, εν θα φωνάξεις», να το πω έτσι. Γιατί εν πολλές φορές που μας εφέραν στο αμήν, πάρα πολλοί. Τζαι τούτο το πράμα εμένα επηρέασε με πάρα πολλά ψυχολογικά, εκλείστηκα στον εαφτό μου. So, τωρά να πάω να δουλέψω κάτω που κάποιον άλλο, για να πιάνω παραπάνω λεφτά, που τα μισά εν να πηαίνουν πας τους φόρους, φαίνεται μου λίο περίργο τωρά. Εννοώ εν τζαι μπόρω να πάω σε μια άλλη χώρα τωρά με τα δεδομένα τα δικά μου να αρκέψω κάτι που το μηδέν αλλά για εμένα, δική μου δουλεία. Εν πολλά δύσκολο τούτο το πράμα. Ήδη δαμέ έφα αρκετά χρόνια να φτάσω στο επίπεδο που είμαι δαμέ, που είμαι τωρά και σαν δασκάλα τζαι να έχω το συγκεκριμένο αριθμό μαθητών που έχω τωρά τζαι να είμαι εντάξει. Τζαι πλέον χτίζω ένα όνομα που εν θέλω να το διαλύσω.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Αν έβρισκες μια δουλειά όμως είτε εσύ είτε η γυναίκα σου που ήταν να ήταν ένας πολλά καλός μισθός με μια πολλά καλή θέση στο εξωτερικό, ήταν να το αρνήσουν;

Πρόσωπο Β: Κοίταξε, εξαρτάται πάρα πολλά που την δουλειά, πάρα πάρα πολλά. Εε, τζαι με την σύζυγο μου που τότε είχαμε συμφωνήσει που τότε που είσχε το offer στο Λονδίνο, εμιλήσαμε το αρκετά τζαι είχαμε πει ότι θέλουμε να είμαστε Κύπρο για διάφορους λόγους που για μας εν πιο σημαντικοί. Άρα θεωρητικά εν να μεινήσκαμε Κύπρο, έστω τζαι αν θα μας εγινήσκουεν ένα πολλά καλό offer στο εξωτερικό. Τωρά επειδή προσπαθώ να στέλλω τα κομμάθκια μου προς τα έξω αν πρέπει να πάω εξωτερικό για κάποιο χρονικό διάστημα εν να το κάμω, ναι, αλλά μιλώ σου για ένα πολλά μικρό χρονικό διάστημα. Αυτά.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: «Η» μου, εσείς που εν να έρτετε πίσω, εν να θέλετε φαντάζουμε να κτίσετε σπίτι. Εσκεφτήκετε τα κόστη που εν να έσχει η Κύπρος για τα επόμενα χρόνια, με τούντες εξελίξεις;

Πρόσωπο Η: Ε ναι, γενικά αυξηθήκαν αρκετά τα κόστη. Δηλ. πριν έχτιζες με πολλά πιο λία. Επειδή έχει αρκετό καιρό που είμαστε...εφυλάξαμε κάποια χρήματα, φυσικά ενηξέρουμε πόσο εν να κοστίζει ένα σπίτι τωρά τούτη τη δεδομένη στιγμή, γιατί νομίζω συνέχεια αλλάζουν οι αριθμοί...βασικά, για να έρτουμε πίσω πρέπει να υπάρχει μια σταθερή δουλειά ο ένας από τους 2 πρώτα, τζαι μετά να έρτουμε. Γιατί σίγουρα να έρτεις πίσω τζαι να χτίζεις τζαι να μεν εσχεις ένα εισόδημα... ναι..

Πρόσωπο Β: Δαμέ, πάνω σε τούτο, επειδή εμείς εκάμαμε postpone το χτίσημο του σπιθκιού γιατί ε ξεκινήσαμε με ένα budget των 250 χιλιάδων τζαι εκαταλήξαμε το ίδιο σπίτι με τα ίδια πράματα 400 χιλ. άρα μιλούμε για πολλά extreme καταστάσεις. Τζαι εδιακόψαμε το σε πολλά καλή στιγμή γιατί ήμασαν ένα βήμα πριν να πιάμε το δάνειο τζαι ευτυχώς που το εσταματήσαμε, εν υπογράψανε κάτι, γιατί είσχε τωρά να κλαίμε.

Πρόσωπο Γ: Έτσι έπαθε μια φίλη μου. Διπλασιάστηκε η τιμή που της έκαναν.

Πρόσωπο Β: Εν τραγικά τα πράματα δυστυχώς.

Πρόσωπο Γ: Να το ψάξετε καλά. Αν έχετε και άτομο δικό σας, θα τα καταφέρετε. Θα είναι εντάξει, δυσκολούτσικα. Τουλάχιστον θα έχετε την οικογένεια σας κοντά σας και θα είναι πολύ καλύτερα, παρά μόνοι σας.

Πρόσωπο Β: Ναι, σίγουρα, πάντα μια βοήθεια είναι ευπρόσδεκτη.

Πρόσωπο Γ: Εγώ αν δεν είχα βοήθεια, τώρα δεν θα μπορούσα ούτε τη γλώσσα να συνεχίσω να διαβάσω, δεν θα μπορούσα να κάνω τίποτα. Ούτε να δουλέψω. Θα έπρεπε να μείνω σπίτι και δεν θα υπήρχε ούτε γάμος. Με τι λεφτά;

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Είμαστε εντάξει; Θέλει κάποιος άλλος να ρωτήσει κάτι;

Πρόσωπο Α προς πρόσωπο Η: Αν δεν ήταν το μωρό θα θέλατε να μείνετε Σιγκαπούρη;

Πρόσωπο Η: Γενικά πριν το κόβιτ στην Σιγκαπούρη ήταν αρκετά ωραία που την άποψη του ότι είναι εύκολο να ταξιδέψεις στις γύρω περιοχές. Είναι εύκολο να δουλεύεις Σιγκαπούρη να βγάζεις κάποια χρήματα και να τα ξοδεύεις σε ταξίδια στις γύρω περιοχές που είναι πιο φτηνά. Ταϊλάνδη, Βιετνάμ. Δεν θα μας πείραζε να μέναμε ακόμα λίγο. Είναι δύσκολο όμως να ταξιδεύεις πλέον με δύο μωρά για να πηγαίνεις Κύπρο. Μία φορά το χρόνο μπορεί να γίνει και είναι αρκετά κουραστικό.

Πρόσωπο Γ: Και εμένα είναι τραγωδία.

Πρόσωπο Η: Και εμένα ναι, ναι. Εντάξει, όσο μεγαλώνουν είναι καλύτερα, αλλά όσο είναι πιο μικρά χρειάζεσαι κάποια βοήθεια. Και τα έξοδα αυξάνονται όταν κινείσαι με μωρά. Είναι ένα πράγμα που μας ώθησε στο να επιστρέψουμε. Και το άλλο είναι ότι αρκετοί φίλοι μας λόγω του Κόβιτ φύγαν από εδώ. Επειδή η χώρα ήταν κλειστή γενικά, δεν ήταν όπως την Ευρώπη που ήταν ανοιχτή για διεθνείς πτήσεις, πρόσφατα ξανα άνοιξε για διεθνείς πτήσεις, ήταν αρκετά δύσκολο, έπρεπε να κάνεις καραντίνα, έπρεπε να πληρώσεις την καραντίνα η οποία ήταν αρκετά χρήματα, γενικά υπήρχε μια γραφειοκρατία που έδωξε αρκετούς ξένους από την χώρα. Και γενικά αρκετοί φίλοι μας πήγαν πίσω Κύπρο. Φυσικά πήγαν πίσω νοομένου ότι είχαν ήδη μία καλή προσφορά για εργασία. Δεν πήγαν με άδεια χέρια.

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Φαντάζομαι και εσείς αυτό θέλετε, να βρείτε και εσείς κάτι σίγουρο πριν να επιστρέψετε πίσω.

Πρόσωπο Η: Ναι, ναι, ναι εντάξει, είναι αρκετά σημαντικό επειδή είμαστε οικογένεια πλέον, δεν μπορούμε να έρθουμε πίσω και να περιμένουμε.

Πρόσωπο Γ: Μα έτσι λέμε και εμείς φυσικά δεν θα σηκωτούμε να φύγουμε έτσι όπως φύγαμε τότε από την Κύπρο να έρθουμε Γερμανία τώρα είναι αλλιώς. Πρέπει τουλάχιστον ένας από τους δύο να έχει κάτι σίγουρο, μια δουλειά καλή. Γιατί και εμείς θέλουμε ένα σπίτι. Που και πότε και πώς δεν ξέρω ακόμα αλλά.. ναι. Για πάντα με ενοίκιο, πεταμένα χρήματα...

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Παιδάκια μου νομίζω να το κλείσουμε. Ήδη πήρα πάρα πολύ σημαντικές πληροφορίες. Ευχαριστώ πάρα πολύ για τον χρόνο σας.

Πρόσωπο Η: Να είσατε καλά

Πρόσωπο Γ: Χαρήκαμε

Διοργανώτρια- Μεσολαβητής: Νομίζω θίξαμε αρκετά θέματα, αρκετούς προβληματισμούς. Ξανά ευχαριστώ, εύχομαι καλή συνέχεια, να έρθουν τα πράγματα όπως τα θέλετε.

Όλοι: Ευχαριστούμε

Πρόσωπο Γ: Καλή δύναμη για την εργασία. Χάρηκα για την γνωριμία παιδιά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

Συνέντευξη «Προσώπου Θ»:

Ερευνήτρια: Το θέμα μου, όπως σου ανέφερα, είναι η νεανική κινητικότητα. Βασικά με ενδιαφέρουν τα άτομα που παν/ κάμουςιν Erasmus, είτε προγράμματα στο εξωτερικό, είτε για εργασία στο εξωτερικό. Μιλούμε για την νεολαία, που συγκεκριμένα 18-35 χρονών περίπου που το ορίζω. Θέλω να μου πεις πρώτα κάποια δημογραφικά στοιχεία για σένα. Δηλαδή από πού είσαι, ηλικία, την οικογενειακή σου κατάσταση, τι ετέλειωσες, αν εργάζεσαι κάπου, το επίπεδο μόρφωσης των γονιών σου και την εργασία που κάνουν...

Συνεντευξιαζόμενη: Είμαι.... Και είμαι 22 ετών. Είμαι παντρεμένη κι έχω ένα παιδάκι 14 μηνών. Μένω επαρχία Λευκωσίας, Μαθιάτη, στο πατρικό μου μαζί με τους γονείς μου. Ετέλειωσα πανεπιστήμιο στον κλάδο της αισθητικής. Εργάζομαι σε μία εταιρεία, στην ..... και οι γονειοι μου είναι τελειωμένοι του λυκείου. Ο παπάς μου είναι αυτοεργοδοτούμενος, είναι συντηρητής δαπέδων τζαι η μάμα μου είναι οικοκυρά. Είμαστε 4 αδέρφια. 3 αγόρια και είμαι η μόνη κόρη. Ο άντρας μου εν γεωργός.

Ερευνήτρια: Που σπούδασες;

Συνεντευξιαζόμενη: Στο Cyprus Collage.

Ερευνήτρια: Δηλαδή Κύπρο.

Συνεντευξιαζόμενη: Ναι.

Ερευνήτρια: Πόσα χρόνια ήταν;

Συνεντευξιαζόμενη: 4 χρόνια πτυχίο.

Ερευνήτρια: Στο προπτυχιακό σου που έκαμες είσχες γνώση για το τι είναι το πρόγραμμα Erasmus;

Συνεντευξιαζόμενη: Να σου πω την αλήθεια όι γιατί στον κλάδο μας στο πανεπιστήμιο εν το επαρείχε τούτο πράμα, Erasmus. Ενώ το European ναι, το Cyprus (Collage), ένηξέρω για άλλους κλάδους, ο κλάδος μας όι εν το είσχε. Εγνώρισα που τες ξαδέρφες μου, που τα αδέρφια μου κτλ. Αλλά που το πανεπιστήμιο όι.

Ερευνήτρια: Άρα εν επίες. Εν τζαι έκαμες μεταπτυχιακό μετά;

Συνεντευξιαζόμενη: Όι.

Ερευνήτρια: Ήβρες αμέσως δουλειά;

Συνεντευξιαζόμενη: Ναι.

Ερευνήτρια: Κύπρο φαντάζομαι.

Συνεντευξιαζόμενη: Ναι, εδούλευα παράλληλα που εσπούδαζα. Τζαι μετά..

Ερευνήτρια: Μόλις ετέλειωσες είσχεις τζαι δουλειά βασικά. Εν υπήρξε περίοδος που ήσουν άνεργη;

Συνεντευξιαζόμενη: Όχι, πολλά λίους μήνες που ήμουν έγκυος. Πολλά λίο διάστημα.

Ερευνήτρια: Ωραία. Εσκέφτηκες ποτέ να εσπούδαζες στο εξωτερικό; Ή να πήαινες στο εξωτερικό κάποια φάση της ζωής σου;

Συνεντευξιαζόμενη: Για σπουδές όχι, αλλά για λίγο καιρό ναι. Γιατί όι. Εσκέφτουμουν το.

Ερευνήτρια: Ήταν η πρώτη σου επιλογή η αισθητική;

Συνεντευξιαζόμενη: Εεε, η 2η, εε βασικά η Τρίτη. Η πρώτη ήταν λογοθεραπεύτρια, τζαι η άλλη νοσηλεύτρια..εεε τζαι πάντα έλεγα ότι θα εγίνουμουν αισθητικός.

Ερευνήτρια: Τζαι τελικά έγινες!

Συνεντευξιαζόμενη: Πάντα έθελα το!

Ερευνήτρια: Για λογοθεραπεύτρια που ήταν να πάεις να σπουδάσεις;

Συνεντευξιαζόμενη: Στο ΤΕΠΑΚ. Οι σπουδές μου ήθελα Κύπρο, εν ήθελα εξωτερικό.

Ερευνήτρια: Γιατί;

Συνεντευξιαζόμενη: Εεε εν ήθελα να φύω που τους γονιούς μου. Εν ήθελα να φύω εκτός Κύπρου.

Ερευνήτρια: Εν σου άρεσκε καθόλου η ιδέα να φύεις στο εξωτερικό;

Συνεντευξιαζόμενη: Όι. Εν είχα βάλει ούτε επιλογές. Εννοώ να δώσω τζαι για εξωτερικές.

Ερευνήτρια: Οκ. Συνήθως λεν ότι με το να πάεις είτε για λίους μήνες στο εξωτερικό είτε με κάποιο πρόγραμμα, είτε με το Erasmus, είτε για να σπουδάσεις στο εξωτερικό, να κάμεις ένα μεταπτυχιακό που εν νεν πολλά χρόνια ας πούμε, θεωρούντο ως προνόμιο για το βιογραφικό τους. Θεωρούν ότι εν να έβρουν πιο εύκολα δουλειά. Εν ισχύει κάτι τέθκιο σε σένα;

Συνεντευξιαζόμενη: Εεε, ίσχυεε.. αλλά 'ντάξει, τζαι θέμα οικονομικού ήταν λίο δύσκολο για εξωτερικό, γιατί τον καιρό που εσπούδαζα εγώ, εσπούδαζε παράλληλα τζαι ο αδερφός μου. Οπότεν ήταν λίο δύσκολο επειδή η γονείοι μου ο ένας που τους δύο δουλεύει, οικονομικά ήταν λίγο δύσκολο.

Ερευνήτρια: Πόσα χρόνια διαφορά έσχετε με τον αδερφό σου;

Συνεντευξιαζόμενη: 3.

Ερευνήτρια: Τώρα αν ετύχαινε, είτε με την δουλειά, είτε για κάποιον άλλο λόγο να βρίσκεις μια άλλη εργασία στο εξωτερικό, θα ήταν επιλογή;

Συνεντευξιαζόμενη: Εε, στην παρούσα φάση που είμαι εν λίο 50-50. Δηλαδή εν να έπρεπε να πάρω τζαι τον άντρα μου τζαι την κόρη μου μαζί μου. Εε, θα ήταν δύσκολο νομίζω.

Ερευνήτρια: Άρα προτιμάς να έβρεις δουλειά στην Κύπρο.

Συνεντευξιαζόμενη: Ε ναι.

Ερευνήτρια: Οκ. Πότε ετέλειωσες τη σπουδή σου;

Συνεντευξιαζόμενη: Εεε πριν ένα χρόνο. Το 2021. Ναι, γιατί 17 ετέλειωσα το σχολείο και 4 χρόνια, 21.

Ερευνήτρια: Ναι. Και εσπούδαζες και είχες και το παιδάκι σου;

Συνεντευξιαζόμενη: Ε ναι, ήμουν έγκυος και εγέννησα στα τέλη της χρονιάς.

Ερευνήτρια: Ωραία. Εν είχες ποτέ την ανάγκη να ζήσεις μόνη σου;

Συνεντευξιαζόμενη: Είχα, αλλά κάτι με εκράταν πίσω. Πάντα εκράταν με πίσω η οικογένεια μου.

Ερευνήτρια: Ούτε με φίλες να πεις να πάτε κάπου μαζί;

Συνεντευξιαζόμενη: Διακοπές επήαμε με τες φίλες μου, αλλά με την ιδέα να μείνουμε όι. Εν ήθελα.

Ερευνήτρια: Η οικογένεια σου είπε σου ποτέ να επιδιώξεις να φύεις στο εξωτερικό ή εκράταν σε κοντά της;

Συνεντευξιαζόμενη: Η επιλογή ήταν δική μου. Εεε, 'ντάξει, ίσως επειδή είμαι τζαι η μόνη κόρη; Είχαν με έτσι λίο πιο μαζί τους. 'ντάξει ήταν τζαι θέμα οικονομικού το παραπάνω. Ήταν λίο δύσκολο.

Ερευνήτρια: Ωραία. Ευχαριστώ πολύ!

Συνέντευξη «Προσώπου Γ»:

Ερευνήτρια: Εσύ είσαι το άτομο που επήε και έκαμε το πρόγραμμα Erasmus. Θέλω ναμου πεις σε ποιο έτος των σπουδών σου συμμετείχες στο πρόγραμμα κινητικότητας. Ήσουν ΠΚ εν ναι; Τι κλάδο;

Συνεντευξιαζόμενη: ήμουν ΠΚ αλλά ήμουν 2ο ή 3ο έτος; Νομίζω 3ο έτος, ναι. Γύρισα πίσω και είχα ακόμα ένα χρόνο.

Ερευνήτρια: Κλάδο;

Συνεντευξιαζόμενη: Κοινωνικές και πολιτικές επιστήμες, κοινωνιολογία.

Ερευνήτρια: Πως προέκυψε αυτή η απόφαση να συμμετάσχεις σε πρόγραμμα κινητικότητας; Ήταν κάτι που το σκεφτόσουν που πριν; Είσχες ιδέα ας πούμε για τούτο το πρόγραμμα;

Συνεντευξιαζόμενη: Ναι. Ήξερα, είχα διαβάσει στο ίντερνετ κάποια πράγματα για το Erasmus, ήξερα ότι υπάρχει αυτή η δυνατότητα. Πήγα και έκανα και μια συνεδρίαση στο πανεπ. σε power point και μας παρουσίασαν κάποια πράγματα για το Erasmus και το πρόγραμμα και όλα και έτσι πήρα πληροφορίες, μας έδωσαν και κάποια χαρτιά για την κάθε χώρα, για κάθε σχολή, τί κλάδους έχει και όλα. Εγώ πάντα ήθελα να έρθω Γερμανία, και έτσι είπα είναι μεγάλη δυνατότητα και θα ήθελα να πάω. Έψαξα τη σχολή που με ενδιέφερε. Ήθελα να έρθω Φρανκφούρτη, ήταν ένα από τα καλύτερα πανεπ. στη Γερμανία και έτσι έκανα την αίτηση και με δέχτηκαν.

Ερευνήτρια: Άρα εν στοχευμένα που επήαινες εσύ στο συγκεκριμένο πανεπ.;

Συνεντευξιαζόμενη: Κάπως ναι. Κάπως. Ναι, ήθελα να πάω Φρανκφούρτη. Ναι. Και έτυχε να με δεχτούν κιόλας. Αν δεν θα με δέχονταν, τότε θα πήγαινα πάλε Γερμανία, αλλά σε άλλη πόλη. Δεν ξέρω τώρα ποια ήταν η 2η μου απόφαση στη λίστα μου. Αλλά ναι, ήταν στοχευμένη.

Ερευνήτρια: Για ποιο λόγο ήθελες να πάεις στη Γερμανία;

Συνεντευξιαζόμενη: Μου άρεσε η γλώσσα. Άρχισα από πριν να μάθω μόνη μου τη Γερμανική τη γλώσσα. Ήθελα να έρθω στη Γερμανία και για το μάστερ στο μέλλον, και έτσι είπα να πάρω μια εμπειρία με το Erasmus να δω τι γίνεται, πως είναι και η εκπαίδευση, οι καθηγητές, πως πάει όλο αυτό εδώ. Να έχω και επαφή και με τους ανθρώπους, δηλαδή να μπορώ να μιλήσω και με φοιτητές και με καθηγητές.

Ερευνήτρια: Υπήρχε οικονομική στήριξη για το πρόγραμμα τούτο; Εδιούσαν κάποιο επίδομα για την συμμετοχή σου;

Συνεντευξιαζόμενη: Ναι, σίγουρα. Στην αρχή εδώ ήταν λίγο... 'ντάξει στην αρχή έλεγα ότι θα ήταν κάθε μήνα ανάλογα ένα ποσό, αλλά αυτό εξαρτάται από τη χώρα, αλλάζει το ποσό, και έλεγαν ότι θα μου δίνουν κάθε μήνα, αλλά τελικά έπρεπε να έχω εγώ κάποια λεφτά στην αρχή, γιατί τα λεφτά μπήκαν, ήταν η πρώτη δόση, ήταν σε δύο δόσεις τα λεφτά που πήρα. Η πρώτη δόση ήταν τα λεφτά μετά από 2 ή 3 μήνες και η 2η δόση μετά αμέσως που γύρισα πίσω στην Κύπρο. Δηλ. έπρεπε να έχω εγώ τα λεφτά μαζεμένα για να μπορώ να πληρώσω το ενοίκιο πριν, το ντεπόζιτο, κάποια πράγματα που έπρεπε να πληρώσω στο σχολείο, να πληρώσεις 200 ευρώ για την μεταφορά, για να μπορώ να πάω και με τα τρένα και κάποια έξοδα που είχε το πανεπ.

Ερευνήτρια: Άρα για να κάμεις τούτο το πρόγραμμα προϋπόθετε ότι εν να είχε κάποιο χρηματικό ποσό στην άκρη;

Συνεντευξιαζόμενη: Σίγουρα, ναι.

Ερευνήτρια: Γιατί δεν σου δίνουν αμέσως τα λεφτά. Είχες κάποια στήριξη που τους γονείς, την οικογένεια σου, για να μπορέσεις να μαζέψεις τούτο το ποσό;

Συνεντευξιαζόμενη: Ναι διότι εγώ πίστεψα ότι μετά από ένα μήνα θα μου έδιναν την δόση, και έτσι ζήτησα βοήθεια από τους γονείς μου και μου έστειλαν για το ενοίκιο και για το φαγητό. Μου έστειλαν τότε 500 ευρώ για να περάσω. Τζαι μετά από ένα μήνα, δηλαδή μετά από δύο μήνες που πήγα μου μπήκε το πρώτο ποσό που έδωσε το ... η πρώτη δόση του Erasmus.

Ερευνήτρια: Γενικά, πως ζούσες κατά τη διάρκεια της διαμονής σου εκεί; Πες μου λίγο την εμπειρία σου, εξήγα μου λίγο.

Συνεντευξιαζόμενη: Εμπειρία.. με το σχολείο, ή με το ενοίκιο; Ή πως βρήκα σπίτι και αυτά;

Ερευνήτρια: Και με το σχολείο και γενικά αν είδες ότι ήταν βοηθητικό τούτο ούλλο το πρόγραμμα για σένα.

Συνεντευξιαζόμενη: Φυσικά ήταν βοηθητικό διότι βλέπεις κάτι πολύ διαφορετικό από την Κύπρο για παράδειγμα που σπούδασα εγώ. Το πανεπιστ. εδώ ήταν πολύ διαφορετικό. Και το σύστημα, και όταν έπρεπε να κάνεις εργασίες, έβαλλαν πάρα πολλή βάση στη λογοκλοπή. Εδώ είναι πάρα πολύ αυστηροί. Δηλ. όταν έκανα την εργασία μου, δεν το περίμενα να ήταν τόσο πολύ αυστηροί. Δηλ. μου είπε ένας καθηγητής «τι είναι αυτό;» γιατί δυστυχώς δεν έχεις ένα μάθημα στο παν. Που νομίζω ότι θα έπρεπε για κάθε κλάδο, πως να φτιάξεις μια εργασία και να σε βοηθήσει να μην έχεις λογοκλοπή. Γιατί δεν ξέρει ο καθένας μας. Πρέπει να πάει να μάθει από μόνος του ή να του πει κάποιος καθηγητής, να του εξηγήσει πως γίνεται και όλα αυτά. Ε, και δεν τα ήξερα κι εδώ ... αλλά 'ντάξει, πέρασα το μάθημα. Ήταν πιο δύσκολο, ναι. Είναι πιο δύσκολο εδώ, και να μπεις στο παν. Θέλουν πολύ ψηλούς βαθμούς, για Erasmus ήταν πιο εύκολο γιατί δέχονται τους μαθητές έτσι να κάνουν αυτή την εμπειρία. Ήταν πάρα πολύ ωραία. Γνώρισα κόσμο, φοιτητές από παντού. Έκανα και φιλίες με κάποιους Έλληνες από την Ελλάδα. Ακόμα κρατάω επαφή. Ένας σπουδάζει

οδοντίατρος, η άλλη η κοπέλα μεταφράστρια και βρήκε μετά δουλειά στην πρεσβεία. Και κρατάμε επαφή. Δηλ. είναι πολύ ωραία εμπειρία. Και αυτή η συγκεκριμένη κοπέλα, πάλι με Erasmus βρήκε το αγόρι της, τωρά είναι πολλά χρόνια μαζί, όταν πήγε και αυτή Erasmus και αυτός ήταν από Πορτογαλία. Δηλ. αυτή πήγε Πορτογαλία, βρέθηκε με αυτόν, μετά ήρθε αυτός Γερμανία και τώρα μένουν μαζί πια. Και αυτή είναι Ελληνίδα. Είναι πολύ μεγάλη ευκαιρία για κάθε φοιτητή να συμμετέχει σ' αυτό το πρόγραμμα.

Ερευνήτρια: Επρόσφερε σου και στην εκπαιδευτική σου πορεία ως εμπειρία το πρόγραμμα Erasmus, αλλά και γενικά στη ζωή σου φαντάζομαι.

Συνεντευξιαζόμενη: Ναι, σίγουρα, γιατί πριν έρθω εδώ δεν είχα ιδέα πως είναι το σύστημα τους το γερμανικό των σπουδών. Βλέπεις κάτι διαφορετικό. Βλέπεις πολλά πράγματα διαφορετικά. Στην Κύπρο για παράδειγμα δεν έχουμε τρένα, που εδώ μπορείς να πάεις με τα τρένα παντού. Κάνεις εκδρομές. Πήγαμε εκδρομή στο Heidelberg όλοι μας, πήγαμε στο Άμστερνταμ εκδρομή, όποιος ήθελε. Ναι, με το λεωφορείο έτσι μια νύχτα και ήρθαμε πίσω. Ύτάξει στην Κύπρο ακόμα το τρένο είναι λίγο δύσκολο.. αλλά βλέπεις και πόσο βοηθητικό είναι αυτό το πράγμα, δηλ. μπορείς και να «κλειδώσεις» το αυτοκίνητο και να προσέξεις λίγο το περιβάλλον και να φτάσεις αλλού. Δηλ. εδώ, από εδώ που είμαι 4 ώρες με το τρένο πάω Παρίσι αν θέλω. Χωρίς να πρέπει να πάει ο καθένας με το αυτοκίνητο του, και προσέχεις και το περιβάλλον. Είναι μεγάλο θέμα αυτό με το περιβάλλον. Εδώ στη Γερμανία και τα σκουπίδια τα χωρίζουν και είναι πολύ προσεχτικοί σε όλα. Και αυτό είναι άλλο θέμα που έμαθα εδώ.

Ερευνήτρια: Για την ανακύκλωση; Τα σκουπίδια;

Συνεντευξιαζόμενη: Ναι για την ανακύκλωση. Δεν μπορείς να τα πετάξεις όλα μαζί. Σε βάζει να τα ξεχωρίσεις και μετά πάεις πίσω στα σκουπίδια να τα ξεχωρίσεις κι αυτά. Ναι καλό, κι αυτή την εμπειρία την έχω. Γιατί δεν είμαστε συνηθισμένοι. Ναι, όλα τα ξεχωρίζεις.

Ερευνήτρια: Ωραία. Οι γονείς σου ήταν θετικοί γενικά να κάμεις τούτο το πρόγραμμα; Να θέλεις να μεταναστεύσεις σε άλλη χώρα, μόνη σου. Ποιες ήταν οι σκέψεις τους.

Συνεντευξιαζόμενη: Οι γονείς μου σιγά σιγά συνήθισαν. Γενικά εγώ πάντα έκανα ό,τι ήθελα και εμείς κανονικά μέναμε και στην Κύπρο Λεμεσό και πήγα παν. Στη Λευκωσία και έμενα εκεί μόνη μου. Συνήθισαν, ναι, το δέχτηκαν εύκολα μπορώ να πω. Τους είπα «θέλω να πάω Erasmus» και μου είπαν εντάξει. Δεν είπαν τίποτε άλλο. Και με υποστήριξαν και τότε στον πρώτο μήνα που είχα ανάγκη από λεφτά, που δεν είχα πάρει τη δόση.

Ερευνήτρια: Τελευταία μας ερώτηση και τελειώνουμε. Τι θεωρείς ότι αποκόμισες από τη συμμετοχή σου στο πρόγραμμα κινητικότητας. Τι σου πρόσφερε.

Συνεντευξιαζόμενη: Κάθε φορά που μιλάω γι' αυτό το πρόγραμμα νιώθω έτσι μια ελευθερία και μια χαρά μεγάλη. Διότι καταλαβαίνεις και μετά που τελειώνεις το παν. Και η σπουδή και όλα.. τέλος. μπαίνεις σε άλλη φάση, ψάχνεις δουλειά. Δηλ. εκεί έχεις την ελευθερία, σου δίνουν και τα λεφτά, δηλ. γιατί όχι που τη στιγμή που σου δίνουν και τα λεφτά; Να κάνεις αυτή την εμπειρία, να γνωρίσεις κόσμο, να ... εμένα για παράδειγμα αυτή η φίλη μου που κρατάω επαφή, με την Ελληνίδα που ήταν στην πρεσβεία, με βοήθησε με κάποιες πληροφορίες που δεν μπόρεσα να τις μάθω εύκολα και μπόρεσα να κανονίσω τώρα που ήρτα πίσω Γερμανία να κανονίσω κάποια χαρτιά. Δηλ. αν δεν την είχα αυτή θα δυσκολευόμουνά πολύ παραπάνω.

Ερευνήτρια: Δηλ. εσύ επέστρεψες ξανά Γερμανία πίσω;

Συνεντευξιαζόμενη: Ναι, ναι, ναι. Ξαναήρθα Γερμανία πίσω για το μάστερ μου. 'ντάξει δεν ήταν τόσο θετική εμπειρία γιατί δεν με δέχτηκαν στο μάστερ λόγω θέσεων, γιατί είχε πολύ λίγες θέσεις και πάρα πολλές αιτήσεις. Δηλ. θέσεις είχε 70 κάτι και 600 κάτι αιτήσεις. Αποκλείεται εγώ που είχα βαθμό 7 και κάτι να με πάρουν για μάστερ. Τους πήραν αυτούς που είχαν 9 και 10. Αλλά όταν θα κάνω, θέλω να κάνω και το μάστερ μου σιγά σιγά ξανά, όταν το καταφέρω αυτό, αν υπάρχει πρόγραμμα Erasmus θα ξανα πάω. Δηλ. είναι κάτι τέλειο. Μου άρεσε πάρα πολύ.

Ερευνήτρια: Μπράβο, πολύ ωραία. Και τώρα τι κάνεις; Μελετάς για να μπορέσεις να μπεις μέσα στο παν.;

Συνεντευξιαζόμενη: Ναι, τωρά προς το παρόν μαθαίνω τη γλώσσα. Πρέπει να περάσω ακόμα κάποια επίπεδα. Κάνω μαθήματα online και μαθαίνω παραπάνω μόνη μου και καλύπτω όλα τα κενά μου που είχα για να δώσω εξέταση. Και μόλις τελειώσω θα μπορέσω να προχωρήσω με τα υπόλοιπα ελπίζω.

Ερευνήτρια: Ευχαριστώ πολύ.

Συνεντευξιαζόμενη: Εγώ ευχαριστώ πολύ κι εγώ, μου θύμισες ωραίες αναμνήσεις τώρα.